

การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

โดย

พลตำรวจตรี ฉัตรชัย สุรเชษฐพงษ์

รองจเรตำรวจ

สำนักงานจเรตำรวจ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสาร
วิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ” ลักษณะวิชา
สังคมจิตวิทยา ของ พลตำรวจตรี ฉัตรชัย สุระเชษฐพงษ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

พลโท

(ไพศาล งามวงษ์วาน)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พลตำรวจตรี ฉัตรชัย สุรเชษฐพงษ์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ความเสียหายจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทำให้เกิดการสูญเสียทางทรัพยากร ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบคือการสร้างภาครัฐที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ การส่งเสริมและการสนับสนุนเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบและส่งเสริมการสร้างแนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยเอกสารวิจัยฉบับนี้นำเสนอข้อมูลแบบเอกสารวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณะนักศึกษาคณะหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔ ที่ปฏิบัติงานในส่วนของหน่วยงานราชการภายในประเทศไทย จำนวน ๑๐ คน เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบที่ควรปฏิบัติ คือ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยให้ประชาชนเข้ามาช่วยกันตรวจสอบ เฝ้าระวัง สอดส่อง และติดตามการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยการกำหนดมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย การสร้างประชาธิปไตยแบบหนาหรือเข้มข้น การลดการผูกขาด และลดการใช้ดุลพินิจ ทั้งนี้ การสร้างสังคมให้เกิดความโปร่งใสสามารถทำได้จริง หากแต่วิธีการขึ้นอยู่กับบริบทแต่ละประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการกล่อมเกลางานทางสังคม การสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต การปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสาธารณะ จิตอาสา ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ปลูกฝังความคิดแบบดิจิทัลให้สามารถคิดแยกแยะระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวมได้

Abstract

Title Government Network Against Corruption and Misconduct
Field Social-Psychology
Name Police Major General Chatchai Surachettapong **Course** NDC **Class** 64

Damage from corruption and misconduct causing waste of resources. Therefore, the important goal of building a government network to combat corruption and misconduct is Creating a government that is transparent and verifiable There is a culture that distinguishes personal benefits and collective interests of government personnel to occur. as well as create awareness and values for all sectors ashamed of all forms of corruption.

Therefore, the researcher is interested in studying and analyzing the condition, problems, and building a government network against corruption and misconduct. Developing government networks against corruption and misconduct Promoting and supporting government networks against corruption and misconduct To drive the solution of corruption and misconduct and to promote the creation of new approaches in building a government network against corruption and misconduct. This research paper presents information. Qualitative Research Document Form The method of collecting data by in-depth interview from 10 students of the National Defense Course, Class 64 working in government agencies in Thailand. To provide opinions and suggestions about the government network to combat corruption and misconduct. The development of guidelines for building a public sector network against corruption and misconduct that should be practiced is to encourage people to participate in the prevention of corruption and misconduct. by allowing the public to help inspect, monitor, monitor and monitor corruption and misconduct. By establishing measures to promote the government network against corruption and misconduct, consisting of thick or intense democratization , Reducing monopoly and reducing discretion. However, building a transparent society can actually make it happen. But the method depends on the context of each country. starting from the process of socializing Creating an anti-corruption culture, cultivating self-sufficiency, discipline, honesty, honesty, public-mindedness, volunteerism, sacrifice for the public, instilling a digital mindset to be able to distinguish between personal and collective interests.

คำนำ

การทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรภาครัฐไทยยังคงเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติที่มีมาอย่างยาวนานและต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากมีจำนวนของการกระทำผิดมากขึ้นและมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สังคม และการเมือง ขณะเดียวกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรภาครัฐ เกิดจากปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ในองค์กรภาครัฐมีการทุจริตและประพฤติมิชอบปรากฏให้เห็นเป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีเป้าหมายหลัก เพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัย ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผ่านการพัฒนาคนและการพัฒนาระบบ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยให้ความสำคัญกับการปรับ และหล่อหลอมพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหาและพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน

ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ การส่งเสริมและการสนับสนุนเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบและส่งเสริมการสร้างแนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งหากสามารถทำให้หลักธรรมาภิบาลนี้เกิดขึ้นได้จริงในขั้นตอนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ย่อมทำให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติและสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ระบบบริหารของภาครัฐมีความโปร่งใส ยุติธรรม ทำให้ระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการโดยรวมของหน่วยงานภาครัฐสามารถตรวจสอบได้เสมอภาค และมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและผู้มารับบริการ ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ศรัทธา เชื่อมั่น และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันจะส่งผลทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน

พลตำรวจตรี

(ฉัตรชัย สุระเชษฐพงษ์)

นักศึกษานิเทศศาสตร์ป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๒๔

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

ความเสียหายจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทำให้เกิดการสูญเสียทางทรัพยากร การเมืองขาดเสถียรภาพ และการลดขีดความสามารถในการทำงานของราชการ ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ คือ การสร้างภาครัฐที่มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปลอดภัยจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชน และภาคีต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการสอดส่อง เฝ้าระวัง ให้ข้อมูล แจ้งเบาะแสการทุจริต และตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ ซึ่งหากสามารถทำให้หลักธรรมาภิบาลนี้เกิดขึ้นได้จริงในขั้นตอนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ย่อมทำให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติและสังคมโดยรวม อันจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและผู้มารับบริการ ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ศรัทธา เชื่อมั่น และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันจะส่งผลทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจาก คณะนักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานราชการไทย ผู้ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ และส่งเสริม การสร้างแนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้ผู้วิจัยใคร่ขอแสดงความขอบคุณ เพื่อเป็นการตอบแทนในคุณูปการที่ท่านเหล่านั้นมีต่อผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ พลโท ราเมศร์ สันติบุตร, พลตรี ชวนการ ผดุงกิจ, พันเอกหญิง ฐานีย์ บุญสิลา และ นาวาเอกหญิง ฉันทณี โพธิ์เอี้ยง ที่กรุณาให้เกียรติเป็นที่ปรึกษาหลักงานวิจัยนี้

พลตำรวจตรี

(ฉัตรชัย สุระเชษฐพงษ์)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
คำจำกัดความ	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๗
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๗
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างและการบริหารเครือข่าย	๑๘
ยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	๓๕
กฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	๔๑
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๗
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๗๔
สรุป	๗๕
บทที่ ๓ การวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องและแนวทางการสร้างเครือข่าย	
ภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๗๗
สภาพปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๗๘
การสร้างเครือข่ายภาครัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๘๐
สรุป	๘๔
บทที่ ๔ การกำหนดมาตรการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐ	
ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	๘๖
สรุป	๘๙

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๙๒
สรุป	๙๒
ข้อเสนอแนะ	๙๙
บรรณานุกรม	๑๐๑
ภาคผนวก	๑๐๔
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๐๖

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและความสลับซับซ้อนทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหามากมาย ในยุคที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่การแข่งขันเพื่อยืนหยัดในสังคมโลกอย่างภาคภูมินั้น ประเทศไทย ต้องมีการเตรียมความพร้อมและมีการพัฒนา ปัญหาหนึ่งที่ทำให้กระบวนการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยขาดความสมดุลและก่อให้เกิดสภาพปัญหาที่ต่อเนื่องเกี่ยวพันกันหลายด้านคือ ปัญหา การทุจริตที่สั่งสมติดต่อกันมายาวนาน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ ความมั่นคงของประเทศ รวมถึงภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นต่อสายตาของประชาคมโลก

การทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรภาครัฐไทยยังคงเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ ที่มีมาอย่างยาวนานและต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากมีจำนวนของการกระทำผิดมากขึ้นและมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สังคม และการเมือง ขณะเดียวกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรภาครัฐ เกิดจากปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัย ภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ในองค์กรภาครัฐมีการทุจริตและประพฤติมิชอบปรากฏให้เห็น เป็นประจำทุกวัน ซึ่งการป้องกันและปราบปรามปัญหาดังกล่าวย่อมต้องมีหลายภาคส่วนเข้ามา มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้สังคมไทย ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรภาครัฐต่อไปในอนาคต ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ต้องตระหนักและมุ่งเน้นการป้องกันและการปราบปรามการทุจริต ของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างจริงจัง

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีเป้าหมายหลัก เพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผ่านการพัฒนาคน และการพัฒนาระบบ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยให้ความสำคัญกับการปรับและ หล่อหลอมพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหาและพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริต แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย

๑. การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มุ่งการพัฒนาคนและการพัฒนาระบบ ในส่วนการพัฒนาคน เน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคม โดยกลุ่มเด็กและเยาวชน เน้นการปลูกฝัง และหล่อหลอมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตผ่านหลักสูตร การศึกษาภาคบังคับ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา กลุ่มประชาชนทั่วไป

เน้นการสร้างวัฒนธรรม และพฤติกรรมสุจริต ควบคู่กับส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ กลุ่มข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน รู้จักแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน พร้อมกับสร้างจิตสำนึกและค่านิยมของบุคลากร ในการต่อต้านการทุจริต สนับสนุนการมีส่วนร่วม เป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง สอดส่อง และแจ้งเบาะแส การทุจริต พร้อมทั้งจัดให้มีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครอง ผู้แจ้งเบาะแส ในส่วนของการพัฒนา “ระบบ” จะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงาน ภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหา และพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือและมาตรการเพื่อสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และปิดโอกาสในการ กระทำการทุจริต ทำให้การทุจริตทำได้ยากและมีโอกาสสูงที่จะถูกตรวจพบ และลงโทษ พร้อมทั้ง การสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อภาครัฐ โดยการเพิ่มโทษให้หนัก และการตัดสิน คดีที่มีความ รวดเร็ว เด็ดขาด เพื่อให้การกระทำการทุจริตเป็นสิ่งที่ “ได้” ไม่คุ้ม “เสีย” ทั้งนี้ในการดำเนินการ ตามแนวทางของแผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบมีเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑.๑ ประชาชนคนไทยมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต

๑.๒ คดีทุจริตลดลงทั้งในส่วนคดีของหน่วยงาน

๒. การปราบปรามการทุจริต มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการ และกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริต ทั้งในขั้นตอนการสืบสวน/ตรวจสอบเบื้องต้น การดำเนินการทางคดี การยึด/อายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การตัดสินลงโทษผู้กระทำ ความผิด ทั้งทางวินัยและอาญา ให้มีความรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายและตรากฎหมายใหม่ เพื่อสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมาย มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การปรับกระบวนการทำงานด้านการ ปราบปรามการทุจริตเข้าสู่ระบบดิจิทัลการพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูล ที่สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งรวมถึงการเชื่อมโยงระบบข้อมูลเรื่องร้องเรียน ระหว่างหน่วยงาน การบูรณาการงานคดีการพัฒนาและเชื่อมโยง ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ ทรัพย์สินและหนี้สินที่ทันสมัย การจัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ ด้านการปราบปรามการทุจริต การพัฒนาสมรรถนะและองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการของเจ้าหน้าที่ ในกระบวนการปราบปราม การทุจริต และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่อต้านการทุจริตและองค์กร เอกชนในระดับนานาชาติ การดำเนินการตามแผนย่อยการปราบปรามการทุจริตต้องการ บรรลุ เป้าหมายสำคัญ คือ การดำเนินคดีทุจริตมีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ โครงการ สำคัญที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อน คือ โครงการสร้างนวัตกรรมการปราบปรามการทุจริตเชิงรุก

ดังนั้น เพื่อสนับสนุนนโยบายรัฐบาลและแผนงานเชิงรุกในการต่อต้านการทุจริต ในแนวทางการปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักรู้ การตรวจสอบ และเฝ้าระวังเชิงรุก ในการสร้าง ค่านิยมต่อต้านการทุจริตและปฏิบัติการเชิงรุกด้านการป้องกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจาก ทุกภาคส่วนของสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เป้าหมายในการสร้าง เครือข่ายเฝ้าระวัง ประกอบด้วย ๕ เครือข่ายที่สำคัญ คือ ๑. เครือข่ายภาคประชาชน ๒. เครือข่าย ภาครัฐ ๓. เครือข่ายภาคธุรกิจ (ทั้งในและต่างประเทศ) ๔. เครือข่ายภาคสื่อมวลชน และ ๕. เครือข่ายภาค เยาวชน

ทุกภาคส่วนล้วนมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายภาครัฐซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการป้องกันและยับยั้งการทุจริตรายใหม่ไม่ให้เกิดขึ้นในหน่วยงานของตนเอง รวมทั้ง เป็นหลักในการจัดการทุจริตที่เกิดขึ้นในหน่วยงานให้หมดสิ้นไป ตามแนวทางการพัฒนาการแก้ไขปัญหาการทุจริต ๓ ประการ คือ ๑. เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้อง “โกงไม่ได้” โดยการสร้างกระบวนการปฏิบัติงานที่รัดกุม เข้มแข็ง ๒. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ต้อง “ไม่ยากโกง” ด้วยการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเป็นรายบุคคล และ ๓. เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้อง “ไม่กล้าโกง” เนื่องจากมีระบบการลงโทษที่เฉียบขาดรุนแรงและเข้มแข็ง

ภาครัฐที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนา แล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในปี ๒๕๘๐

เนื่องจากความเสียหายในการทุจริตและประพฤติมิชอบ อาทิเช่น ทำให้เกิดการสูญเสียทางทรัพยากร การเมืองขาดเสถียรภาพ และการลดขีดความสามารถในการทำงานของราชการ ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ คือ การสร้างภาครัฐที่มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชนและภาคีต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการสอดส่อง เฝ้าระวัง ให้ข้อมูล แจ้งเบาะแสการทุจริต และตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ การส่งเสริมและการสนับสนุนเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบและส่งเสริมการสร้างแนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งหากสามารถทำให้หลักธรรมาภิบาลนี้เกิดขึ้นได้จริงในขั้นตอน การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ย่อมทำให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติและสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ระบบบริหารของภาครัฐมีความโปร่งใส ยุติธรรม ทำให้ระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการโดยรวมของหน่วยงานภาครัฐสามารถตรวจสอบได้ เสมอภาค และมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและผู้มารับบริการ ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ศรัทธา เชื่อมั่น และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้ง เป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันจะส่งผลทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องของการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ
๒. เพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ
๓. เพื่อกำหนดมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนากลไกและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในทุกหน่วยทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบและส่งเสริมการสร้างแนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยจะทำการศึกษาวิจัยภายในขอบเขต ดังนี้

๑. ขอบเขตด้านข้อมูล

เอกสารวิจัยฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ความไม่สมบูรณ์ในการกำหนดแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มาตรการส่งเสริมการเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ความไม่สมบูรณ์ในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ และส่งเสริมการสร้างแนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่

เอกสารวิจัยฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับ การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาครอบคลุมหน่วยงานราชการในประเทศไทย ที่นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ปฏิบัติราชการในปัจจุบัน

๓. ขอบเขตด้านประชากร

เอกสารวิจัยฉบับนี้นำเสนอข้อมูลแบบเอกสารวิจัยเชิงคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณาจารย์นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)

รุ่นที่ ๖๔ ที่ปฏิบัติงานในส่วนของหน่วยงานราชการภายในประเทศไทย เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ จำนวน ๑๐ คน

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาเอกสารวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลา ๖ เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๖๔ ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๕

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการใช้การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง และการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานภาครัฐและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยตรง

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม ผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และประสบการณ์ตรงของผู้ศึกษาวินิจฉัย

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดระเบียบข้อมูล การจัดกลุ่มข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล การหารูปแบบจากข้อมูล การกำหนดคำสำคัญ (Key Word) ที่ใช้ในการจัดหมวดหมู่ข้อเท็จจริง และการสรุปประเด็นสำคัญเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

๓. การนำเสนอข้อมูล

ดำเนินการนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ

๒. ทำให้ทราบถึงมาตรการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานราชการภายในประเทศ

๓. สามารถกำหนดแนวทางการสร้างเครือข่ายและแนวทางการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ

คำจำกัดความ

การทุจริต	หมายถึง การกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้ โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น
การประพฤติมิชอบ	หมายถึง การใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา มติคณะรัฐมนตรี แบบธรรมเนียมของทางราชการ หรือตามทำนองคลองธรรม คือ ไม่เป็นไปตามทางที่ถูกที่ควร
การเครือข่ายภาครัฐ (Intergovernmental Networks)	หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่เป็นของรัฐ แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทรัพยากรที่แตกต่างและศักยภาพที่แตกต่างกัน
หน่วยงานภาครัฐ	หมายถึง หน่วยงานราชการภายในประเทศที่นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ปฏิบัติราชการในปัจจุบัน

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ” ได้นำทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤตินิชอบ
๒. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างและการบริหารเครือข่าย
๓. ยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๖. กรอบแนวคิดของการวิจัย
๗. สรุป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤตินิชอบ

ทฤษฎีว่าด้วยการทุจริตคอร์รัปชัน พบว่า ยังไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถนำมาอธิบายถึงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงและสิ่งที่ค้นพบคือ มีแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ ที่มีการเขียนอธิบายถึงการทุจริตคอร์รัปชันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งการศึกษาปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันโดยทั่วไปแล้ว ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาถึงลักษณะของการทุจริตคอร์รัปชัน โดยมีการพิจารณาถึงสาเหตุ หรือปรากฏการณ์การทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นเป็นกรณีไป ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะของการอธิบายกรณีศึกษา (Case Study) นั้นๆ และสรุปออกมาเป็นรูปแบบเฉพาะ อย่างไรก็ตาม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันที่นำมาเป็นตัวแทนในการอธิบายปรากฏการณ์การเกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในครั้งนี้ คือ

๑. ทฤษฎีสามเหลี่ยมของการทุจริตคอร์รัปชัน (Fraud Triangle Theory)

ทฤษฎีที่ได้รับความนิยม และมักถูกนำมาใช้เป็นตัวแบบในการศึกษาการทุจริตคอร์รัปชัน คือ ทฤษฎีสามเหลี่ยมของการทุจริตคอร์รัปชัน (Fraud Triangle Theory) ของ Donald R Cressey (เขียนในช่วงปีทศวรรษ ๑๙๘๐) โดยทฤษฎีดังกล่าวมีสาระสำคัญกล่าวคือ การทุจริตคอร์รัปชัน มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นสูง หากมีเหตุการณ์หรือปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อการเกิดการทุจริตคอร์รัปชันใน ๓ ด้าน ได้แก่

๑.๑ การมีความกดดัน หรือแรงจูงใจ (Pressure or Incentive) ซึ่งผู้ที่กระทำการทุจริต คอร์รัปชันจะมีความกดดัน หรือมีแรงจูงใจ ให้กระทำการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งแรงผลักดันอาจเกิดจาก ๑. ความกดดันในการปฏิบัติงาน หรือการปฏิบัติหน้าที่ เช่น กิจการที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์และ เป้าหมาย โดยใช้ตัวชี้วัดผลลัพธ์ทางการเงินตามระยะเวลาที่กำหนดไว้สูงเกินไป เช่น รายได้ของยอดขาย ผลกำไรที่ได้รับ ฯลฯ ซึ่งหากผู้ปฏิบัติงานทำไม่ได้ตามที่กำหนดไว้จะถูกลงโทษ

เงื่อนไขเหล่านี้มักเป็น ความกดดันที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยวิธีการแก้ไขรายละเอียด และตัวเลขบัญชีในรายงานที่ เสนอต่อผู้บริหาร ๒. ความกดดันและแรงจูงใจส่วนตัว หรือส่วนบุคคล เช่น ความเดือนร้อนทางการเงิน เฉพาะหน้า หรือบางกรณีอาจเกิดขึ้นจากอุปนิสัยส่วนตัว เช่น ติดการพนัน การใช้ยาที่สุรุ่ยสุร่าย และ เป็นคนที่มีอุปนิสัยชอบความท้าทาย เป็นต้น

๑.๒ การมีโอกาสนในการกระทำผิด (Opportunity) กล่าวคือ การมีโอกาสนในการกระทำการทุจริตคอร์รัปชันนั้น โอกาสที่เอื้อต่อการจะปกปิดการกระทำการทุจริตคอร์รัปชัน โอกาสที่จะแปลงสภาพของทรัพย์สินที่ได้มาจากการทุจริตคอร์รัปชัน โอกาสในการกระทำผิดที่เกิดจากจุดอ่อน ของระบบการควบคุมภายในองค์กร หรือระบบการตรวจสอบป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันที่ไม่สามารถ ตอบสนองได้อย่างทันทีทันใด (ทันเวลา) เป็นต้น ซึ่งข้อบกพร่องของระบบการควบคุม หรือมาตรการ ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน เช่น ขาดการแบ่งแยกหน้าที่ที่มีความเสี่ยงต่อการสร้างความเสียหาย ให้แก่องค์กร การละเมิด หรือการยกเว้นการควบคุม (ลักษณะงานบางอย่างไม่ต้องได้รับการตรวจสอบ) ขาดการควบคุมการเข้าถึงข้อมูล ทรัพย์สิน และระบบสารสนเทศที่มีความสำคัญ ส่วนระบบการควบคุม การทุจริตคอร์รัปชันแบบค้นพบ เช่น ไม่มีร่องรอยที่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้สามารถกระทำความผิด ได้โดยไร้ร่องรอย หรือระบบตรวจพบได้ยาก ไม่มีระบบการควบคุมแบบอัตโนมัติ การค้นพบการกระทำผิด ได้ในระยะเวลาที่เกิดขึ้นจริง ไม่มีการตรวจนับทรัพย์สินและตรวจสอบบัญชีอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

๑.๓ การมีข้ออ้าง หรือการใช้เหตุผล ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกดีขึ้น (Rationale) เช่น การอ้างถึงความจำเป็น ความเดือดร้อนส่วนตัว การอ้างว่าเป็นธรรมเนียม หรือเป็นประเพณี ที่ต้องกระทำการอ้างว่าไม่ทราบว่ามีสิ่งของตนเองกระทำนั้นเป็นความผิดเพราะเนื่องจากใคร ๆ ก็ทำกัน หรืออ้างว่าเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ต่อส่วนร่วม เช่น การตกแต่งตัวเลขการเงินให้มีกำไร เพื่อให้ผู้ถือหุ้นเกิดความพึงพอใจ หรือเพื่อต้องการได้รับเงินปันผล และราคาหุ้นเพิ่มสูงขึ้น หรืออ้างว่าทำเพื่อไม่ให้กิจการล้มละลาย เป็นต้น (อุษณา ภัทรมนตรี, ๒๕๕๒ : ๙ - ๑๒)

๒. ทฤษฎีหัวหน้า - ตัวแทน (Principal - Agent Problem Theory)

ทฤษฎีนี้ได้มีการอธิบายถึงโครงสร้างของแรงจูงใจ (Incentive Structure) ของผู้บงการ ซึ่งมีลักษณะการดำเนินการโดยการกำหนดให้ หรือการมอบให้ผู้อื่นไปดำเนินการแทนตนเอง โดยตามทฤษฎีแล้วโครงสร้างของแรงจูงใจที่ผู้บงการได้กำหนดขึ้นมานั้น จะมีลักษณะโครงสร้างที่มีความเหมาะสมในเชิงจิตวิทยา เพื่อให้บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนไปดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ แทนตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการตามจุดมุ่งหมายของผู้ที่บงการได้เป็นอย่างดี โครงสร้างของแรงจูงใจของผู้บงการสามารถจำแนกได้ ๒ รูปแบบ กล่าวคือ ๑. โครงสร้างของแรงจูงใจที่เป็นไปในเชิงบวก หรือได้รับประโยชน์จากการกระทำ (Carrot) และ ๒. โครงสร้างของแรงจูงใจที่เป็นไปในเชิงลบ หรือเสียผลประโยชน์จากการกระทำ (Stick) ส่วน Rent Seeking ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงการกระทำกิจกรรม และวิธีการต่าง ๆ ที่จะพยายามคงสภาพ สร้างขึ้นและโอนส่วนเกินที่เป็นผลตอบแทนที่สูงกว่าปกติในแต่ละประเภท นอกจากนี้ทฤษฎีดังกล่าว ยังบ่งบอกถึงการแสวงหาส่วนเกินที่อยู่ในรูปแบบที่ถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ได้ เช่น การให้สินบน และการลอบบี้ เป็นต้น ซึ่งการกระทำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการแทรกแซงโดยผู้ที่มีอำนาจหรือรัฐบาล เป็นการสร้าง หรือบิดเบือนราคา หรือบิดเบือนกลไกตลาด เพื่อให้ได้มาซึ่ง

ผลประโยชน์ที่ทำให้ผู้ที่ได้รับผลตอบแทนจะพยายามรักษา สภาพดังกล่าวเอาไว้ให้ได้มากที่สุดโดยวิธีการต่าง ๆ การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการทุจริตคอร์รัปชันของทฤษฎีหลัก - ตัวแทน นั้น มีตัวแสดงอยู่ ๓ กลุ่ม คือ หัวหน้า ตัวแทน และผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์ หัวหน้า (Principal) หมายถึง ตัวบุคคล องค์กร และประชาชนที่เข้าไปมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานระดับสูงในรัฐบาล ตัวแทน (Agent) เป็นข้าราชการที่ได้รับการมอบหมายให้ดำเนินภารกิจในนามของหัวหน้า หรือการให้ ดำเนินงาน แทนหัวหน้า ตัวแทนต้องอาศัยอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ยิ่งปัญหานั้นมีขอบเขต กว้างขวางมากเท่าไร ตัวแทนก็ต้องใช้อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการเพิ่ม มากขึ้นเท่านั้น แต่ต้องอยู่ ภายใต้เงื่อนไขที่หัวหน้าสามารถควบคุมการทำงานของตัวแทนได้ และ ผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์ (Client) ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือองค์กรก็ได้ ได้เข้ามามีส่วนได้เสียจากการ ดำเนินงานของตัวแทน รูปแบบของ การปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกลุ่มนี้มีหลายรูปแบบ แต่ทฤษฎี ของ Klitgaard ได้ให้ความหมายของการ ทุจริตคอร์รัปชันในแง่ที่แตกต่างกันระหว่างผลประโยชน์ ของหัวหน้ากับผลประโยชน์ของตัวแทน Klitgaard กล่าวว่า “การทุจริตคอร์รัปชันจะเกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อตัวแทนไม่ซื่อสัตย์ต่อผลประโยชน์ของ หัวหน้า” ซึ่งทฤษฎีนี้มุ่งเน้นในเรื่องผลประโยชน์ และกลไกการตรวจสอบสถาบันทางการเมืองมากกว่า การกระทำของตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ทั้งข้าราชการและผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์) ข้อดี คือ ในแง่ของการ วิเคราะห์บางครั้งดูเหมือนว่ายังไม่มี ความชัดเจนว่าใคร คือ หัวหน้า และใคร คือ ผู้ที่ตัวแทนที่ต้อง แสดงความรับผิดชอบจากการกระทำ นั้น ๆ (สังคีต พิริยะรังสรรค์, ๒๕๔๙ : ๖๙ - ๗๑)

ทฤษฎีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงโครงสร้างของแรงจูงใจ (Incentive Structure) ที่หัวหน้า (ผู้บงการ) ได้มอบให้ตัวแทนไปดำเนินการ ซึ่งตามทฤษฎีแล้วโครงสร้าง ของ แรงจูงใจที่หัวหน้ากำหนดขึ้นนั้น จะมีลักษณะของโครงสร้างที่เหมาะสม (Optimal) ในเชิง จิตวิทยา หรือรูปแบบของวัตถุ เพื่อที่จะให้ตัวแทนนั้นไปทำงานแทนตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการ หรือจุดมุ่งหมายของหัวหน้าได้เป็นอย่างดี โครงสร้าง ของแรงจูงใจของ หัวหน้านั้น สามารถจำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ ๑. โครงสร้างของแรงจูงใจ ที่เป็นบวก หรือได้ผลประโยชน์จากการกระทำ (Carrot) และ ๒. โครงสร้างของแรงจูงใจที่เป็นลบ หรือเสียผลประโยชน์จากการกระทำ (Stick) (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, ๒๕๔๙ : ๑๓๙)

ทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์การทุจริตคอร์รัปชันได้ว่า เป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ปกครอง (Ruling Class) เครือญาติ และพวกพ้องของผู้ปกครอง ที่ต้องเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนเอง โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจหรือการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถทำให้ธุรกิจของตนเองมีความได้เปรียบคู่แข่ง ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ เมื่อมี โอกาสเข้ามามีอำนาจแล้วก็จะใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ หรือกำหนดกฎเกณฑ์ อื่น ๆ ขึ้นมาใหม่ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง ตลอดจนอาจมีการผลักดันร่างกฎหมาย ที่ตนเองเป็นผู้ร่างขึ้นมา เพื่อทำให้เกิดส่วนเกินทางด้านเศรษฐกิจ (Rent Creating) จากนั้นจึงแสวงหา ผลประโยชน์จากส่วนเกิน ทางเศรษฐกิจ (Rent Seeking) เหล่านี้ ในรูปแบบที่หลากหลาย (ขวัญฤทัย ใจทัน, ๒๕๕๔ : ๒๐ - ๒๑)

๓. ทฤษฎีการขัดกันแห่งประโยชน์ (Conflict of Interests Theory)

ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายถึงผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันในเรื่อง
ของผลประโยชน์ ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งตามทฤษฎีนี้คำว่า
“การทุจริตคอร์รัปชัน” จะมีความหมายที่กว้าง ซึ่งลักษณะของความขัดแย้งมีความเกี่ยวข้องกับ
ผลประโยชน์ที่อยู่ในรูปแบบของสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมาย อาจเป็นผลประโยชน์ที่มีมูลค่าทางการเงิน
หรือไม่ก็ได้ หรืออาจหมายถึง ผู้บริหารที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าสิ่งอื่นใด จนส่งผล
กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์
ส่วนรวม ตัวอย่างเช่น ผลประโยชน์ทับซ้อนที่ เรามักพบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ การที่ผู้มี
อำนาจในรัฐบาลเป็นคู่สัญญากับบริษัทของตนเอง การทำงานพิเศษนอกเหนือจากงานประจำ
การเข้าถึงและการรับรู้ข้อมูลภายใน การใช้ทรัพยากรของทางราชการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว
 เป็นต้น ทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับกับการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแบบในการ
อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้น ซึ่งตัวทฤษฎีสามารถนำมาใช้ตั้ง
เป็นคำถามว่า รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชันในแต่ละลักษณะนั้นเกิดขึ้น จากบุคคลกลุ่มใดในสังคม
และมีลักษณะของการแสวงหาผลประโยชน์อย่างไรบ้าง ทฤษฎีการขัดกันแห่งผลประโยชน์
ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดเรื่องหน้าที่ของหน่วยงาน ราชการสมัยใหม่ หรือองค์กรทางด้านการ
ปกครองสมัยใหม่ และแนวคิดเรื่องผลประโยชน์สาธารณะที่ มีการมุ่งเน้นว่าหน่วยงานราชการ
สมัยใหม่มีภารกิจทำเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ส่วนบุคคลสาธารณะ ได้แก่ นักการเมือง
และข้าราชการที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีหลักจริยธรรมในการทำงาน กล่าวคือ
ต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนเท่านั้น มิใช่เพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว
ในขณะที่เดียวกันบุคคลสาธารณะต้องปลอดจากอิทธิพล หรือสิ่งล่อลวงใจ เพื่อให้การตัดสินใจ
เป็นอิสระและเป็นกลาง ฉะนั้น หลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ในหน่วยงานราชการสมัยใหม่ จึงมีไว้
เพื่อให้บุคคลสาธารณะสามารถใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ได้อย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็น
การปกป้องผลประโยชน์ทั้งของประชาชนและของรัฐในเวลาเดียวกัน (สังคีต พิริยะรังสรรค์, ๒๕๔๙ :
๑๙ - ๒๐)

คำว่า “การขัดกันแห่งผลประโยชน์” ในความหมายของ Kenneth Kernaghan
หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้อำนาจหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบแสวงหา หรือมีผลประโยชน์
ส่วนตนในเรื่องนั้น ๆ ด้วย ส่วน Sandra William ได้ให้ความหมายว่า การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมือง หรือ ข้าราชการได้เปิดโอกาสให้เงิน หรือผลประโยชน์ส่วนตัว เข้ามามีอิทธิพลต่อหน้าที่
ความรับผิดชอบ ของตนซึ่งจะต้องมีต่อสาธารณะ และ Patrick Boyer ได้ให้ความหมายว่า
ในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่รัฐมีผลประโยชน์ส่วนตัว และใช้อิทธิพลของตำแหน่งหน้าที่เพื่อ
ผลประโยชน์ส่วนตัว (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, ๒๕๔๙ : ๑๓๙)

๔. ทฤษฎีการทุจริตที่พัฒนาตามแนวความคิดของทฤษฎีความน่าจะเป็น

ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายถึง $Pf = D \times O \times M$ การทุจริตจะเกิดขึ้นเมื่อเหตุปัจจัย
ทั้ง ๓ ประการ มีอยู่อย่างพร้อมมูลจะขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ได้ ปัจจัยทั้ง ๓ ประการ คือ

๔.๑ ความไม่ซื่อสัตย์ (Dishonesty) ความไม่ซื่อสัตย์ของคุณคนเป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคม อย่างน้อยก็เป็นจำนวนหนึ่งที่พอจะสร้างความเสียหายแก่องค์กรได้ ความไม่ซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติ ส่วนบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้คุณคนทำการทุจริตได้ การทุจริตทุกกรณีต้องได้รับการ เริ่มต้นที่บุคคลหวังประโยชน์ อาจจะเป็นตัวเงิน ทรัพย์สิน หรือบริการ

๔.๒ โอกาส (Opportunity) ผู้ที่พยายามจะทำการทุจริตย่อมจะหาโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต โอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริตย่อมกระตุ้นให้เกิดการทุจริตได้ง่ายยิ่งขึ้นกว่าโอกาสไม่เปิดช่องให้ จากโครงสร้างขององค์กรและกระบวนการบริหารงานและระบบการควบคุมภายใน ย่อมมีความสัมพันธ์กับโอกาสที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่กำลังตกลงใจกระทำการทุจริต

๔.๓ การจูงใจ (Motive) มูลเหตุจูงใจนี้อาจจะเพิ่งกระทบมโนธรรมของคุณคนนั้นหรือฝังอยู่ในจิตสำนึกอยู่แล้วเป็นเวลาที่เนิ่น นานเพียงแต่รอจังหวะที่เหมาะสมก่อนลงมือกระทำ การก็เป็นได้ มูลเหตุจูงใจที่จะกระทบคุณคนให้กระทำความผิดย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความหนักแน่นในศีลธรรม ย่อมต้องอาศัยสิ่งจูงใจที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก จึงจะสามารถสั่นคลอนความรู้สึกให้ละติหันไปประพฤติชั่วได้ (เกียรติกศักดิ์ จีระธีรนาถ, ๒๕๓๙)

๕. ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นประเด็นที่นักวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ความสนใจ ทั้งสาขา รัฐศาสตร์ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา สังคมวิทยา ฯลฯ ฉะนั้น ความหมายของ “การทุจริตคอร์รัปชัน” จึงมีคำนิยามที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับมุมมองของนักวิชาการแต่ละท่าน ในเบื้องต้น ผู้ศึกษาขอแนะนำคำนิยามของ “การทุจริตคอร์รัปชัน” โดยสังเขป ดังนี้

Doody, H. (๒๐๐๙) นิยามความหมายของ “การทุจริต” (Fraud) และ “การคอร์รัปชัน” (Corruption) เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในการวิเคราะห์ปัญหาการทุจริต (Problem Fraud) เนื่องจากการนิยามที่ดี จะนำไปสู่การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) ของพฤติกรรม ทศนคติใดที่เข้าข่ายของการนิยาม ความหมายของ “การทุจริต” (Fraud) และ “การคอร์รัปชัน” (Corruption) ซึ่ง Doody ได้นิยามการทุจริตเป็น “กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การโจรกรรมทุจริต สมรู้ร่วมคิดทุจริต ฟอกเงิน ติดสินบน และการกรรโชกทรัพย์”

ในขณะเดียวกัน “การคอร์รัปชัน” (Corruption) คือ พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐในการแสวงหาผลประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้องโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ อำนาจ หรืออำนาจคล้ายพินิจในการตัดสินใจไปในทางที่ผิดหรือเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานที่สังคมร่วมกำหนดขึ้น ให้ปฏิบัติ (Bayley, ๑๙๖๖ : ๑๙ – ๓๒) เห็นว่าการคอร์รัปชันเป็น “การแสดงออกของการใช้อำนาจในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว คือ การให้สินบนซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเงินทองเสมอไป”

คำว่า “คอร์รัปชัน” (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Corruption เป็นคำที่รู้จักกันดีมานานแล้ว แต่การให้คำนิยามมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ในมุมมองของพฤติกรรมศาสตร์นั้น “การทุจริตคอร์รัปชัน” อาจจัดเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง และในบางกรณี อาจถูกมองในความหมายที่แคบและต่างจากการโกง ยักยอก ริดไถ และการชู้ โดยมองว่าการทุจริต คอร์รัปชันเป็นการกระทำของคนสองฝ่ายที่หาประโยชน์ร่วมกันจากฝ่ายที่สาม เช่น การติดสินบน (จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, ๒๕๕๖ : ๒๑)

การให้คำนิยามในระดับสากลเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน มีการพิจารณาถึงการให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมต่างๆ เช่น ความหมายใน Black Law Dictionary ที่ให้ความหมายของการคอร์รัปชันว่า หมายถึง การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการกระทำที่ชั่วช้า และการฉ้อโกง โดยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่ขัดต่อตำแหน่งหน้าที่ และละเมิดสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังหมายถึงการที่ข้าราชการบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ประชาชนไว้วางใจได้มีการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ โดยมีการรับประโยชน์จากบุคคลอื่น ซึ่งการให้ความหมายข้างต้นมีความสอดคล้องกับ Funk and Wagnals New Standard Dictionary of the English Language ซึ่งได้ให้ความหมาย ของการทุจริตคอร์รัปชันไว้ว่า เป็นการใช้อำนาจที่ไม่ชอบตรงต่อหน้าที่ โดยเฉพาะการกินสินบน และ The Shorter Oxford English Dictionary ได้อธิบายว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นการกระทำที่ส่งผลทำให้เสื่อมความซื่อตรง โดยการรับสินบน หรือช่วยเหลือกัน การใช้วิธีการปฏิบัติที่มีชอบ และยังรวมถึง การอนุมัติทำสัญญาของทางราชการกับบริษัทเอกชนที่ขอบพอกัน การที่ราชการยอมให้มีสิทธิพิเศษ เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินซึ่งเคยเกิดขึ้นมาหลายครั้งในประวัติศาสตร์ (พรศักดิ์ ผ่องแพ้ว และคณะ อ้างถึงใน ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, ๒๕๔๙ : ๑๓๙)

การให้คำนิยามในบริบทของสังคมไทยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ระบุไว้ว่าการทุจริตคอร์รัปชัน หมายถึง ความประพฤติชั่ว คดโกง ฉ้อโกง ส่วนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้ให้ความหมายว่า การทำลาย หรือละเมิดจริยธรรม หรือธรรมเนียมปฏิบัติ ในการบริหารงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การทำน้อยกว่าหรือไม่ได้ เท่าที่กฎหมายระบุไว้ หรือแม้แต่ทำตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายแต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย และอีกความหมายหนึ่งที่สถาบันพระปกเกล้าให้คำจำกัดความไว้ คือ การใช้ตำแหน่งงานหรือใช้อำนาจในทางมิชอบเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง หรือกลุ่มที่ตนต้องสวามิภักดิ์ ซึ่งการทุจริตคอร์รัปชันและประพฤติมิชอบจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเจ้าพนักงาน รับ ขอบ หรือกรรโชกเอาค่าตอบแทน หรือเมื่อบริษัทเอกชนเสนอให้ค่าตอบแทนเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ในการแข่งขันทางด้านธุรกิจ (เสาวนีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, ๒๕๕๓ : ๒.๑ และ ๒.๕)

๖. สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (๒๕๔๗ : ๒๒ - ๒๖) ได้กล่าวว่า โครงสร้างรากฐานอันแข็งแกร่ง ซึ่งเป็นสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันที่มีอยู่เนื่องจาก

๖.๑ ระบบการเมืองและระบบราชการมีเกราะกำบังที่แน่นหนา โดยอำนาจทางการเมือง อยู่ในมือของกลุ่มคนเพียงไม่กี่กลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น มีอำนาจเงิน คนกลุ่มนี้มีสัมพันธภาพที่แน่นหนากับประชาชนท้องถิ่นทั่วไป กลุ่มธุรกิจ และข้าราชการประจำ ส่วนระบบราชการประจำจะมีโครงสร้างปิด และมีสัมพันธภาพที่ยึดโยงอย่างแน่นหนาระหว่างข้าราชการระดับต่าง ๆ ระบบที่แน่นหนาจะส่งผลทำให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างคนในกลุ่มอย่างลงตัว มีการปกปิดการกระทำผิดอย่างแนบเนียน มีฐานอำนาจที่หากใครบังอาจเอื้อมมือเข้าไปแก้ไขอาจเดือดร้อนได้ ดังนั้น ประชาชนจึงมักไม่มีส่วนรู้เห็นหรือไม่กล้าเข้าไปแทรกแซงการกระทำผิดต่าง ๆ ของคนกลุ่มนี้ หรือสื่อมวลชนแม้จะล่วงรู้ถึงการกระทำผิดแต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้มาก เนื่องจากยังไม่มีระบบที่ประกันความปลอดภัยในชีวิตของเขาได้อย่างเพียงพอ รากลึก

ของฐานอำนาจที่ฝังอยู่ในระบบ ส่งผลให้คนกลุ่มนี้สามารถทุจริตคอร์รัปชันต่อไปได้ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันโกง การช่วยกันปกปิด การบิดเบือนเอกสาร การที่หัวหน้าปกป้องลูกน้อง การทำลายคู่แข่ง การหาช่องโหว่ของกฎหมาย การใช้เส้นสาย การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ และการล่อด้วยผลประโยชน์เพื่อเปิดช่องการทุจริตคอร์รัปชันการส่งถ่ายอำนาจผ่านระบบเครือข่าย หรือแม้กระทั่งการคุกคาม ชู่เซี่ยทำลายผู้ที่ตั้งตนขึ้นเป็นคู่แข่งตน

๖.๒ ภาคประชาชนขาดความเข้มแข็งและขาดผู้นำในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันที่แข็งแกร่งภาคประชาชนยังขาดความตื่นตัวประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้สึกเดือดร้อนหรือรับรู้ถึงผลกระทบของการทุจริตคอร์รัปชันในระบบเท่าที่ควรเป็น ภาคประชาสังคมซึ่งอันที่จริงควรจะมีบทบาทในการปกป้องผลประโยชน์ในกลุ่มของตนกลับทำได้อย่างจำกัด ประชาชนไม่เคยชินกับการรวมกลุ่มกัน อีกทั้ง ยังขาดผู้นำที่มีอุดมการณ์ และมีจำนวนไม่มากพอที่จะช่วยกันต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งประชาชนที่เคยได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวจากนักการเมืองหรือจากราชการ เช่น ได้รับเงินทุกครั้งที่เลือกตั้ง หรือติดสินบนข้าราชการจะทำให้ธุรกิจดำเนินไปได้เร็วกว่าย่อมไม่เห็นว่าการคอร์รัปชันส่งผลเสียต่อเขา เขาย่อมมีความคิดว่าการรักษาความสัมพันธ์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของนักการเมือง และข้าราชการส่งผลดีต่อตนเอง ดังนั้น จึงเป็นการยากที่คนเหล่านี้จะเปลี่ยนใจหันมาต่อต้านคอร์รัปชันและยึดมั่นใน ความถูกต้อง เพราะเขาจะต้องเสียผลประโยชน์หากกระทำเช่นนั้น

๖.๓ ค่านิยมที่เป็นอุปสรรคฝังรากลึกในสังคม ที่เป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชัน อาทิ ค่านิยมในสังคมอุปถัมภ์ เช่น คณะนิมนต์น้ำพิ้งเรือเสื่อพังกา และใช้ความกตัญญูในทางที่ผิด ฯลฯ ค่านิยมในสังคมธนานิยม เช่น ยกย่องเงินทอง ยกย่องวัตถุ ชื่อเสียงเกียรติยศ ฯลฯ ค่านิยมในสังคมรู้ รักษาตัวรอดเป็นยอดดี เช่น เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม อย่าแก่งเท้าหาเสี้ยน ประนีประนอม ฯลฯ ค่านิยมเหล่านี้ส่งเสริมให้คนในสังคมไม่เฉพาะนักการเมืองหรือข้าราชการเท่านั้น แม้แต่ประชาชน ธรรมดาทั่วไปยังมีแนวโน้มของความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เคารพกฎหมายของบ้านเมือง ไม่มีระเบียบวินัย จนเรียกได้ว่าเป็นลักษณะทั่วไปของคนในสังคม

๖.๔ การขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ปัจจุบันคนในสังคมยังขาดอุดมการณ์ขาดจิตสำนึก เพื่อส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองข้าราชการ นักธุรกิจและประชาชน เนื่องจากประเทศชาติไม่เคยมีอุดมการณ์ที่ยึดโยงให้คนแต่ละคนปรารถนาที่จะทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ จึงมีจำนวนน้อยเท่านั้นที่มุ่งหมายเข้ามาอยู่ในระบบต่างๆในสังคมเพื่อปกป้องประโยชน์ของประเทศชาติ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ เข้ามาเพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อประโยชน์ของพวกพ้องและญาติมิตรในกลุ่มของตน นักการเมืองนั้น หากมีการสร้างระบบต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อต่อต้านผลประโยชน์ทั้งทางตรงทางอ้อม ส่วนชาวบ้านซึ่งเคย ได้รับเงินชื่อเสียง หากต่อไปเขาไม่ได้เงินนั้น เพราะการตรวจสอบดีขึ้น แทนที่เขาจะยินดีทำตามด้วย หัวใจที่ตระหนักรู้ว่าเป็นผลดีต่อภาพรวมเรากลับจะเห็นเขาพยายามหาทางหลบเลี่ยงกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รับเงินรางวัลหรือของกำนัล ทั้งนี้เกิดจากการอยากได้ผลประโยชน์เข้าตัวมากกว่า รักษาผลประโยชน์ของชาตินั่นเอง

อุดม รัฐอมฤต (๒๕๔๔ : ๑๗ - ๑๙) ยังได้จำแนกสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ ออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ สาเหตุทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง กับสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ดังนี้

๑. สาเหตุทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการทุจริต ได้แก่ ค่านิยมของสังคม วัฒนธรรม และประเพณี โดยเฉพาะสังคมที่นิยมการบริโภคนิยม สังคมที่นิยมยกย่องคนมั่งมี และผู้มีอำนาจ ทำให้การแข่งขันในการบริโภค และการแสวงหาตำแหน่งและอำนาจโดยมิชอบ มิได้คำนึงถึงวิถีทางว่าจะถูกจะผิดอย่างไรหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานะทางสังคมระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรที่มีความแตกต่างกันมากในเรื่องระดับการศึกษา ประชาชนที่มีการศึกษาไม่สูงเมื่อเทียบกับข้าราชการ ทำให้ในการเข้ามาติดต่อราชการตกอยู่ในฐานะต้องพึ่งพิงอยู่ในฐานะผู้อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ปกครองที่ต้องเอาใจผู้ที่มีอำนาจ ในลักษณะขอร้องกราบกรานหรือประจบประแจง แทนที่จะเป็นการเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้บริการตามสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับ

นอกจากนี้ ในค่านิยมของสังคมที่คิดว่าตำแหน่งในราชการเป็นสมบัติส่วนบุคคลและ เป็นสิ่งที่เสริมฐานะทางสังคมของบุคคลให้เหนือกว่าราษฎรทั่วไป ก็เป็นสาเหตุที่สำคัญของการทุจริต ในระบบราชการ การตัดสินใจในตำแหน่งหน้าที่ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือบุคคลบางคน มักถูกมองว่าเป็นการให้คุณส่วนตัว ไม่ใช่เป็นเพียงผลของความสัมพันธ์ที่กำหนดโดยกฎหมาย ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นหนี้ บุญคุณต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกันกับที่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เห็นว่าตนมีอำนาจดุลพินิจเหนือการตัดสินใจนั้น ๆ ไปในทางเป็นคุณ หรือเป็นโทษกับใครที่ตนต้องการก็ได้ ดังนั้นความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลที่มาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมักถูกพิจารณาว่าเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมในการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ราชการ ธรรมเนียมในการให้ของขวัญกับการให้สินบน เพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงดูจะเป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคมเช่นนี้เสมอ และในหลายกรณีแยก ออกจากกันได้ยาก ในระบบงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีรายได้ต่ำ และต้องการรายได้เพิ่มเติมให้พอ ต่อการดำรงตนในสังคม ตำแหน่งหน้าที่จึงกลายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ตามธรรมเนียมปฏิบัติ การให้สินน้ำใจหรือสินบนจึงเป็นเสมือนค่าธรรมเนียมที่ช่วยให้งานบริการสาธารณะดำเนินไปได้

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ก็เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ในระบบงานของรัฐในสภาวะการณ์ที่รัฐบาลมีบทบาทความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลไกทางเศรษฐกิจ ภารกิจของรัฐทำให้รัฐเป็นแหล่งทรัพย์สินที่จะต้องมีการรวบรวมจัดเก็บและใช้จ่ายเพื่อการบริการสาธารณะ รวมถึงเป็นแหล่งสิทธิพิเศษทั้งหลาย เพราะมีการใช้อำนาจรัฐในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเมือง และการบริการ ซึ่งมีผลกระทบต่อประโยชน์ของเอกชนที่มีประโยชน์ในเรื่องนั้นๆ แตกต่างกันไป อาทิ ผู้ประกอบ ธุรกิจอาจต้องเผชิญกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของรัฐที่มีความซับซ้อน หรือปัญหาความไม่แน่นอนในการรับประโยชน์จากรัฐตามที่ตนประสงค์ จึงยอมเป็นเรื่องง่ายต่อการที่ผู้ประกอบธุรกิจจะใช้วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือใช้ทรัพย์สินเงินทองเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ผู้มีตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องตัดสินใจไปในทาง ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ให้ประโยชน์ หรือทรัพย์สินแก่ตนแทนที่จะปฏิบัติหน้าที่ไปตามกฎหมายบ้านเมือง โดยเฉพาะสิทธิพิเศษในธุรกิจที่มีผลประโยชน์มูลค่ามหาศาล การทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการย่อมมี โอกาสเกิดได้มากขึ้น

สาเหตุทางการเมืองก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ในระบบงานของรัฐ James C. Scott ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุนี้ด้วยการวิเคราะห์ โครงสร้างทางการเมือง ในระบบ “พวก” (Clique) หรือระบบอุปถัมภ์ (Patron - Client Relationship) ที่เป็นอยู่ใน ความสัมพันธ์แบบบังคับ บัญชาระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการประจำ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ระดับสูงของไทย ความสัมพันธ์ ในลักษณะนี้เอื้อต่อการทุจริตในระบบงานของรัฐเนื่องจากเป็นสิ่ง ที่มีอยู่และได้ถูกใช้เป็นฐานในการ แข่งขันทางการเมืองเพื่อยึดเหนี่ยวอำนาจในการบริหารงานของรัฐ ไว้กับกลุ่มการเมืองของฝ่ายนั้น ๆ

๒. สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ในการศึกษาระบบราชการในภูมิภาคเอเชีย Gunnar Myrdal ได้พบว่าในประเทศที่เป็นสังคมพหุนิยม ผู้คนมีพื้นเพที่แตกต่างกัน มีความผูกพัน ต่อกลุ่ม และสถาบันแตกต่างกันและมีความรู้สึก เป็นคนร่วมสังคมเดียวกันน้อยมาก ในสภาวะ ดังกล่าวกฎหมายได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้เกิดสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทุจริตในระบบราชการที่แพร่ระบาดเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็น ถึงรัฐบาลที่อ่อนแอ เพราะไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะ ในรัฐสมัยใหม่มีที่มาจากบทบัญญัติของกฎหมาย และเมื่อเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายก็มีโอกาส ที่จะใช้อำนาจไปในทางที่ผิด เนื่องจากในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและระเบียบคำสั่งที่เกี่ยวข้อง หลายกรณี ข้อกำหนดเหล่านั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องพิจารณาการกระทำต่าง ๆ ในอำนาจ หน้าที่ไปตามที่เห็นว่าถูกต้อง และถ้ากฎเกณฑ์นั้น ๆ ไม่รัดกุม ก็เป็นช่องทางให้มีการใช้ดุลพินิจไป ในทางมิชอบได้อย่างง่ายขึ้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมายที่ดีเพียงใดก็ตาม ก็จะต้องมีระบบควบคุม การตรวจการใช้อำนาจที่เพียงพอและเหมาะสมกับงานของรัฐนั้น

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม (๒๕๕๘ : ๒๐) ยังได้ระบุถึงสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน ว่าสามารถจำแนกได้ เป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เกิดจากพฤติกรรมความโลภ เป็นสาเหตุที่มาจากพฤติกรรมส่วนบุคคล ที่มาจากความโลภ ความไม่เพียงพอ โดยเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่รัฐที่ขาดหลักยึด ด้านคุณธรรม จนกลายเป็นคนที่เห็นแก่ได้ มีความอยากและความไม่รู้จักพอ การขาดปทัสสถาน (Norm) ของความเป็นบุคคลสาธารณะ (Public Persons) ที่ต้องยึดหลักความเป็นกลาง และ ความเป็นธรรมเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐสมัยใหม่

กลุ่มที่ ๒ เกิดจากการมีโอกาส หรือการที่ระบบการทำงานมีช่องว่าง เป็นสาเหตุ ที่มาจากระบบการทำงานมีช่องว่างให้ทุจริต หรือการที่ขาดระบบการควบคุม ตรวจสอบที่ไม่รัดกุม โดยสรุป สาเหตุ ได้แก่ ๑. การขาดความรู้ ความเข้าใจผิด หรือถูกใช้ให้กระทำ ๒. ความเคยชิน ของเจ้าหน้าที่ที่คุ้นเคยกับการที่จะได้ “ค่าน้ำร้อนน้ำชา” ๓. การถูกบังคับให้รับตามบรรทัดฐาน ของกลุ่ม (ตามน้ำ) ๔. การอาศัยช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย ๕. ไม่ปฏิบัติตามกฎและระเบียบ ๖. การทุจริตตาม ระบบ (Systemic) ด้านงบประมาณ การเงิน การคลัง และการจัดซื้อจัดจ้าง ๗. เกิดจากการใช้อำนาจ บารมี อิทธิพล หรือตำแหน่งหน้าที่ราชการที่มีอำนาจในการวินิจฉัย ๘. โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่อ่อนแอ ๙. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีการผูกขาดของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ ๑๐. โครงสร้างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นแบบ

อุปถัมภ์ คำนิยม ยกย่องคนมีฐานะร่ำรวย ๑๑. โครงสร้างทางการเมืองที่ต้องอาศัยเงินเป็นใหญ่ การจ่ายเงินเพื่อซื้อเสียงทางการเมือง ๑๒. กระแสทุนทางการเมือง อาทิ โครงการเมกะโปรเจกต์ ถือเป็น การคอร์รัปชันเชิงบูรณาการที่ต้องใช้ทุนในการบริหารจัดการ จัดจ้างที่ปรึกษา วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีคนรอบรู้ในเรื่องเหล่านี้อยู่เพียงวงจำกัด ทำให้การทุจริตประพฤติมิชอบ เป็นไปได้ง่าย ๑๓. ความไม่เข้มแข็งขององค์กร ตรวจสอบปราบปรามของรัฐ ๑๔. เกิดจากการเปิดเสรี การค้าและการลงทุนที่มีการแข่งขันแย่งจ่ายส่วย หรือสินบน เพื่อให้ได้รับอนุมัติให้นำเข้า หรือได้มา ซึ่งใบอนุญาตต่อการได้รับสิทธิต่อโครงการต่าง ๆ ๑๕. กฎหมายขาดความสมบูรณ์ในการดำเนินงาน ๑๖. การบังคับใช้กฎหมายไทยยังไม่เคร่งครัดและมีช่องโหว่ และการขาดความเชื่อมั่นต่อการเข้า ร้องเรียนและฟ้องร้อง

กลุ่มที่ ๓ เกิดจากการขาดจริยธรรม เป็นสาเหตุที่มาจาก การขาดจริยธรรม ส่วนบุคคล รวมถึงประมวลจริยธรรมขององค์กรไม่ได้มีการบังคับใช้ให้เกิดผล โดยสรุปสาเหตุ ได้จากการขาดคุณธรรม จริยธรรม และขาดเจตจำนงที่แน่วแน่ของฝ่ายการเมืองในการแก้ไขปัญหา และภาคการเมือง ขาดความมั่นคงและต่อเนื่อง

กลุ่มที่ ๔ เกิดจากแรงจูงใจและความคุ้มค่าในการเสี่ยง เป็นสาเหตุที่เกิดจาก แรงจูงใจให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และความคุ้มค่าในการเสี่ยงเพราะทุจริตแล้วได้รับผลประโยชน์ มากเมื่อเทียบกับความเสี่ยง รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายปราบปราม หรือการลงโทษทางสังคม ขาดประสิทธิภาพ โดยสรุปสาเหตุหลัก ๆ ได้ คือ ๑. การขาดระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและ เข้มแข็ง ขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชน รวมถึง การทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐ ๒. ขาดการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ประชาชนทราบ ๓. ประชาชนส่วนใหญ่มักจะเบื่อหน่าย วางเฉย ไม่มีปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมการใช้ อำนาจหน้าที่ที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้ทุจริตมีแรงจูงใจ และรู้เห็นว่าผลตอบแทนที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับ ความเสี่ยงนั้นคุ้มค่า จึงแสวงหาและพัฒนาแนวทางการทุจริตที่มีรูปแบบแปลกใหม่ ๔. ประชาชน ขาดความรู้ความเข้าใจ ชั้นพื้นฐานด้านกฎหมาย และขั้นตอนการอำนวยความสะดวก รวมถึง ความล่าช้าในการให้บริการและขาดความโปร่งใสของกระบวนการ ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่าย และขาดความศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม และ ๕. ประชาชนขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วน ในกระบวนการยุติธรรมวิธี

๗. รูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชัน

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะฯ (๒๕๔๔ : ๔๑ - ๔๕) ได้กล่าวว่า การทุจริตคอร์รัปชัน ในอดีตมีการจำแนกออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑. การกระทำผิดกฎหมาย “เป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการ” หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่กระทำใด ๆ หรือการละเว้นการกระทำใด ๆ การเรียกรับหรือรับทรัพย์สิน และ “ความผิดต่อเจ้าพนักงาน” หมายถึง การที่บุคคลทั่วไปกระทำการทุจริตคอร์รัปชัน

๒. การกระทำที่ไม่ผิดกฎหมายแต่ผิดศีลธรรม หรือ จรรยาบรรณ เช่น ข้าราชการ ทหารชั้นผู้ใหญ่ นำเอาทหารชั้นผู้น้อยไปใช้ในกิจการส่วนตัว

๓. การได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากตำแหน่งหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยศีลธรรม ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ผิดทั้งกฎหมายและจรรยาบรรณ เช่น กรณีที่ข้าราชการได้รับค่าตอบแทนต่าง ๆ ตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง แม้ว่าจะมีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดอัตราค่าตอบแทนเหล่านั้น เนื่องจากได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนเป็นประจำอยู่แล้ว

สังคิต พิริยะรังสรรค์ (๒๕๔๙ : ๖๙ - ๗๑) ได้มีการแบ่งลักษณะของรูปแบบ “การทุจริตคอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ” ออกเป็น ๘ แบบ คือ

๑. การทุจริตคอร์รัปชันแบบรวมศูนย์ ซึ่งจะเกิดขึ้นในกรณีที่มีการจัดตั้งรัฐบาลเพียงพรรคเดียว และมีการใช้อำนาจหน้าที่ในการกำหนดระเบียบ และเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงาน ขององค์กรนั้นๆ ส่งผลทำให้การทุจริตคอร์รัปชันในลักษณะนี้มีความแนบเนียน

๒. การทุจริตคอร์รัปชันแบบพลังแห่งการสนธิ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของเครือข่ายธุรกิจเพื่อการผูกขาด

๓. การทุจริตคอร์รัปชันแบบประสานงาน ๓ ฝ่าย ซึ่งเป็นการร่วมเอาการทุจริตคอร์รัปชันในการบริหารราชการแผ่นดิน การทุจริตคอร์รัปชันทางด้านเศรษฐกิจ และการทุจริตคอร์รัปชันทางการเมืองรวมเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้มีอำนาจสามารถโยกย้ายบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐหรือบุคคลภายนอกเข้ารับตำแหน่งสำคัญ ๆ ได้โดยง่ายดาย เป็นการใช้อำนาจเข้าแทรกแซงระบบราชการ

๔. การทุจริตคอร์รัปชันทางการเมือง เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนและสังคมขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งกลายเป็นช่องทางที่ทำให้นักการเมืองสามารถกระทำการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างง่ายดาย

๕. การทุจริตคอร์รัปชันแบบมีอำนาจเบ็ดเสร็จ เป็นผลจากการที่นักธุรกิจ หรือกลุ่มทุนรายใหญ่ของประเทศลงเล่นการเมืองเอง ซึ่งเมื่อเข้าไปแล้วจะมีการออกกฎหมายต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของตนเองและพวกพ้อง จนทำให้การกระทำอันทุจริตคอร์รัปชันของตนเองได้รับการรับรองจากกฎหมาย

๖. การทุจริตคอร์รัปชันโดยใช้อำนาจเข้าไปควบคุมองค์กรอิสระ ทำให้การทำงานของฝ่ายตรงกันข้าม (พรรคการเมืองฝ่ายค้าน) ตกอยู่ในสภาพโดดเดี่ยว และไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่ทำหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามการกระทำอันเป็นการทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง

๗. การทุจริตคอร์รัปชันโดยใช้วิธีการลดทอนการตรวจสอบจากภาคประชาสังคม และการใช้อำนาจเข้าแทรกแซงสื่อจนทำให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างอิสระ

๘. การทุจริตคอร์รัปชันที่อาศัยความผูกพันและระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นประเพณีทางสังคมแบบดั้งเดิม เป็นการระบบที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องรอรับความช่วยเหลือจากรัฐเป็นหลัก

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๗ : ๒ - ๓) ได้มีการแบ่งรูปแบบการทุจริตคอร์รัปชัน ที่พบมากที่สุด ในสังคมไทย ได้แก่

๑. การรับสินบนของกำนันหรือรางวัลต่าง ๆ

๒. การซื้อขายหรือวิ่งเต้น ขอตำแหน่งในวงราชการ

๓. การรับส่วยและการรีดไถประชาชน
๔. การทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย เช่น การทุจริตคอร์รัปชันงบประมาณแผ่นดิน การก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ
๕. การแต่งตั้งโยกย้าย
๖. การทุจริตคอร์รัปชันในเรื่องของเวลา เช่น การทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม จะเห็นได้รูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชันสำหรับคนไทยในปัจจุบันนั้น มักจะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องอยู่เฉพาะกลุ่มข้าราชการประจำ และนักการเมืองเป็นสำคัญ ซึ่งหากจะพิจารณาว่าการกระทำใดที่จัดอยู่ในรูปแบบการทุจริตคอร์รัปชัน อาจจะประมวลในเชิงแนวความคิดได้ กล่าวคือ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งเจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำ เช่น ยอมรับสินบนเรียกรับสินบน หรือการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริต หรือเข้ามามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนหรือผู้อื่น และความผิดต่อวินัยราชการ เช่น การใช้เวลาและทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ

จากที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า การทุจริตและประพฤติมิชอบ คือการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการกระทำที่ชั่วช้า และการฉ้อโกงโดยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่ขัดต่อตำแหน่งหน้าที่และละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งการจัดการปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยสามารถกระทำได้จะต้องอาศัยความร่วมมือในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาครัฐนั้นควรมีการปรับปรุงเชิงสถาบัน โดยให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นองค์กรที่เป็นอิสระจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมือง เช่น ให้มีอำนาจเด็ดขาดในการออกบทลงโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ ควรมีมาตรการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ส่วนภาคประชาสังคมหรือองค์กรภาคประชาชนในทุกสาขาอาชีพจะต้องสร้างจิตสำนึกค่านิยมร่วมกัน ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการช่วยตรวจสอบสอดส่องดูแลในการให้ข้อมูลและแจ้งเบาะแสของผู้กระทำผิดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกรูปแบบ และสนับสนุนการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) หรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ในฐานะที่เป็นองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างและการบริหารเครือข่าย

ตั้งแต่ทศวรรษที่ ๑๙๗๐ เป็นต้นมาแนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” ได้รับความนิยมนอย่างแพร่หลาย ทั้งในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุ ๓ ประการคือ ภาวะการแข่งขันแบบใหม่ (New Competition) ในยุคการค้าใหม่ทำให้ไม่สามารถใช้โครงสร้างและการบริหารจัดการแบบเก่าซึ่งเป็นแบบอำนาจตามลำดับชั้นได้อีกต่อไป อำนาจแนวคิดไม่อาจนำองค์การให้ไปสู่เป้าหมายในยุคใหม่นี้ได้จึงต้องมีการปรับความสัมพันธ์ให้เป็นแนวนอน ให้เป็น “เครือข่าย” ประการที่สองความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร (IT) ทำให้องค์การต่าง ๆ สามารถปรับตัวเองและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์การอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้ายความก้าวหน้าทางวิชาการที่ก่อให้เกิดเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมในลักษณะที่เป็น

เครือข่ายและองค์การต่าง ๆ ล้วนมีลักษณะเป็นเครือข่ายทั้งภายในตัวมันเองและในความสัมพันธ์กับองค์การภายนอก (เสรี พงศ์พิศ, ๒๕๔๘ : ๓๓ - ๓๔)

ด้วยเหตุนี้ คำว่า “เครือข่าย” จึงถูกนำไปใช้ในทุกวงการ ซึ่งมีผลทำให้การนิยามความหมายของเครือข่ายมีความหลากหลายตามไปด้วย แต่ไม่ว่าจะถูกนำไปประยุกต์ใช้ในวงการใดก็ตาม ก็มักจะมีนัยสำคัญเกี่ยวข้องกับความหมายตามรูปศัพท์เดิมอยู่เสมอ คือ “การเชื่อมต่อ/เชื่อมโยง” “ความสัมพันธ์” และ “การติดต่อสื่อสาร” ภายใต้อัตนัย “วัตถุประสงค์หรือข้อตกลง” อย่างไม่อย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายซึ่งทำให้การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเท่ากับการเชื่อมโยงหลาย ๆ ระบบย่อยให้รวมกันขึ้นมาใหม่เป็นอีกหนึ่งระบบของหน่วยสมาชิกทุกหน่วยงานที่เข้ามารวมกัน โดยการพัฒนาในปัจจุบันมีการพูดถึง “เครือข่าย” อย่างกว้างขวางเนื่องจาก เครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะสมาชิกของเครือข่ายจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน

๑. ความหมายของเครือข่าย (Network)

Mitchell (๑๙๖๘ : ๒) ได้ให้ความหมายว่า เครือข่ายหมายถึงความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างลักษณะของความสัมพันธ์นี้สามารถนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายนั้นได้ เครือข่ายจึงเป็นกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ใต้อัตนัย

Starkey (๑๙๙๗ : ๑๔) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เครือข่าย” ดังนี้ (Network) คือการรวมกลุ่มของปัจเจกชน หรือองค์การโดยสมัครใจโดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือดำเนินกิจกรรมร่วมกันในขณะที่แต่ละองค์การก็มีการจัดการของตนเองอย่างเต็มที่ กล่าวคือเครือข่ายไม่ได้มีผลต่อการปกครองตนเอง (Autonomy) และอิสระ (Interdependence) ของสมาชิก

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (๒๕๔๓ : ๒๘) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์การ หน่วยงาน หรือสถาบันใด ๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้อัตนัย วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างไม่อย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๔๘ : ๘) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึงขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกลุ่มองค์การ สถาบัน โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคง ความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

สนธยา พลศรี (๒๕๕๐ : ๒๐๗) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิก ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกัน โดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การ ลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียง การรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนิน กิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยง

สมาชิกเข้าด้วยกันคือวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากคำนิยามของเครือข่าย ประกอบไปด้วยสาระสำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
๒. กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
๓. การเป็นสมาชิก เครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

การเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย ไม่ได้หมายถึงการจัดการให้คนมานั่ง “รวมกัน” เพื่อพูดคุยสนทนากัน โดยไม่ได้ “รวมกัน” ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เปรียบเหมือนการเอาก้อนอิฐมากองรวมกัน ย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด การเชื่อมโยงเข้าหากันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเอาอิฐแต่ละก้อนมาต่อกันเป็นกำแพงโดยการประสานอิฐแต่ละก้อนเข้ากันอย่างเป็นระบบ และก็ไม่ใช่ว่าแค่การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันเพียงพอจะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเท่านั้น แต่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย และไม่ใช่ว่าการรวบรวมรายชื่อบุคคลที่มีความสนใจเหมือนกันไว้ในมือเพื่อสะดวกแก่การติดต่อ การมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนหาสมาชิกเพิ่มขึ้น ยิ่งได้รายชื่อมากก็ยิ่งทำให้เครือข่ายใหญ่ขึ้น การกระทำเช่นนี้เปรียบเสมือนการขยายวงใส่อิฐให้โตขึ้นเพื่อจะได้บรรจุอิฐได้มากขึ้น แต่กองอิฐในถังก็นั่งวางระเกะระกะขาดการเชื่อมโยงประสานกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้น เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนิน กิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตาม ความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีภารกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาว ก็ได้การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยน ต้องสกัดเอาส่วนดีหรือ จุดแข็งของแต่ละฝ่าย มาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) ในลักษณะที่มากกว่า $๑+๑ = ๒$ แต่ ต้องเป็น $๑+๑ > ๒$ เรียกว่าเป็น “พลังทวีคูณ” ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายต้องดีกว่า ผลรวมที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน

๒. แนวคิดการจัดการเครือข่าย

การจัดการเครือข่าย เป็นแนวคิดการบริหารจัดการแบบใหม่ (New Governance) ที่มีความแตกต่างจากการบริหารจัดการของรัฐในยุคเดิมที่เน้นความสัมพันธ์แบบสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) ซึ่งมีลักษณะของการสั่งการ มีความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจ มีผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งการจัดการเครือข่ายได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบทางอำนาจเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันของตัวกระทำที่หลากหลาย (Diverse Actors) ซึ่งมีคุณลักษณะความสัมพันธ์ทั้งในลักษณะที่หลายองค์กรที่มีความแตกต่างกันในทรัพยากร และศักยภาพมารวมมือกันภายใต้เป้าหมายอย่างเดียวกัน โดยที่แต่ละองค์กรไม่ได้สูญเสียความเป็นอิสระในการจัดการองค์กรของตนเอง ไม่มีโครงสร้างของสายการบังคับบัญชา ไม่มีการแข่งขันภายในเครือข่าย แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือกัน (Collaboration) ในการตัดสินใจจัดการบางอย่างร่วมกัน ทั้งนี้จึงมีความแตกต่างกับสายการบังคับบัญชา และตลาด (Market) ที่มีตัวกระทำที่หลากหลายในตลาด ซึ่งเน้นการแข่งขันกันและไม่มีสาย

การบังคับบัญชา พิจารณาความแตกต่างตามแนวคิดของ (Bevir, Mark., Rhodes, R.A.W. & Weller, Patrick., ๒๐๐๓ หน้า ๑ – ๑๗)

การจัดการเครือข่ายจึงมีความสำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะในทิศทางของการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะ ซึ่งอาจจำแนกประเภทของเครือข่ายได้เป็น ๒ ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

๑. เครือข่ายภาครัฐ (Intergovernmental Networks) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เป็นของรัฐเท่านั้น ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Administration in implementation) อาจมีความแตกต่างกันในระดับขององค์กรของรัฐ เช่น องค์กรของรัฐในระดับกลางร่วมกับองค์กรของรัฐในระดับภูมิภาค หรือองค์กรของรัฐกับองค์กรส่วนท้องถิ่นของรัฐ เป็นต้น โดยมีการสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทรัพยากรที่แตกต่างและศักยภาพที่แตกต่าง และสร้างความไว้วางใจกันในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ของนโยบาย

๒. เครือข่ายนโยบาย (Policy Network) เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่แตกต่างกัน ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นองค์กรของรัฐอย่างเดียว ดังเช่น เครือข่ายภาครัฐแต่เป็นความเชื่อมโยงกันขององค์กรที่มีความหลากหลาย โดยมีประเด็นร่วมกันหรือมีนโยบายหรือพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจง (Specific Area of Public Policy) หรือมีความสนใจและมีความเชี่ยวชาญพิเศษในประเด็นนั้น ๆ

การนำเสนอแนวคิดการจัดการเครือข่ายเป็นแนวคิดหนึ่งของธรรมาภิบาล ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการจัดการแบบประชาธิปไตย ที่เน้นการจัดการอยู่ที่พลเมืองของรัฐ หรือการจัดการแบบเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย แต่ไม่ได้หมายความว่ารัฐไม่มีบทบาทใด ๆ ทางการจัดการ แต่ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกันระหว่างรัฐและภาคส่วนสังคม เพื่อลดการผูกขาดอำนาจรัฐและผลประโยชน์ที่กระจุกตัวอยู่ที่รัฐ ทฤษฎีของธรรมาภิบาลที่ศึกษาโดย (Chhotray and Stoker, ๒๐๐๙ : ๒๗-๓๒) ได้นำเสนอทฤษฎีของธรรมาภิบาลอยู่หลายประเด็น แต่ประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือประเด็นการจัดการเครือข่าย โดยเสนอว่าการจัดการเครือข่ายเป็นแนวคิดของการบริหารจัดการของภาครัฐ โดยความร่วมมือกันปฏิบัติงานของเครือข่ายที่มีหลายฝ่าย (Actors) และหลายหน่วยงาน (Organizations) เข้ามาเกี่ยวข้องภายใต้นโยบายของเครือข่าย (Policy Network) โดยรัฐจะทำหน้าที่ในการควบคุมกำกับทิศทางการบริหารงานของเครือข่าย (Steer) โดยมีกลยุทธ์ในการจัดการเครือข่าย ๒ ประเด็นคือ

๑. การจัดการเครือข่าย (Game Management) เกี่ยวข้องกับการจัดความสัมพันธ์ต่าง ๆ ภายในเครือข่ายต่อการสร้างเงื่อนไขในการตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision Making)

๒. การจัดโครงสร้างเครือข่าย (Structuring Network) การปรับโครงสร้างใหม่หรือการปรับเปลี่ยนผู้มีส่วนร่วมในเครือข่าย เปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเครือข่าย เปลี่ยนรูปแบบการกระจายทรัพยากร หรือการหาผู้สนับสนุนใหม่ตามทิศทางนโยบายของเครือข่าย

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (๒๕๔๖ : ๔๓) ได้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการเครือข่ายโดยยกตัวอย่างแนวคิดการจัดการเครือข่ายของกลุ่ม “พันธมิตรแห่งดวงดาว” หรือ Star Alliances”ว่า เกิดจากความคิดของแกนนำในกลุ่มสายการบิน ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม

รถเช่า ธุรกิจการท่องเที่ยว และผู้โดยสารที่ต้องการเชื่อมโยงกระบวนการทางธุรกิจเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลที่ดีต่อการให้บริการและการจัดการเชิงธุรกิจ โดยจุดสำคัญของแนวคิด คือการรวมกลุ่มจากองค์การที่เคยเป็นคู่แข่งให้หันหน้าเข้าหากัน ผนวกความร่วมมือจนเป็นพันธมิตรในเชิงธุรกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน แทนการทุ่มเทในการแข่งขันที่เป็นมาในอดีต โดยยึดจุดหมายร่วมและการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่าย ซึ่งมี ๖ ประการ โดยมีการประสานสอดคล้องกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นแสงสว่างแห่งดวงดาวคือ

๑. จุดมุ่งหมายร่วม การทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูง หากทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น

๒. บุคคลในการทำงานของเครือข่ายนั้น บุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำและมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย

๓. การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยอาจเชื่อมต่อกันผ่านการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ การเชื่อมต่อโดยมีศูนย์ประสานงานและการเชื่อมต่อโดยเทคโนโลยี

๔. การสร้างความรู้สึกร่วมหลังจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายและทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกันกับกระบวนการทำงานของเครือข่ายเพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย

๕. การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึที่ดีต่อทุกฝ่ายและผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

๖. การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

๓. ประเภทของเครือข่ายและรูปแบบของเครือข่ายทางสังคม

นฤมล นิราทร (๒๕๔๓ : ๒๑ - ๒๒) ได้กล่าวถึงลักษณะของเครือข่ายไว้ดังนี้

๑. เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structure) ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์การเครือข่ายจะมีกรอบความคิดเกี่ยวกับองค์การเครือข่ายใกล้เคียงกันในด้านความสามารถความคาดหวังต่อเครือข่าย

๒. องค์การเครือข่ายไม่มีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์การเครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวนราบแต่ละองค์การเป็นอิสระต่อกัน แต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์การอาจไม่เท่ากัน

๓. องค์การเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour) การที่องค์การเข้ามารวมเป็นเครือข่ายกัน เพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพาแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้นหากองค์การใดไม่สามารถแสดงความสามารถนำไปสู่การพึ่งพิงต่อกัน

๔. ความเข้มแข็งขององค์การที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็ง โดยรวมของเครือข่าย ดังนั้นการพัฒนาของแต่ละองค์การเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๕. องค์การเครือข่ายกำหนดการบริหารจัดการตนเอง (Self-regulating) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวราบ จำเป็นต้องมีความสมานฉันท์โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตยโดยตรง ซึ่งหมายถึงการต่อรอง ตกลงระหว่างองค์การเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในเพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

๖. ความสำเร็จขององค์การเครือข่ายมิใช่จะได้มาเพียงชั่วข้ามคืนแต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ความศรัทธา และความไว้วางใจ เชื่อใจ ตลอดจนสร้างกรอบทางความคิดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์การเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน (๒๕๔๖ : ๑๙ - ๒๑) กล่าวว่ารูปแบบเครือข่ายพิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกและแกนกลางประสานเครือข่าย มี ๓ รูปแบบ คือ ๑. รูปแบบรวมศูนย์เป็นเครือข่ายที่องค์การหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกมีความร่วมมือประสานงานและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มแกนสูงความเป็นเครือข่ายกันระหว่างสมาชิกมีน้อยมากหรือไม่มีเลย ๒. รูปแบบกระจายเป็นเครือข่ายขององค์การแกนหรือกลุ่มแกนกลางประสาน ตลอดจนสมาชิกการติดต่อสื่อสารประสานงานร่วมมือซึ่งกันและกัน กระจายการประสานงานเชื่อมประสานสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิกด้วยกันและกับกลุ่มแกน ซึ่งกลุ่มแกนจะคอยทำหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก ๓. รูปแบบกระจายเชิงซ้อนเป็นเครือข่ายกระจายที่สมาชิกเครือข่าย สามารถติดต่อประสานงานร่วมมือซึ่งกันและกัน และขยายการติดต่อไปยังกลุ่มหรือองค์การอื่น ๆ ซึ่งกลุ่มหรือองค์การต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นเครือข่ายซึ่งกันและกัน มีลักษณะเป็นเครือข่ายเชิงซ้อน โดยกลุ่มแกนหรือองค์การแกนจะมีผู้ประสานงานหรือเลขานุการเครือข่ายหลายคน

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๔๘ : ๑๘๘ - ๑๙๙) เครือข่ายมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับสมาชิกพื้นที่กิจกรรมหลัก วัตถุประสงค์ และโครงสร้างการดำเนินงานในลักษณะองค์การของเครือข่ายเอง ดังนี้

๑. เครือข่ายแนวราบ โดยการประสานบุคคลที่อยู่ใน “ระดับ” เดียวกัน อาชีพเดียวกัน ให้มาเชื่อมประสานเป็นเครือข่ายกัน เช่น เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายนักพัฒนา เครือข่ายนักวิจัย เป็นต้น อาจเป็นปัจเจกบุคคล หรืออาจเป็นสถาบันก็ได้ เช่น เครือข่ายสถาบันวิจัย เครือข่ายศูนย์ข้อมูล เป็นต้น บางเครือข่ายอาจเปิดสำหรับบุคคลทั่วไป สถาบันทั่วไป ใครก็ได้ที่สนใจในเรื่องหรือประเด็นเดียวกัน

๒. เครือข่ายที่มีลักษณะแนวตั้ง เช่น การนำผู้คนจากหลากหลายอาชีพที่แตกต่างกันมาเป็นเครือข่ายกัน เช่น เกษตรกร นักพัฒนา นักวิชาการ นักธุรกิจ นักการเมือง นักลงทุน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและร่วมกัน เครือข่ายนี้มีมากขึ้นเพราะการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตช่วยให้คนไม่รู้ว่าอาชีพอะไร ฐานะอะไร ระดับใด สามารถเป็นสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน

๓. เครือข่ายส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพื่อทำให้การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์ดีขึ้น ง่ายขึ้น และมีการร่วมมือกันในเรื่องต่าง ๆ ได้สะดวก และดียิ่งขึ้น และอีกบางส่วนทำให้เป็นพลังต่อรองกับอำนาจต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างองค์การของรัฐ หรือเอกชน องค์การทุน หรือองค์การวิชาการ ทำให้ได้รับความสนใจและความช่วยเหลือง่ายขึ้น

๔. เครือข่ายจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในด้านการวิจัย การศึกษา การฝึกอบรม การจัดการทรัพยากรการจัดการตลาด บางเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน เช่น พันธุ์ไม้พันธุ์สัตว์ ผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น บางเครือข่ายเน้นการรวมตัวกัน เพื่อกดดันทางการเมือง วรรณคดีเพื่อให้สังคมเกิดสำนึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ป่าชุมชน การสร้างเขื่อน เป็นต้น

สนธยา พลศรี (๒๕๕๐ : ๒๒๙ - ๒๔๒) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายตามหลักเกณฑ์ที่นิยมใช้กันทั่วไป คือ

๑. แบ่งตามความซับซ้อนของกลไกการทำงาน โดยพิจารณาจากความซับซ้อนในการรวมตัว และขยายตัวของสมาชิกจากความซับซ้อนน้อยแล้วเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ เครือข่ายชั้นเดียวเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเพียงระดับเดียว โครงสร้างไม่มีความซับซ้อนมากนัก และเครือข่ายหลายชั้นเป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันในลักษณะของการขยายเครือข่ายออกไปหลายระดับหรือหลายชั้น ซึ่งจะมีความซับซ้อนหลายระดับ

๒. การแบ่งตามสถานภาพและบทบาทของสมาชิกแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ เครือข่ายแนวนอน (Horizontal Network) เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เมื่อรวมเป็นเครือข่ายจะมีตำแหน่ง และหน้าที่ที่ทัดเทียมกัน ไม่มีใครมีอำนาจเหนือกว่าใคร แต่ต่างนำศักยภาพของตนมาใช้ในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างเต็มที่ และเครือข่ายแนวตั้ง (Vertical Network) เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีลักษณะแตกต่างกัน เมื่อรวมเป็นเครือข่ายสมาชิกจะมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น สมาชิกแกนนำ สมาชิกธรรมดา สมาชิกสมทบ เป็นต้น

๓. การแบ่งตามระดับการรวมตัวของสมาชิก เป็นการแบ่งประเภทของเครือข่ายตามลักษณะการมารวมกันเป็นเครือข่ายของสมาชิก ซึ่งมีระดับแตกต่างกันออกไปหลายระดับ คือ ๑. เครือข่ายระดับบุคคลเป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ มารวมกันเป็นเครือข่าย เช่น เครือญาติ เพื่อนบ้าน บุคคลที่ประกอบอาชีพเดียวกัน เป็นต้น ๒. เครือข่ายระดับกลุ่มหรือองค์การ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มหรือองค์การไม่ใช่บุคคลเช่น ชุมชน สหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา สหพันธ์ครูสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับต่าง ๆ เครือข่ายมหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลา สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย เป็นต้น ๓. เครือข่ายระดับบุคคลกับกลุ่มหรือองค์การเป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วย บุคคลต่าง ๆ กับกลุ่มหรือองค์การ ซึ่งเป็นคนละระดับกัน ๔. เครือข่ายระดับชุมชนต่าง ๆ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยชุมชนขนาดต่าง ๆ เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับเมืองกับเมือง ประเทศต่อประเทศ เป็นต้น หรือสมาชิกอาจจะประกอบด้วยชุมชนขนาดเดียวกันหรือต่างขนาดก็ได้ และ ๕. เครือข่ายระดับสถาบันเป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยสถาบันประเภท เดียวกัน เช่น สถาบันครอบครัวกับสถาบันครอบครัว หรือสถาบันต่างประเภทกัน เช่น สถาบันครอบครัวกับสถาบันศาสนา เป็นต้น

๔. การแบ่งตามลักษณะการเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางกับสมาชิกว่าเป็นแบบใด ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายรวมศูนย์เป็นเครือข่ายที่มีศูนย์กลางเพียงศูนย์เดียว มีลักษณะเป็นแบบการรวมอำนาจไว้ในศูนย์กลาง สมาชิกเป็นเพียงผู้ร่วมใช้บริการจากศูนย์กลางเท่านั้น หรือมีศูนย์กลางเป็นแม่ข่าย ส่วนสมาชิกเป็นลูกข่ายที่ต้องดำเนินงานตามแม่ข่าย เช่น ครูสภา สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

เป็นต้น ๒. เครือข่ายกระจายศูนย์เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีอิสระในการดำเนินงาน แต่จะมีคณะกรรมการร่วมทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง หรือประสานงานเครือข่าย ๓. เครือข่ายผสมเป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างทั้งรูปแบบรวมศูนย์และกระจายศูนย์รวมกัน กล่าวคือ มีศูนย์กลางทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิกแต่ให้สมาชิกมีอิสระในการติดต่อประสานงานกันได้โดยตรงอีกด้วย ๔. เครือข่ายเชิงซ้อนเป็นเครือข่ายที่โครงสร้างเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถติดต่อประสานงานร่วมมือกัน ดำเนินงานภายในเครือข่ายได้โดยตรงโดยมีศูนย์กลางประสานงานหลายศูนย์

๕. การแบ่งตามระดับความสัมพันธ์กับศูนย์กลางเป็นการแบ่งประเภทของเครือข่ายโดยพิจารณาจากระดับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับศูนย์กลางของเครือข่ายแบ่งได้ ๓ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายใกล้ชิด (Intimate Network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วย สมาชิกที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางมากที่สุดเช่น เครือข่ายญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท เป็นต้น ๒. เครือข่ายรอง (Effective Network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วยสมาชิกที่บุคคลผู้เป็นศูนย์กลางรู้จักคุ้นเคยน้อยกว่ากลุ่มเครือข่ายใกล้ชิด ได้แก่ ญาติพี่น้องลำดับห่าง ๆ คนที่รู้จักคุ้นเคยทั่ว ๆ ไป เป็นต้น ๓. เครือข่ายขยาย (Extended Network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งบุคคลผู้เป็นจุดศูนย์กลางไม่รู้จักโดยตรงแต่สามารถติดต่อสัมพันธ์ โดยผ่านบุคคลในเครือข่ายใกล้ชิดอีกทีหนึ่ง

๖. การแบ่งตามขนาดของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากจำนวนของสมาชิกที่รวมกันเป็นเครือข่ายแบ่งออกได้ ๒ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายขนาดใหญ่หรือเครือข่ายรวม (Total Network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วยสมาชิกเป็นจำนวนมาก เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งประเทศไทย ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต่าง ๆ มากกว่า ๗๐,๐๐๐ กองทุน ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยซึ่งสมาชิกประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตรทุกอำเภอ เป็นต้น ๒. เครือข่ายขนาดเล็กหรือเครือข่ายย่อย (Sub Network) เป็น เครือข่ายที่มีขนาดเล็กกว่าเครือข่ายรวม มารวมกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ขึ้น เช่น กองทุนหมู่บ้าน ของแต่ละหมู่บ้านรวมกันเป็นเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของแต่ละตำบลรวมกัน เป็นเครือข่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับอำเภอ เป็นต้น

๗. การแบ่งตามแหล่งกำเนิดของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะของที่มาหรือแหล่งเกิดของเครือข่ายเป็นสำคัญ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายธรรมชาติ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติเนื่องจากมีปัจจัยบางอย่างสนับสนุน เช่น เครือญาติเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน ร่วมถิ่นกำเนิดเดียวกัน ประสบปัญหาเหมือนกัน เป็นต้น ๒. เครือข่ายจัดตั้งเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งของมนุษย์โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อการเพิ่มพูนรายได้ เพื่อรวมพลังของคนในชุมชน เพื่อความมั่นคงของชุมชนหรือจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

๘. การแบ่งตามลักษณะของสมาชิกที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกันของสมาชิก และความแตกต่างกันของสมาชิกแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายประเภทเดียวกันเป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วย บุคคลกลุ่มหรือองค์กรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น เครือข่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดต่าง ๆ สมาพันธ์ครูแห่งประเทศไทย สมัชชาคนจนภาคอีสาน สันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ชมรมกำนัน

ผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทย เป็นต้น ๒. เครือข่ายต่างประเภทกันเป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีความแตกต่างกัน แต่มารวมกันเป็นเครือข่ายเนื่องจากมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น เครือข่ายประชารัฐจังหวัดต่าง ๆ ประชาคมจังหวัดต่าง ๆ เป็นต้น

๙. การแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์กับรัฐบาลเป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากการจัดตั้งและการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นสำคัญ แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล เช่น เครือข่ายอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม เครือข่ายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเครือข่ายอื่น ๆ ที่จัดตั้งและสนับสนุนโดยกระทรวง กรมและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล ๒. เครือข่ายภาคเอกชน เป็นเครือข่ายที่ประชาชนรวมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยไม่อยู่ใต้การบังคับบัญชาของรัฐบาล เช่น สโมสรไลออนส์แห่งประเทศไทย สโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารแห่งประเทศไทย สมาคมพ่อค้าจังหวัดต่าง ๆ ๓. เครือข่ายองค์การพัฒนาเอกชน เป็นเครือข่ายที่เกิดจากองค์การพัฒนาเอกชน (Non Government Organization = N.G.O.) ซึ่งไม่ถูกบังคับบัญชาโดยรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยไม่แสวงหากำไร เช่น คณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนแห่งประเทศไทย คณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนภาคใต้ เป็นต้น

๑๐. การแบ่งตามลักษณะของงานเป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะกิจกรรมการดำเนินงานของเครือข่ายแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายพื้นที่ (Area Network) เป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยกิจกรรมมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป เช่น อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ตำบลเดียวกัน อำเภอเดียวกัน จังหวัดเดียวกัน ประเทศเดียวกัน เป็นต้น แต่รวมกันเป็นเครือข่าย ๒. เครือข่ายกิจกรรม (Issue Network) เป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจจะครอบคลุมพื้นที่หลายหมู่บ้าน หลายตำบล หลายอำเภอ หลายจังหวัด หลายประเทศ เป็นต้น

๑๑. การแบ่งตามกฎหมายเป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากการจดทะเบียน หรือการไม่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายของเครือข่ายแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายที่ไม่เป็นนิติบุคคลเป็นเครือข่ายที่รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ หรือยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ชมรม สมาคมต่าง ๆ ที่ยังไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เป็นต้น ๒. เครือข่ายนิติบุคคลเป็นเครือข่ายที่ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลถูกต้องตามกฎหมาย และระเบียบของส่วนราชการ เช่น ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย สมาคมออนไลน์แห่งประเทศไทย หอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นต้น

๑๒. การแบ่งตามรูปแบบความร่วมมือระหว่างสมาชิกเป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะความร่วมมือของสมาชิกในการดำเนินงานของเครือข่ายแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายไม่เป็นทางการ (Informal Network) เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันเป็นเครือข่าย โดยไม่ต้องการลงนาม ไม่ต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่มารวมกันด้วยความจริงใจเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น เครือข่ายขององค์การพัฒนาเอกชน เป็นต้น ๒. เครือข่ายเป็นทางการ (Formal Network) เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันภายใต้พันธสัญญาที่เป็นลายลักษณ์

อักษร มีการกำหนดโครงสร้างกฎระเบียบของเครือข่ายบทบาท หน้าที่ของสมาชิกไว้อย่างชัดเจน เช่น สภานายความ เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อ.ส.ม.) เป็นต้น

๑๓. การแบ่งตามคุณสมบัติของเครือข่ายเป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของการรวมกันเป็นเครือข่ายแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายเทียม เป็นเครือข่ายที่ขาดคุณสมบัติของการเป็นเครือข่ายแต่เข้าใจว่าเป็นเครือข่าย เพราะเป็นเพียงการรวมกันของสมาชิก แต่ไม่ได้ร่วมกันแบบเครือข่ายไม่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ไม่มีความตั้งใจที่จะดำเนินกิจกรรม ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น สมาชิกของสมาคมศิษย์เก่าบางสถาบันการศึกษาที่มีการจัดงานชุมนุมศิษย์เก่าทุกปีสมาชิกในรุ่นเดียวกันต่างมาสังสรรค์กันในลักษณะของการรับประทานอาหารเท่านั้น ไม่ได้มีกิจกรรมอื่นใดอีก เป็นต้น ๒. เครือข่ายแท้เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันเป็นเครือข่ายแล้วมี ลักษณะของการเป็นเครือข่ายที่แท้จริง

๑๔. การแบ่งตามลักษณะของเครือข่ายเป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะที่สำคัญของเครือข่าย แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ๑. เครือข่ายการเรียนรู้เป็นเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ชมรมแพทย์แผนไทย เป็นต้น ๒. เครือข่ายกิจกรรม เป็นเครือข่ายช่วยเหลือและร่วมมือทำกิจกรรมในลักษณะเดียวกันหรือสนับสนุนส่งเสริมกัน เช่น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ๓. เครือข่ายทรัพยากร เป็นเครือข่ายที่ระดมและจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ภาครัฐราชการ เอกชน เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนการขาดแคลนทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างที่คาดหวัง เช่น เครือข่ายประมงชายฝั่ง เป็นต้น

๑๕. การแบ่งตามวิชาชีพของสมาชิก เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะการประกอบอาชีพของสมาชิกเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญ เช่น เครือข่ายครู เครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายนักการเมือง เครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายแพทย์แผนไทย เครือข่ายนักวิจัย เป็นต้น

๑๖. การแบ่งตามลักษณะกิจกรรมของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะของกิจกรรม หรืองานที่ดำเนินการ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่นเครือข่ายสตรี เครือข่ายเด็กและเยาวชน เครือข่ายคนพิการ เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายสุขภาพ เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นต้น

๔. องค์ประกอบของเครือข่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (๒๕๔๓ : ๒๘) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายที่สำคัญ ควรมีอย่างน้อย ๗ ประการ คือ

๑. มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (Common Perception) ต้องมีความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้เหมือนถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งการรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน เพื่อให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพและผ่อนคลายความขัดแย้งอัน

เนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หากสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกันแต่อย่างน้อยควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

๓. มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Interests/benefits) ต้องครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น ซึ่งลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholders Participation) เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ซึ่งสถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relationship) คือ ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนมากกว่าในลักษณะเจ้านายกับลูกน้อง

๕. มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary Relationship) การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน นำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

๖. มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (Interdependent) การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสถานะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่นจึงจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าหากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกื้อหนุนพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗. มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิบัติสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมา ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกันมากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

๕. การพัฒนาเครือข่าย

Burke, Adam. (๑๙๙๙ : ๗๖ – ๗๙) ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายที่มุ่งรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการของหน่วยสนับสนุนและเครือข่าย ดังนี้

๑. ปัจจัยนำเข้าจากภายนอก ประเด็นสำคัญที่สุดคือ อันตรายอันเกิดจากทรัพยากรจากภายนอกที่ให้ผลเสียมากกว่าผลดี การเปิดกว้างและกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสามารถช่วยได้ การรวมศูนย์จะมีมากผ่านการจัดหาเงินอุดหนุนและเป็นการทำลายเครือข่ายจึงเป็นเรื่อง

สำคัญที่ต้องให้ตัวแทนกลุ่มมีความรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรแทนที่หน่วยงานสนับสนุน จะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในเรื่องนี้

๒. ความเป็นเอกภาพ รูปแบบที่ถูกออกแบบไว้ยากที่จะเติบโตได้ แต่ละเครือข่ายไม่เหมือนกัน ต้องเปิดโอกาสให้เครือข่ายออกแบบของตัวเอง

๓. คำนิยาม เครือข่ายต้องนิยาม/กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขต ประเด็นหรือขอบเขตพื้นที่ของตัวเอง เครือข่ายจำเป็นต้องแน่ใจว่าไม่ซ้ำซ้อนหรือแข่งขันกับเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว แต่จะพัฒนาความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสถาบันที่เกี่ยวข้อง

๔. ความเกี่ยวข้องในวงกว้าง ถ้าจะให้เครือข่ายอยู่รอด เครือข่ายต้องมีสมาชิกที่มีความมุ่งมั่นอยู่เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายมากกว่า ๑ คน ต้องมีกลุ่มแกนของเครือข่ายที่คอยผลักดัน คนกลุ่มนี้ควรเป็นคนที่คอยกระตุ้นให้ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และควรติดต่อสื่อสารกับสมาชิกที่ห่างหายไปให้บ่อยครั้งสม่ำเสมอ มีการแบ่งงานให้กับสมาชิกร่วมรับผิดชอบ

๕. การมีส่วนร่วม ปกติเครือข่ายประกอบด้วย สมาชิกขององค์การพัฒนาเอกชน นักวิจัย องค์การชุมชน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใกล้ชิด เพื่อให้แน่ใจว่าคนเหล่านี้ยังคงติดต่อและเอื้อประโยชน์ให้กันอยู่

๖. ความขัดแย้งภายในสมาชิกเครือข่ายมักจะสงสัยระแวงกัน หรือมีวาระแฝงต่างกัน ออกไป การเปิดเผยและการติดต่อสื่อสารที่ดีภายใน เครือข่ายจะช่วยลดความตึงเครียดได้ ความเป็นประชาธิปไตย และการบวนการตัดสินใจแบบใสสะอาด มีความสำคัญสำหรับการจัดการกับเรื่องนี้

๗. รางวัลการรับรู้ถึงความพยายามที่สมาชิกทุ่มเทให้กับเครือข่ายมีความสำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งความกระตือรือร้นของสมาชิก แต่ก็เป็นที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่เครือข่ายอาจมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป กลุ่มแยกตัวออกไปตั้งใหม่ วาระที่สนใจเปลี่ยนไป สมาชิกลาออกหรือเข้ามาใหม่คุณค่าของเครือข่ายอาจมาจากสายสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นบริเวณรอบ ๆ เครือข่าย

๘. ความยืดหยุ่นเครือข่ายต้องการกฎและความรับผิดชอบ แต่ต้องไม่ตายตัวมากเกินไป ความสามารถในการปรับมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่าย ขณะที่วัตถุประสงค์ของเครือข่ายควรชัดเจน แต่ก็ต้องมีขอบเขตที่เครือข่ายสามารถเปลี่ยนแปลงได้

๙. ทำประสบการณ์ให้เป็นเรื่องเป็นราว ถ้าเครือข่ายเป็นการใช้ประโยชน์จากประสบการณ์การเรียนรู้ก็จำเป็นต้องถูกทำให้เป็นเรื่องเป็นราว เพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๑๐. การให้เงินอุดหนุนเครือข่ายไม่อาจดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องใช้เงินและทรัพยากรอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงินในการทำงานของเครือข่าย แหล่งอุดหนุนเงินที่หลากหลายเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย

๑๑. ความถูกต้องตามกฎหมาย เครือข่ายต้องมีชื่อ และมีการติดต่อเพื่อจัดตั้งชื่อเสียงเรียงนามของเครือข่าย การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับสูงและการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ จะช่วยสร้างความยั่งยืนและพลังอำนาจของเครือข่าย

๖. เครือข่ายภาครัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ผู้วิจัยทำการศึกษารายการ บพท และหน้าที่ของเครือข่ายภาครัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ ดังนี้

๑. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ฝ่ายบริหาร หรือรัฐบาลมีภารกิจโดยตรงในการป้องกันปราบปรามการทุจริตของบุคลากรในภาคราชการ แต่รัฐบาลกลับขาดเครื่องมือโดยตรงที่จะแก้ไขปัญหา แม้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ จะมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกระดับและสามารถดำเนินการได้ดีในระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากภารกิจหน้าที่ดังกล่าวทำให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ มีเรื่องในความรับผิดชอบจำนวนมากเกินกำลังและขนาดขององค์กร ทั้งยังเป็นองค์กรอิสระที่รัฐบาลมิได้รับผิดชอบ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๔ วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๕ และวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๕ ให้มีการจัดตั้งองค์การฝ่ายบริหารเพื่อทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๖ กระทรวงยุติธรรมก็ได้เสนอร่างกฎหมายเพื่อดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๐ (๓) ได้กำหนดให้คณะกรรมการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ มีอำนาจหน้าที่เฉพาะไต่สวนและวินิจฉัยการกระทำทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูง หรือข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกอง หรือเทียบเท่าขึ้นไป ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม รวมทั้งดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการ ในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว หรือกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่กระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการด้วย จึงส่งผลให้การกระทำทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้บริหารระดับสูงและข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้อำนวยการกองไม่อยู่ในอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และยังมีหน่วยงานได้รับผิดชอบ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ปรับปรุงร่างกฎหมายที่ได้เสนอให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และคณะรัฐมนตรีก็ได้เสนอร่างกฎหมายดังกล่าวต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาแล้ว มีมติให้ความเห็นชอบเป็นกฎหมาย

พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๒๑ ก ลงวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑ อันเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดโครงสร้างองค์กรฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐเป็น ๒ ส่วน กล่าวคือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (คณะกรรมการ ป.ป.ท.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐต่อไป

กลุ่มงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลสภาพปัญหา เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ มาตรการ แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของส่วนราชการเสนอ ต่อหัวหน้าส่วนราชการ

๒. จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ของส่วนราชการ

๓. ให้คำปรึกษาแนะนำ ประสานงาน เร่งรัด กำกับและติดตาม ให้ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนในกำกับของกระทรวง ดำเนินการขับเคลื่อนภารกิจตามแผนปฏิบัติการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๔. รับข้อร้องเรียนเรื่องการทุจริต การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจองค์กรมหาชนในกำกับของกระทรวง และ ส่งต่อไปยังส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประสานติดตามอย่างต่อเนื่องจนได้ข้อยุติ

๕. เป็นกลไกการปฏิบัติหรือประสานการปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) สำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงาน ป.ป.ช. หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามที่ ศอตช. มอบหมายและกำกับติดตามการดำเนินการตามมติ-ข้อสั่งการ ของ ศอตช. ที่เกี่ยวข้อง

๖. ทำการตรวจสอบเปรียบเทียบผลการดำเนินการปกครอง วินัยของหน่วยงาน ในสังกัด เสนอความเห็นต่อปลัดกระทรวงหรือรัฐมนตรีแล้วแต่กรณี แล้วแจ้งให้ ศอตช. ทราบ

๗. เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบในส่วนราชการ

๘. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในส่วนราชการ

๙. ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ องค์กร มหาชน และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติ มิชอบในภาพรวมของส่วนราชการส่งสำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ก.พ. และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรม มีบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. คุ้มครองจริยธรรมตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และประมวล จริยธรรมอื่นๆ

๒. ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการจริยธรรมประจำส่วนราชการ

๓. ประสานการดำเนินงานเกี่ยวกับจัดทำแผนปฏิรูปราชการประจำปี แผนงาน/ โครงการ ตลอดจนบูรณาการแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการคุ้มครองจริยธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณข้าราชการ และเสริมสร้างวินัยของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ องค์กร มหาชนในกำกับของกระทรวง

๔. รวบรวมปัญหาการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนในกำกับของกระทรวง ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงประมวลจริยธรรมต่อสำนักงาน ก.พ.

๕. ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม จรรยาข้าราชการ การเสริมสร้างวินัย และการดำเนินการตามประมวลจริยธรรมข้าราชการของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชนเสนอหัวหน้าส่วนราชการ และส่งผลการดำเนินการให้กลุ่มงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาพรวมของส่วนราชการ

๒. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง

พันธกิจ ประกอบด้วย

๑. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีค่านิยมเกี่ยวกับการซื้อตรง มีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม ไม่เพิกเฉยต่อการทุจริต กระตุ้นให้สังคมเกิดค่านิยมต่อต้านการทุจริตอย่างกว้างขวาง

๒. พัฒนากลไกการปฏิบัติงานขององค์กรให้เอื้อต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ที่มีมาตรฐานสอดคล้องกับสถานการณ์การทุจริตที่เปลี่ยนแปลงไป

๓. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคีเป็นเครือข่ายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เข้มแข็ง รวมถึงบูรณาการร่วมมือกับภาคีพันธมิตรเพื่อให้ทุกภาคส่วนมาร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๔. พัฒนาให้เป็นองค์กรหลักการบริหารจัดการที่ดีและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และตรวจสอบทรัพย์สิน มีบุคลากรที่มีความสามารถระดับมืออาชีพ เข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่ มีระบบการทำงานและฐานข้อมูลที่ทันสมัย รวดเร็ว เท่าทัน มีประสิทธิภาพ

๕. เสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการบริหารการสื่อสาร โดยใช้สื่อที่ทันสมัย และเหมาะสมเป็นเครื่องมือ

หน้าที่และอำนาจ ประกอบด้วย

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔๑ และ ๑๔๒ กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ป.ป.ช.” เป็นส่วนราชการและมีฐานะเป็นนิติบุคคล รับผิดชอบขึ้นตรงต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

๑. รับผิดชอบงานธุรการ และดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. บรรลุภารกิจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายอื่น

๒. อำนวยความสะดวก ประสานงาน ให้ความร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และกรรมการ

๓. ประสานงานและให้ความร่วมมือระหว่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๔. ดำเนินการหรือจัดให้มีการรวบรวม วิเคราะห์ ศึกษาวิจัย และเผยแพร่ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบและอันตรายของการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

๕. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้านหรือชี้เบาะแส ตามกลไกที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดตามมาตรา ๓๓

๖. เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าพนักงานของรัฐ หรือภาคเอกชนเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๗. จัดทำระบบสารสนเทศของข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุผู้รับผิดชอบและความคืบหน้าของการดำเนินการของแต่ละเรื่อง เพื่อกรรมการจะได้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

๘. ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย และตามที่กฎหมายบัญญัติ และได้มีประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่อง การแบ่งส่วนราชการและหน้าที่และอำนาจของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน ป.ป.ช. พ.ศ. ๒๕๖๑

๓. ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ ๖๓๔/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕ จัดตั้ง "ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน" ขึ้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายการต่อต้านการทุจริต และปรับปรุงภารกิจด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาคำสั่งดังกล่าวได้ถูกยกเลิกโดยคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๓๕๖/๒๕๕๗ เนื่องจากคำสั่งดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องอัตรากำลัง จึงได้มีการจัดตั้ง "ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.)" ขึ้นใหม่ โดยให้มีรองปลัดกระทรวงมหาดไทย ด้านบริหารทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตให้มีสำนักงานศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (สำนักงาน ศปท.) รับผิดชอบภารกิจของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต โดยแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ ๑. ด้านป้องกันและปราบปรามการทุจริต และ ๒. ด้านส่งเสริมและคุ้มครองจริยธรรม

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. เสนอแนะแก่ปลัดกระทรวงเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบของส่วนราชการ รวมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบของส่วนราชการ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ และนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง เสนอต่อปลัดกระทรวง

๒. ประสานงาน เร่งรัด และกำกับให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของส่วนราชการ

๓. รับข้อร้องเรียนเรื่องการทุจริต การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติในหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในส่วนราชการ และส่งต่อไปยังส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔. คຸ້ມครองจริยธรรมตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

๕. ประสานงาน เร่งรัด และติดตามเกี่ยวกับการดำเนินการตาม ๓) และ ๔) และร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบกับส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖. ติดตาม ประเมินผล และจัดทำรายงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของส่วนราชการในสังกัด และการคຸ້มครองจริยธรรม เสนอต่อปลัดกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗. ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

๔. สำนักงานจเรตำรวจ

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ สำนักงานจเรตำรวจ แบ่งเป็นดังนี้

กองบังคับการอำนวยการ ประกอบด้วย

๑. ฝ่ายธุรการและกำลังพล มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการ งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ งานการประชุม งานสวัสดิการ งานกำลังพล งานประวัติ งานคดี และวินัย และงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของสำนักงานจเรตำรวจ และกองบังคับการอำนวยการ

๒. ฝ่ายยุทธศาสตร์ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานยุทธศาสตร์ งานแผนงาน งานงบประมาณ และงานวิจัยและงานติดตามประเมินผลของสำนักงานจเรตำรวจ

๓. ฝ่ายส่งกำลังบำรุง มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการเงินและบัญชี งานพัสดุและยานพาหนะ ตลอดจนงานพลาธิการ

๔. ฝ่ายติดตามประเมินผล มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิจัย และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการต่าง ๆ

๕. ฝ่ายรับเรื่องราวร้องทุกข์ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ และงานนิติการ

๖. ศูนย์จริยธรรมและจรรยาบรรณ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับให้คำปรึกษาแนะนำหน่วยต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

กองตรวจราชการ ๑-๑๐ ประกอบด้วย

๑. ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการ งานสารบรรณ งานกำลังพล งานการเงินและพัสดุ งานประชาสัมพันธ์ งานสวัสดิการ งานรับเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องเรียนของกองตรวจราชการ

๒. ฝ่ายสืบสวนและตรวจราชการ ๑-๒ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจราชการ การตรวจสอบ สืบสวนสอบสวน และแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับ การร้องเรียนข้าราชการตำรวจ พนักงานราชการ และลูกจ้างทุจริตประพฤติมิชอบ กระทำผิดวินัย

จากที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า การสร้างและการบริหารเครือข่ายถือเป็นการจัดการแนวใหม่ที่จะสนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จในกระบวนการ โดยการจัดการเครือข่ายสามารถกระทำได้ในทุกกระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละกระบวนการ จึงมีประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญในการจัดการเครือข่ายได้แก่ ด้านรัฐกำกับหรือรัฐจัดระเบียบ (Regulation State) การสร้างความร่วมมือ (Collaboration Network) การสร้างทีมงาน (Team Working) การสร้างภาวะผู้นำ (Leadership) และการเจรจาต่อรอง (Negotiation) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการจัดการเครือข่ายภายใต้ศักยภาพและข้อจำกัดของเครือข่ายนั้น ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมในแต่ละกระบวนการ เพื่อเป็นกรอบการนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาการจัดการเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพได้ต่อไปท่ามกลางความต้องการของสังคมในการร่วมมือกันพัฒนาในทุกด้าน เครือข่ายจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อสถานการณ์ของความซับซ้อนของปัญหาและความต้องการในการจัดการกับปัญหาอย่างมีระบบ

ยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐) ภาครัฐที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตาม หลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนา แล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในปี ๒๕๘๐

สถานการณ์ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของส่วนราชการ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมา อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ สืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการของการทุจริตที่มีรูปแบบที่สลับซับซ้อน ปัญหาการขาดจิตสำนึกในการแยกแยะ ผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้รัฐและประเทศชาติได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง มีการสูญเสียงบประมาณแผ่นดินไปกับการทุจริตที่อาจมีความยากและซับซ้อนต่อการตรวจสอบของหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเฉพาะในโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องใช้งบประมาณมาก ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งนี้ถึงแม้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามบทบาทและภาระหน้าที่ของตนเองเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การรับรู้ การ ทุจริตของประเทศไทยยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา อันสะท้อนได้จากดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย ที่ถูกจัดให้อยู่ในลำดับที่ ๙๖ จาก ๑๘๐ ประเทศทั่วโลกในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ การแก้ไข ปัญหาการทุจริตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาดังกล่าวอย่างบูรณาการ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ จัดทำขึ้นภายใต้ ความจำเป็นในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาการทุจริตของประเทศ ซึ่งที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหา การทุจริตของประเทศ โดยได้ร่วมกัน สร้างเครื่องมือ กลไก และกำหนดเป้าหมายสำหรับการ ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการดำเนินงาน ดังกล่าว ได้สร้างให้ทุกภาคส่วนในสังคมเกิดความตื่นตัวและเข้ามามี ส่วนร่วมในการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตตามบทบาทและภาระหน้าที่ของตนเองเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาความรุนแรงในการทุจริต สืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการของการทุจริต ซึ่งมีรูปแบบที่สลับซับซ้อน ปัญหาการขาดจิตสำนึกในการแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม โดยสถานการณ์ ปัญหาการทุจริตที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือการรวมตัวกันเพื่อร่วม กระทำทุจริต ร่วมกันฉ้อโกงรัฐ โดยเฉพาะในโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องใช้งบประมาณมาก ทำให้รัฐ และประเทศชาติได้รับความเสียหาย อย่างร้ายแรง จากการสูญเสียงบประมาณแผ่นดินไปกับการ ทุจริตที่อาจมีความยากและซับซ้อนต่อการ ตรวจสอบของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต การแก้ไขปัญหาการทุจริต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนด แนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ ได้ยึดแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีเป็นกรอบในการจัดทำโดยแผน แม่บทฯ มี ๒ แนวทางการพัฒนาหลัก ดังนี้

๑. การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” โดย การปลูกฝังวิถีคิดในกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนเพื่อปฏิรูป “คนรุ่นใหม่” ให้มีจิตสำนึกในความ ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อสร้างพลังร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อไปในอนาคต และการปรับ “ระบบ” โดยการสร้างนวัตกรรมการต่อต้านการทุจริต เพื่อให้การดำเนินงาน ของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน เท้าทันพลวัตของ การทุจริต ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาค ประชาชนในการตรวจสอบ แจ้งข้อมูล และชี้เบาะแส การทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งจะนำไปสู่การลดจำนวน คดีทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงาน ภาครัฐ

๒. การปราบปรามการทุจริต มุ่งเน้นการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพของกระบวนการและ กลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งในด้านของการดำเนินคดีทุจริต มีความรวดเร็ว เฉียบขาด เป็นธรรม และการพัฒนาปรับปรุงมาตรการทางกฎหมาย เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการปราบปรามการทุจริตให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ กำหนดเป้าหมายการพัฒนา ในระยะ ๒๐ ปี โดยใช้ดัชนีการรับรู้การทุจริต เป็นเป้าหมายในการดำเนินการของแผนแม่บทฯ ซึ่งได้กำหนดให้ประเทศไทยมีอันดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตในปีพ.ศ. ๒๕๘๐ อยู่ในอันดับ ๑ ใน ๒๐ ของโลก

เป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

๑. กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง

๒. ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ

๓. การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ประเด็นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

การรักษาความสงบภายในประเทศ การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของ ประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

๑. ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๒. ประชาชนและภาคีต่าง ๆ ในสังคมร่วมมือกันในการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบ

๓. บุคลากรภาครัฐยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

๔. การปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบมีประสิทธิภาพมีความเด็ดขาด เป็นธรรม และตรวจสอบได้

๕. การบริหารจัดการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ

แผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ เป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ คือ ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกระดับ โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วน ตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุน ให้ภาคีองค์กร ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชน และภาคีต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการสอดส่อง เฝ้าระวัง ให้ข้อมูล แจ้งเบาะแสการทุจริต และตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นนี้ได้กำหนด แผนย่อยไว้ ๒ แผน คือ

๑. แผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การประเมินความเป็นไปได้ของสถานการณ์ในอนาคตของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตให้เห็นภาพในมิติด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกัน

การทุจริตและประพฤติมิชอบ ในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้าที่ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานว่า ประชาชนและสังคมจะตื่นตัวต่อการทุจริต ให้ความสนใจข่าวสารและตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตต่อประเทศ มีการแสดงออกซึ่งการต่อต้าน การทุจริตทั้งในชีวิตประจำวันและการแสดงออกผ่านสื่อต่าง ๆ ประชาชนในแต่ละช่วงวัยจะได้รับกระบวนการ กล่อมเกลாதองสังคมว่าการทุจริตถือเป็นพฤติกรรมที่นอกจากจะผิดกฎหมายและทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศแล้ว ยังเป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม ประชาชนจะมีวิธีคิดที่ทำให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้วัฒนธรรมทางสังคมจะหล่อหลอมให้ประชาชนจะไม่ กระทำการทุจริตเนื่องจากมีความละเอียดอ่อนต่อตนเองและสังคม และไม่ยอมให้ผู้อื่นกระทำการทุจริตอันส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวมด้วย และจะเกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคมเพื่อก่อให้เกิดสภาวะการลงโทษทางสังคมต่อการกระทำ รวมทั้งประชาชนคนไทยทุกคนจะแสดงเจตจำนงต่อต้านการทุจริตอย่าง เข้มขัน ผ่านกระบวนการเลือกตั้งและกระบวนการเข้าสู่อำนาจของตัวแทนของประชาชนทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ประชาชนจะให้ความสนใจในการตรวจสอบรัฐบาลและนักการเมืองในการดำเนินการตาม เจตจำนงทางการเมืองมากขึ้น เป็นแรงกดดันให้รัฐบาลต้องบริหารประเทศอย่างสุจริตและโปร่งใส โดยกระบวนการนโยบายของรัฐบาลไม่สามารถเป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยจะมีกลไก การตรวจสอบการดำเนินนโยบายของรัฐที่เข้มข้นมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในอนาคต ๒๐ ปีข้างหน้า การทุจริตน่าจะทวีความรุนแรง ซับซ้อน และยากแก่การตรวจสอบมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของสังคมโลก และพลวัตของการทุจริตที่ผู้กระทำการทุจริตหาช่องทางการทุจริตที่ยากแก่การตรวจสอบมากยิ่งขึ้น แต่สภาวะทางสังคมที่ตื่นตัวต่อต้านและตรวจสอบการทุจริตมากยิ่งขึ้น จึงอาจจะทำให้แนวโน้มการทุจริตลดลง ส่งผลให้กระบวนการป้องกันการทุจริตยิ่งทวีความสำคัญ โดยต้องพัฒนากระบวนการและรูปแบบของการป้องกัน การทุจริตให้เท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต เพื่อให้สามารถระงับยับยั้งการทุจริตได้อย่างเท่าทันไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพในทุกหน่วยของสังคมทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร โดยสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัวและละเอียดอ่อนต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กร ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนและประชาชน และเครือข่ายต่าง ๆ สอดส่องเฝ้าระวังให้ข้อมูลและร่วม ตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐตามความเหมาะสม โดยมีการวางมาตรการคุ้มครองพยานและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาการทุจริตและสร้างพลังร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบ พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรภาครัฐ และกำหนดมาตรการให้หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนดำเนินงานอย่างโปร่งใส เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความสุจริตและความซื่อสัตย์ความโปร่งใส และเป็นธรรม นอกจากนี้ ต้องกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำผิด กรณีทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและรวดเร็วเป็นการป้องกันการทุจริตเชิงรุกเพื่อให้เท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต

แนวทางการพัฒนา

๑. ปลุกและปลุกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และการปลูกฝัง และหล่อหลอมวัฒนธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัย ทุกระดับ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” โดยการ “ปลุก” และ “ปลุก” จิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีมีวัฒนธรรมสุจริต สามารถ แยกแยะได้ว่าสิ่งใด เป็นประโยชน์ส่วนตน สิ่งใดเป็นประโยชน์ส่วนรวม มีความละเอียดต่อการกระทำ ความผิด ไม่เพิกเฉยอดทน ต่อการทุจริต และเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ รวมถึงการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรม และค่านิยมสุจริตในระดับชุมชนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมค่านิยมที่ยึดประโยชน์สาธารณะ มากกว่าประโยชน์ส่วนตน และต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการส่งเสริม วัฒนธรรมสุจริตผ่านหลักสูตรการศึกษา ภาคบังคับที่เด็กไทยทุกคนต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึง ระดับอุดมศึกษา เพื่อปฏิรูป “พลเมืองไทยในอนาคต” ให้มีความเป็นพลเมืองเต็มขั้น สามารถ ทำหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย

๒. ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความใสสะอาด ปราศจากพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต โดยการปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเปิดเผย โปร่งใส ถูกต้อง เป็นธรรม ไม่คดโกง รู้จักแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน การสร้างธรรมาภิบาลในการ บริหารงาน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรขององค์กร โดยการสนับสนุน ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริต ในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง สอดส่อง ติดตามพฤติกรรมเสี่ยง และแจ้งเบาะแส เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริต ประพฤติมิชอบได้ โดยมีมาตรการสนับสนุนและ ค้ำครองผู้แจ้งเบาะแส

๓. พัฒนาค่านิยมของนักรการเมืองให้มีเจตนาธรรมที่แน่วแน่ในการทำตนเป็น แบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากผู้บริหาร ประเทศ/ ท้องถิ่น/ชุมชน ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมสูงกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมทั่วไปในสังคม เพื่อเป็นต้นแบบ แก่ประชาชน เด็ก เยาวชน และสังคมโดยรวม โดยนอกเหนือจากคุณสมบัติตาม ที่กำหนดตามกฎหมายแล้ว ผู้บริหารประเทศต้องมีคุณสมบัติทางจริยธรรมด้วย มีการพัฒนาระดับ การมีจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อสร้างนักรการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้ง กำกับจริยธรรมภายในพรรคการเมือง

๔. ปรับ “ระบบ” เพื่อลดจำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมการต่อต้านการทุจริตอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงาน ของหน่วยงาน ภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน และมีความเท่าทัน ต่อพลวัตของการทุจริต โดยการพัฒนาเครื่องมือ เพื่อสร้างความโปร่งใส มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรม และมาตรการในการต่อต้านการทุจริต ที่มีประสิทธิภาพและเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต รวมถึง การประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต เพื่อให้หน่วยงาน ภาครัฐ มีมาตรการ ระบบ หรือแนวทาง ในบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต และการบูรณาการติดตาม ประเมินผลการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐในโครงการลงทุนขนาดใหญ่ ของรัฐและ

รัฐวิสาหกิจตั้งแต่ขั้นวางแผนก่อนดำเนินงาน ขั้นระหว่างการทำงาน และขั้นสรุปผลหลังการทำงานโครงการ

๕. ปรับระบบงานและโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการลดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น การนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้แทนการใช้ดุลพินิจเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานการสร้าง มาตรฐานที่โปร่งใสในกระบวนการบริการของภาครัฐ ลดขั้นตอนกระบวนการและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ด้วยวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนตรวจสอบได้ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อลดการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติอนุญาต รวมถึงการสร้างความปลอดภัยในการบริการข้อมูลภาครัฐทั้งระบบ โดยการพัฒนาระบบข้อมูลดิจิทัลที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน การเข้าถึงข้อมูล รวมถึงข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริม การเข้าถึงข้อมูลสาธารณะสร้างความโปร่งใส และส่งเสริมให้มีการตรวจสอบการบริหารจัดการของภาครัฐ โดยสาธารณชน ซึ่งรวมถึงการมีกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างและการดำเนินการภาครัฐ เพื่อบูรณาการการทำงานของรัฐและประชาชน รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนการตื่นตัวและเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการร่วมเฝ้าระวัง และป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันที่มีอยู่ใกล้ตัว โดยมีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้ชี้เบาะแสที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจให้กับผู้ให้เบาะแส

๒. แผนย่อยการปราบปรามการทุจริต

การจะบรรลุเป้าหมาย ประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ กลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตจะต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น กฎหมายจะต้องมีความทันสมัย การบังคับใช้กฎหมาย และการดำเนินคดีจะต้องมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ทำให้คดีความมีปริมาณลดลง แนวทางในการปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบ จึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการปรับปรุงกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้อง ในการปราบปรามการทุจริตอย่างต่อเนื่อง ให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับปรุง กฎหมายและตรากฎหมายใหม่เพื่อสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมุ่งทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการดำเนินคดีและลงโทษ ทั้งทางวินัยและอาญาอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรมเพื่อให้ สังคมเกิดความเกรงกลัวต่อการทุจริต ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบข้อมูลเรื่องร้องเรียนที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานต่อต้านการทุจริตที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดี

แนวทางการพัฒนา

๑. เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกการปราบปรามการทุจริต โดยการปรับกระบวนการทำงานด้านการปราบปรามการทุจริตเข้าสู่ระบบดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการทำงาน ด้านการปราบปรามการทุจริตให้ได้มาตรฐานสากลและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินที่ทันสมัย เท้าทันต่อการบิดเบือน ทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งบูรณาการข้อมูลกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ ในการตรวจสอบ ความถูกต้องของทรัพย์สินและหนี้สิน

๒. ปรับปรุงกระบวนการปราบปรามการทุจริตที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อาทิ ปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการที่ล่าช้าของหน่วยงานในกระบวนการปราบปรามการทุจริต ให้มีความรวดเร็ว และกระชับมากขึ้นเพื่อให้การดำเนินการปราบปรามการทุจริตตลอดกระบวนการ จนถึงการลงโทษผู้กระทำ ความผิดเมื่อคดีถึงที่สุดเป็นไปอย่างรวดเร็วเห็นผล มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของประชาชน อาทิ การบูรณาการประสานงานคดีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ การปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการ ที่ล่าช้าและซ้ำซ้อนกันของหน่วยงาน ในกระบวนการปราบปรามการทุจริตทั้งระบบให้มีความรวดเร็ว การบูรณาการ พัฒนาระบบ ฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานปราบปรามการทุจริตให้เข้าถึงง่ายและมีประสิทธิภาพ การปรับปรุง และพัฒนาระบบและกลไกที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนปราบปรามเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการดำเนินการกับทรัพย์สินหรือผู้กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายฟอกเงินเพื่อให้การติดตาม ทรัพย์สินคืนยึดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการยักยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ถ้ายกยัก ความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่อต้านการทุจริตและองค์กร เอกชนในระดับนานาชาติ เพื่อสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ในการปราบปรามการทุจริต และอาชญากรรมข้ามชาติ

๓. พัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต โดยการจัดทำระบบ ฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต โดยประมวลจากคดีการทุจริตและผู้เชี่ยวชาญ ของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการปราบปรามการทุจริต เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามการทุจริต ของแต่ละ หน่วยงานได้ศึกษาและมีความสมรรถนะและความรู้ที่เป็นมาตรฐาน การพัฒนาสมรรถนะ และองค์ความรู้เชิง สหวิทยาการของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการปราบปรามการทุจริตเพื่อให้มีความรู้/ ทักษะ/ขีดความสามารถ ที่เป็นมาตรฐานและเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด ๒ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (มาตรา ๑๔๗-๑๖๖)

หมวด ๒

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

มาตรา ๑๔๗ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด เบียดบัง ทรัพย์สินนั้นเป็นของตน หรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต หรือโดยทุจริตยอมให้ผู้อื่นเอาทรัพย์สินนั้นเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึง สี่แสนบาท

(อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐)

มาตรา ๑๔๘ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ข่มขืนใจหรือจู่ใจ เพื่อให้บุคคลใดมอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๔๙ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๐ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งโดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด ๆ ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยทุจริต อันเป็นการเสียหายแก่รัฐ เทศบาล สุขาภิบาลหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๒ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เนื่องด้วยกิจการนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่จ่ายทรัพย์สิน จ่ายทรัพย์สินนั้นเกินกว่าที่ควรจ่ายเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๔ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่หรือแสดงว่าตนมีหน้าที่เรียกเก็บหรือตรวจสอบภาษีอากร ค่าธรรมเนียม หรือเงินอื่นใด โดยทุจริตเรียกเก็บหรือละเว้นไม่เรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมหรือเงินนั้น หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นไม่ต้องเสีย หรือเสียน้อยไปกว่าที่จะต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๕ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่กำหนดราคาทรัพย์สินหรือสินค้าใด ๆ เพื่อเรียกเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย โดยทุจริตกำหนดราคาทรัพย์สินหรือสินค้านั้น เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นไม่ต้องเสียหรือเสียน้อยไปกว่าที่จะต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๖ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีตามกฎหมาย โดยทุจริตแนะนำ หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด เพื่อให้มีการละเว้นการลงรายการในบัญชีลงรายการเท็จในบัญชี แก้ไขบัญชี หรือซ่อนเร้น หรือทำหลักฐานในการลงบัญชีอันจะเป็นผลให้การเสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นไม่ต้องเสีย หรือเสียน้อยกว่าที่จะต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๘ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดอันเป็นหน้าที่ของตนที่จะปกครองหรือรักษาไว้ หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๕๙ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ดูแล รักษาทรัพย์สินหรือเอกสารใด กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ โดยถอน ทำให้เสียหาย ทำลายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ หรือโดยยินยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น ซึ่งตราหรือเครื่องหมายอันเจ้าพนักงานได้ประทับหรือหมายไว้ที่ทรัพย์สินหรือเอกสารนั้น

ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เพื่อเป็นหลักฐานในการยึดหรือรักษาสິงนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๖๐ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่รักษาหรือใช้ดวงตราหรือรอยตราของราชการหรือของผู้อื่น กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ โดยใช้ดวงตราหรือรอยตรานั้น หรือโดยยินยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๖๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ทำเอกสาร กรอกข้อความลงในเอกสารหรือดูแลรักษาเอกสาร กระทำการปลอมเอกสารโดยอาศัยโอกาสที่ตนมีหน้าที่นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๖๒ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ทำเอกสาร รับเอกสารหรือกรอกข้อความลงในเอกสาร กระทำการดังต่อไปนี้ในการปฏิบัติการตามหน้าที่

(๑) รับรองเป็นหลักฐานว่า ตนได้กระทำการอย่างใดขึ้น หรือว่ากรอกอย่างใดได้กระทำต่อหน้าตนอันเป็นความเท็จ

(๒) รับรองเป็นหลักฐานว่า ได้มีการแจ้งซึ่งข้อความอันมิได้มีการแจ้ง

(๓) ละเว้นไม่จดข้อความซึ่งตนมีหน้าที่ต้องรับจด หรือจดเปลี่ยนแปลงข้อความเช่นนั้น หรือ

(๔) รับรองเป็นหลักฐานซึ่งข้อเท็จจริงอันเอกสารนั้น มุ่งพิสูจน์ความจริงอันเป็นความเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๖๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ในการไปรษณีย์ โทรเลขหรือโทรศัพท์ กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิด จดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข

(๒) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้เสียหาย ทำลายหรือทำให้สูญหาย ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข

(๓) กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับซึ่งจดหมาย หรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข หรือ

(๔) เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลขหรือทางโทรศัพท์ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๖๔ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน รู้หรืออาจรู้ความลับในราชการ กระทำโดยประการใด ๆ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ให้ผู้อื่นล่วงรู้ความลับนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๖๕ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือคำสั่งซึ่งได้สั่งเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ป้องกันหรือขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมายหรือคำสั่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๑๖๖ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ละทิ้งงานหรือกระทำการอย่างใด ๆ เพื่อให้งานหยุดชะงักหรือเสียหาย โดยร่วมกระทำการเช่นนั้นด้วยกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดนั้นได้กระทำลงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดิน เพื่อบังคับรัฐบาลหรือเพื่อข่มขู่ประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด ๒ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (มาตรา ๒๐๐-๒๐๕)

หมวด ๒

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

มาตรา ๒๐๐ ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาหรือจัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ๆ ในตำแหน่งอันเป็นการมิชอบ เพื่อจะช่วยเหลือบุคคลหนึ่งบุคคลใดมิให้ต้องโทษ หรือให้รับโทษน้อยลง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าการกระทำหรือไม่กระทำนั้น เป็นการเพื่อจะแก้งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องรับโทษรับโทษหนักขึ้น หรือต้องถูกบังคับตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๒๐๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือ พนักงานสอบสวน เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยมีชอบเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบ ด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสน บาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๒๐๒ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือ พนักงานสอบสวน กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ๆ ในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือ ประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวาง โทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๒๐๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือ คำสั่งของศาล ป้องกันหรือขัดขวางมิให้การเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๒๐๔ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีตำแหน่งหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ที่ต้องคุมขังตาม อำนาจของศาล ของพนักงานสอบสวน หรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา กระทำด้วย ประการใด ๆ ให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างคุมขังนั้นหลุดพ้นจากการคุมขังไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปี ถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังไปนั้นเป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาของศาลหนึ่งศาลใด ให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป หรือมีจำนวนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

มาตรา ๒๐๕ ถ้าการกระทำความผิดในมาตรา ๒๐๔ เป็นการกระทำโดยประมาท ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังไปด้วยการกระทำโดยประมาทนั้น เป็นบุคคลที่ต้องคำ พิพากษาของศาลหนึ่งศาลใดให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป หรือมีจำนวนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิด จัดให้ได้ตัวผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังคืนมาภายในสามเดือน ให้งดการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น

[อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐]

พระราชบัญญัติ
มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามทุจริต
พ.ศ. ๒๕๕๑

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑
เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓ มาตรา ๕๖ และมาตรา ๖๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ และยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่บทบัญญัติในหมวด ๒ การไต่สวนข้อเท็จจริง ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้น กำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ทุจริตในภาครัฐ” หมายความว่า ทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติมิชอบในภาครัฐ

“ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่ง หรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่า มีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่ง

หรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่ง หน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่น

“ประพฤติมิชอบ” หมายความว่า ใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการ ผ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การเก็บรักษาหรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

“คณะกรรมการ ป.ป.ช.” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่ไม่รวมถึงเจ้าหน้าที่ ของรัฐ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้บริหารระดับสูง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ผู้พิพากษาและตุลาการ

(๓) พนักงานอัยการ

(๔) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๕) เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของศาล รัฐสภา องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระจากการควบคุมหรือกำกับของฝ่ายบริหารที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ

(๖) เจ้าหน้าที่ของรัฐในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

(๗) เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการ ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

(๘) เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งร่วมกระทำความผิดกับบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗)

“ผู้กล่าวหา” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำการทุจริตในภาครัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้พบเห็นการทุจริตในภาครัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และได้กล่าวหาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ “ผู้ถูกกล่าวหา” หมายความว่า ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาหรือมีพฤติการณ์ปรากฏ แก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐว่าได้กระทำการทุจริตในภาครัฐอันเป็นมูลที่จะนำไปสู่การไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัตินี้ และให้หมายความรวมถึงตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

“ไต่สวนข้อเท็จจริง” หมายความว่า แสวงหา รวบรวม และการดำเนินการอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ในการที่จะทราบรายละเอียดและพิสูจน์เกี่ยวกับการทุจริตในภาครัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐด้วย

“พนักงาน ป.ป.ท.” หมายความว่า เลขานุการ รองเลขานุการ และผู้ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐแต่งตั้งจากราชการพลเรือนซึ่ง ดำรงตำแหน่งในระดับไม่ต่ำกว่าหัวหน้างานหรือเทียบเท่าให้ปฏิบัติกรตามพระราช บัญญัตินี้

“เจ้าหน้าที่ ป.ป.ท.” หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐแต่งตั้งจากราชการพลเรือนหรือพนักงานราชการให้ปฏิบัติ การตามพระราชบัญญัตินี้

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
ในภาครัฐ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตในภาครัฐ

“รองเลขาธิการ” หมายความว่า รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปราม
การทุจริตในภาครัฐ

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ
ออกระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐมีอำนาจออก
ระเบียบและประกาศกับแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบและประกาศตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองที่มีผลเป็นการทั่วไปเมื่อได้ ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เรียกโดยย่อ
ว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ท.” ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกห้าคน
ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามมาตรา ๕/๑ และมี เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง

ให้เลขาธิการเป็นเลขานุการ และให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. แต่งตั้งข้าราชการ
ในสำนักงานจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มิให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๖ มาตรา ๘ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ มาใช้ บังคับกับ
เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่เป็น กรรมการโดยตำแหน่ง

มาตรา ๕/๑ เมื่อมีกรณีที่ต้องสรรหาและคัดเลือกกรรมการ ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ในการสรรหากรรมการ ให้คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการ ป.ป.ช. และคณะ
กรรมการตรวจเงินแผ่นดินสรรหาและเสนอรายชื่อบุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
ตามมาตรา ๖ และมาตรา ๗ (๔) องค์กฤษฎีกา ภายในสามสิบวันนับแต่วัน ที่มีเหตุทำให้ต้อง
มีการสรรหาและคัดเลือกกรรมการ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคัดเลือก สำหรับกรณีที่เป็นการสรร
หาเพื่อแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้องค์การ ดังกล่าวแต่ละองค์การเสนอรายชื่อเท่าจำนวน
กรรมการที่ว่างลง

(๒) ให้มีคณะกรรมการคัดเลือก ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาล ปกครอง
สูงสุด ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นกรรมการ คัดเลือกโดยให้เลือก
กันเองเป็นประธานกรรมการคัดเลือกคนหนึ่ง ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรง ตำแหน่งใดหรือมีแต่ไม่สามารถ
ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้ทำการแทน ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน หรือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้น ทำหน้าที่
กรรมการคัดเลือกแทน

(๓) ให้คณะกรรมการคัดเลือกพิจารณาคัดเลือกบุคคลเป็นกรรมการจากรายชื่อ บุคคลตาม (๑) ให้ได้จำนวนตามที่จะต้องแต่งตั้ง

(๔) ในกรณีที่คณะกรรมการคัดเลือกคัดเลือกบุคคลได้ไม่ครบจำนวนตาม (๓) ให้แจ้งให้องค์กรตาม (๑) แต่ละองค์กรเสนอรายชื่อบุคคลใหม่เป็นจำนวนเท่ากับ จำนวนกรรมการที่ยังขาดอยู่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการคัดเลือกบุคคลได้ไม่ครบ จำนวนดังกล่าว และให้คณะกรรมการคัดเลือกดำเนินการคัดเลือกเพิ่มเติมตาม (๓) เป็นกรรมการเพิ่มเติมจากที่มีการคัดเลือกบุคคลเป็นกรรมการไว้แล้ว

(๕) เมื่อได้มีการคัดเลือกบุคคลเป็นกรรมการครบจำนวนแล้ว ให้ผู้ได้รับ คัดเลือกเป็นกรรมการประชุมเลือกกันเองเพื่อเป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง และให้ คณะกรรมการคัดเลือกแจ้งรายชื่อผู้ได้รับคัดเลือกเป็นประธานกรรมการและกรรมการ พร้อมเอกสารหลักฐานตามมาตรา ๗ วรรคสอง รวมทั้งความยินยอมของบุคคลดังกล่าว ต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกกรรมการตาม (๓) และ (๔) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการคัดเลือกกำหนด

มาตรา ๖ กรรมการต้อง

(ก) มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

(๒) มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๓) มีสัญชาติไทย

(๔) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปี

(๕) เป็นหรือเคยเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครองสูงสุด ผู้พิพากษาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือรับราชการหรือเคยรับ ราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหาร ในหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า ศาสตราจารย์

(ข) ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นผู้มีตำแหน่งในพรรคการเมือง

(๒) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๓) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๕) ตัดยาเสพติดให้โทษ

(๖) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ หรือเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิด ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๘) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

(๙) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๑๐) เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๗ ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการต้อง

(๑) ไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ

(๒) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๓) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

(๔) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๕) ไม่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริต เว้นแต่ในฐานะเป็นกรรมการในคณะกรรมการ ป.ป.ท.

ผู้ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตามวรรคหนึ่งในวันที่ได้รับการคัดเลือก ถ้าผู้นั้นแสดงหลักฐานว่าได้ลาออกจากตำแหน่งตาม (๑) (๒) หรือ (๕) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนเลิกประกอบวิชาชีพอิสระตาม (๓) แล้ว ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการคัดเลือกให้คณะกรรมการคัดเลือกดำเนินการต่อไปได้ ถ้าผู้นั้นมิได้แสดงหลักฐานดังกล่าวภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าบุคคล นั้นไม่ได้รับการคัดเลือก และให้คณะกรรมการคัดเลือกพิจารณาคัดเลือกใหม่โดยจะ พิจารณาจากรายชื่อบุคคลที่มีการเสนอไว้แล้วตามมาตรา ๕/๑ (๑) หรือจะขอให้องค์กร ตามมาตรา ๕/๑ (๑) เสนอรายชื่อบุคคลใหม่ก็ได้ โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕/๑ (๔) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๘ กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่ง แล้วอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการพ้นจาก ตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) มีอายุครบเจ็ดสิบห้าปี

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๖ หรือมาตรา ๗

(๕) คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่ากระทำการทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีทรัพย์สิน เพิ่มขึ้นผิดปกติหรือร่ำรวยผิดปกติ หรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและ เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๖) คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

ในกรณีมีปัญหาว่ากรรมการผู้ใดต้องพ้นจากตำแหน่งตาม (๔) หรือไม่ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นผู้วินิจฉัย

การพ้นจากตำแหน่งกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงทราบ มาตรา ๑๐ ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ และยังมีได้ แต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กรรมการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ และให้ถือว่าคณะกรรมการ ป.ป.ท. ประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ เว้นแต่มีกรรมการ เหลืออยู่ไม่ถึงห้าคน

ในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่ง ให้กรรมการที่เหลืออยู่เลือก กรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการไปพลางก่อนจนกว่าประธานกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕/๑ (๕) มาใช้บังคับโดย อนุโลม

มาตรา ๑๑ ให้ถือว่ากรรมการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนดให้ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

มาตรา ๑๒ การประชุมของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๓ การประชุมให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการทุกคนทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่กรรมการนั้นจะได้ทราบการบอกนัดในที่ประชุมแล้ว กรณี ดังกล่าวนี้อาจทำหนังสือแจ้งนัดเฉพาะกรรมการที่ไม่ได้มาประชุมก็ได้ บทบัญญัติในวรรคสองมิให้นำมาใช้บังคับในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่ง ประธานกรรมการจะนัดประชุมเป็นอย่างอื่นก็ได้

มาตรา ๑๔ ประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการประชุม และเพื่อ รักษาความเรียบร้อยในการประชุมให้ประธานกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ตามความจำเป็นได้ ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา ๑๕ การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ไม่เป็นการลงมติในการวินิจฉัยหรือให้ความเห็นชอบตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๖ ในการประชุมต้องมีรายงานการประชุมเป็นหนังสือ ถ้ามีความเห็นแย้งให้บันทึกความเห็นแย้งพร้อมทั้งเหตุผลไว้ในรายงานการประชุม และถ้ากรรมการฝ่ายข้างน้อยเสนอความเห็นแย้งเป็นหนังสือก็ให้บันทึกไว้ด้วย

มาตรา ๑๗ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนออนโยบาย มาตรการ และแผนพัฒนาการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในภาครัฐต่อคณะรัฐมนตรี

(๒) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายกฎข้อบังคับ หรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

(๓) เสนอแนะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการกำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๔) ใต้อ่านข้อเท็จจริงและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำการทุจริตในภาครัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๕) ใต้อ่านข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งความเห็นส่งพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีอาญาต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๖) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบด้วย

(๗) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มอบหมาย

(๘) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หรือการอื่นใดเกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตในภาครัฐตามที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย

มาตรา ๑๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๗ (๔) และ (๕) ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กรหรือ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจง เป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อใต้อ่านหรือเพื่อประกอบการ พิจารณา

(๒) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็น หนังสือหรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อใต้อ่านหรือเพื่อประกอบการ พิจารณา

(๓) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ทำการหรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะของบุคคลใด ๆ ในเวลาระหว่าง พระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในระหว่างเวลาที่มีการประกอบกิจการเพื่อ ตรวจสอบ ค้น ยึด หรืออายัด เอกสารทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานอื่นใดซึ่งเกี่ยวข้อง กับเรื่องใต้อ่านข้อเท็จจริง และหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในเวลาดังกล่าว ให้สามารถดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะแล้วเสร็จ

(๔) ขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลือสนับสนุนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม โดยให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐปฏิบัติการตามที่ขอได้ตามสมควรแก่กรณี

คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจมอบหมายให้อนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. หรือ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

มาตรา ๑๙ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ คณะกรรมการ ป.ป.ท. จะแจ้งให้หน่วยงานใดดำเนินการจัดให้กรรมการ เลขาธิการ หรืออนุกรรมการ หรือพนักงาน ป.ป.ท. ซึ่งได้รับมอบหมายให้ใต้อ่านข้อเท็จจริง เข้าถึง ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหา

หรือบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะเกี่ยวข้องในเรื่องที่ กล่าวหาเพื่อประโยชน์ในการไต่สวนข้อเท็จจริง หรือเพื่อประโยชน์ในการพิจารณา ของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กรรมการ เลขาธิการ อนุกรรมการ หรือพนักงาน ป.ป.ท. จะขอเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานใดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตาม ระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด แต่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานนั้น

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่กรรมการ อนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ผู้ใดมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในเรื่องใด คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจมีมติให้ผู้นั้นเข้าร่วมดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง พิจารณา หรือวินิจฉัยเรื่องนั้น แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การปฏิบัติ หน้าที่ของกรรมการผู้นั้นต่อไปให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด โดยคณะ กรรมการ ป.ป.ท. อาจกำหนดให้กรรมการผู้นั้นยุติการปฏิบัติหน้าที่ไว้ก่อนก็ได้

ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าคำกล่าวหาไม่มีมูลความผิด ให้ กรรมการที่ยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งมีสิทธิได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นในระหว่างที่ยุติการปฏิบัติหน้าที่เต็มจำนวน

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่กรรมการผู้ใดถูกกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. ว่ากระทำการทุจริตต่อหน้าที่หรือร้ายแรงผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติและ

ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าคำกล่าวหาไม่มีมูลความผิดให้ กรรมการที่ยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งมีสิทธิได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นในระหว่างที่ยุติการปฏิบัติหน้าที่เต็มจำนวน

มาตรา ๒๒ ให้กรรมการได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ ตอบแทนอย่างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ให้กรรมการโดยตำแหน่งได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทน อย่างอื่นตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ให้อนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามระเบียบ ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๒

การไต่สวนข้อเท็จจริง

มาตรา ๒๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๖ เมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

- (๑) เมื่อได้รับการกล่าวหาตามมาตรา ๒๔
- (๒) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำการทุจริตในภาครัฐ
- (๓) เมื่อได้รับเรื่องจากพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๓๐
- (๔) เมื่อได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ท. เพื่อดำเนินการไต่สวน ข้อเท็จจริง

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนด้วย

มาตรา ๒๓/๑ ในการพิจารณาของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ว่าจะรับหรือไม่ รับ หรือสั่งจำหน่ายเรื่องตามมาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. สั่งให้แล้วเสร็จภายใน สามเดือนนับแต่วันที่ ได้รับเรื่องกล่าวหา

ก่อนดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา ๒๓ คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจมอบหมายให้เลขาธิการดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน ในเรื่องกล่าวหาขึ้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอต่อการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปก็ได้ ในการนี้ เลขาธิการอาจมอบหมายให้พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. เป็นผู้ดำเนินการ แทนก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

มาตรา ๒๓/๒๑๐ ในการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา ๒๓ คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจมอบหมายให้เลขาธิการไต่สวนข้อเท็จจริงเป็นเบื้องต้นแทน คณะกรรมการ ป.ป.ท. แล้วนำเสนอสำนวนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาตาม มาตรา ๓๙ ต่อไป

เลขาธิการอาจมอบหมายให้พนักงาน ป.ป.ท. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง ตามวรรคหนึ่งก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการไต่สวนข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เลขาธิการมีอำนาจตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่งด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการมอบหมายให้ไต่สวนข้อเท็จจริง เบื้องต้นแทน คณะกรรมการ ป.ป.ท. และการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงของเลขาธิการ และพนักงาน ป.ป.ท. ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

มาตรา ๒๔ การกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐว่ากระทำการหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำการทุจริตในภาครัฐ จะทำด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือก็ได้

ในกรณีที่กล่าวหาด้วยวาจา ให้พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. บันทึกคำกล่าวหาและจัดให้ลงลายมือชื่อผู้กล่าวหาในบันทึกการกล่าวหาขึ้นไว้ และในกรณีที่ ผู้กล่าวหาไม่ประสงค์จะเปิดเผยตน ห้ามไม่ให้พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. เปิดเผยชื่อหรือที่อยู่ รวมทั้งหลักฐานอื่นใดที่เป็นการสำแดงตัวของผู้กล่าวหา

ในกรณีที่กล่าวหาเป็นหนังสือ ผู้กล่าวหาจะต้องลงชื่อและที่อยู่ของตน แต่หากผู้กล่าวหาจะไม่ลงชื่อและที่อยู่ของตนต้องระบุพฤติการณ์แห่งการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งถูกกล่าวหา และพยานหลักฐานเบื้องต้นไว้ให้เพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้

มาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่งเรื่องกล่าวหาที่รับไว้ดังต่อไปนี้ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการต่อไป

(๑) เรื่องกล่าวหาบุคคลซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

(๒) เรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่ากระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เป็นบุคคลซึ่งอยู่ใน อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

(๓) เรื่องกล่าวหาที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งให้ส่งให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณา
 ในกรณีเรื่องกล่าวหาตาม (๓) ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ท. ได้ดำเนินการไต่สวน
 ข้อเท็จจริงไว้แล้ว ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่งสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงให้คณะกรรมการ ป.ป.ช.
 ด้วย ทั้งนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะถือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริง ดังกล่าวเป็นสำนวนการไต่สวน
 ข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือ
 จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงใหม่ก็ได้

มาตรา ๒๖ ห้ามมิให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. รับหรือพิจารณาเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. รับไว้พิจารณาหรือได้วินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

(๒) เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ได้วินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และไม่มีพยาน หลักฐาน
 ใหม่ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งคดี

(๓) เรื่องที่ผู้ถูกกล่าวหาถูกฟ้องเป็นคดีอาญาในประเด็นเดียวกันและศาล ประทับฟ้อง
 หรือพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้วโดยไม่มีกรณฟ้องหรือที่ ฟ้อง หรือเป็นกรณีที่ศาล
 ยังไม่ได้วินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดี

(๔) เรื่องที่ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนถูกกล่าวหา เกินกว่าห้าปี

มาตรา ๒๗ คณะกรรมการ ป.ป.ท. จะไม่รับหรือสั่งจำหน่ายเรื่องที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้
 ก็ได้

(๑) เรื่องที่ไม่ระบุพยานหลักฐานหรือระบุพฤติการณ์แห่งการกระทำที่ชัดเจน
 เพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงได้

(๒) เรื่องที่ล่วงเลยมาแล้วเกินห้าปีนับแต่วันเกิดเหตุจนถึงวันที่มีการกล่าวหา และ
 เป็นเรื่องที่ไม่อาจหาพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้

(๓) เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นว่าไม่ใช่เป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

(๔) เรื่องที่องค์กรบริหารงานบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐกำลังพิจารณาอยู่ หรือได้
 พิจารณาเป็นที่ยุติแล้ว และไม่มีเหตุแสดงให้เห็นว่าการพิจารณานั้นไม่ชอบ

มาตรา ๒๘ เรื่องใดที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ไม่รับหรือสั่งจำหน่ายตามมาตรา ๒๗ (๑)

(๒) หรือ (๓) ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาเห็นสมควรให้แจ้งผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่
 ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยเร็วและแจ้ง ผลการดำเนินการให้คณะกรรมการ
 ป.ป.ท ทราบ

มาตรา ๒๙ คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจมอบหมายให้เลขาธิการเป็นผู้พิจารณา
 รับหรือไม่รับเรื่องใดไว้พิจารณาตามมาตรา ๒๖ หรือมาตรา ๒๗ แล้วรายงานให้ คณะกรรมการ
 ป.ป.ท. ทราบ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

มาตรา ๓๐ ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินคดี
 กับเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ อันเนื่องมาจากการกระทำการ ทุจริตในภาครัฐ ให้พนักงาน
 สอบสวนส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ
 เพื่อดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไป ในการนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจแจ้งให้พนักงานสอบสวน
 ดำเนินการสอบสวนเสีย ก่อนและส่งสำนวนการสอบสวนให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ตามระยะเวลา

ที่กำหนด โดยคณะกรรมการ ป.ป.ท. จะถือว่าสำนวนการสอบสวนดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษและหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องทำความตกลงกับสำนักงาน โดยกำหนด ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติต่างๆ รวมถึงการจัดทำสำนวนการสอบสวน การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราว และการดำเนินการอื่นๆ เพื่อถือปฏิบัติร่วมกัน

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดทางอาญาอื่นที่มีใช้การกระทำการทุจริตในภาครัฐ รวมอยู่ด้วย และคณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นว่า หากให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีไป ตามอำนาจหน้าที่จะเป็นประโยชน์กว่า จะส่งเรื่องคืนให้พนักงานสอบสวนภายในสามสิบ วันนับแต่วันที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ได้รับเรื่อง และขอให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่ต่อไปก็ได้ โดยให้นำขั้นตอนและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ทั้งหมดที่ได้กำหนด ไว้ตามวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่งจำหน่ายเรื่องนั้น ในกรณีนี้ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นสมควร จะแจ้งผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปด้วยก็ได้

มาตรา ๓๐/๑๑ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ตามมาตรา ๓๐ โดยได้มีการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้แล้ว ให้พนักงาน ป.ป.ท. มีอำนาจควบคุม และพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกควบคุมตัว นั้นได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด

ในกรณีที่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้เพื่อประโยชน์ในการไต่สวน ข้อเท็จจริง หรือการฟ้องคดี พนักงาน ป.ป.ท. อาจยื่นคำร้องขอหมายขังผู้ถูกกล่าวหา ต่อศาลได้ หากกรณีที่มีการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ในอำนาจของศาลแล้ว ให้พนักงาน ป.ป.ท. มีอำนาจขอให้ศาลควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ได้ต่อไป โดยให้มีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ พนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๑ เรื่องที่พนักงานสอบสวนส่งมายังคณะกรรมการ ป.ป.ท. ตามมาตรา ๓๐ ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นกรณีดังต่อไปนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่งเรื่องกลับไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

(๑) เรื่องที่ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๓

(๒) เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ต้องห้ามมิให้รับหรือพิจารณาตามมาตรา ๒๖ (๑) (๒)

และ (๓)

(๓) เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ต้องห้ามมิให้รับหรือพิจารณาตามมาตรา ๒๖ (๔)

ในกรณีตาม (๑) และ (๓) ถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาดำเนินการ ต่อไป

มาตรา ๓๒ คณะกรรมการ ป.ป.ท. จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนิน การไต่สวน ข้อเท็จจริงแทนหรือมอบหมายให้พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ดำเนินการแสวงหาข้อมูล และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือ มูลความผิดก็ได้ โดยคำนึงถึงความ เหมาะสมและระดับและตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

คณะอนุกรรมการตามวรรคหนึ่งต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความซื่อสัตย์สุจริต และ มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่นั้น การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

มาตรา ๓๓ (ยกเลิก)

มาตรา ๓๔ คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจแต่งตั้งบุคคลเป็นที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือคณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือคณะ อนุกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงหรือ ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มอบหมาย แล้วแต่กรณี

การแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการ ที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าเดินทาง ค่าที่พัก และสิทธิ ประโยชน์อื่นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของกระทรวง การคลัง

มาตรา ๓๕ ห้ามมิให้แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีเหตุดังต่อไปนี้เป็นอนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ในการไต่สวนข้อเท็จจริง

(๑) รู้เห็นเหตุการณ์ หรือเคยสอบสวนหรือพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าว หาในฐานะอื่น ที่มีใช้ในฐานะพนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. มาก่อน

(๒) มีส่วนได้เสียในเรื่องที่กล่าวหา

(๓) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(๔) เป็นผู้กล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหา หรือเป็นคู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือพี่น้อง ร่วมบิดามารดาหรือร่วมบิดาหรือมารดากับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(๕) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในฐานะญาติ หรือเป็นหุ้นส่วน หรือมีผลประโยชน์ ร่วมกัน หรือขัดแย้งกันทางธุรกิจกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

ผู้มีส่วนได้เสียจะคัดค้านอนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ซึ่งมีเหตุ ตามวรรคหนึ่งก็ได้ โดยยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. และให้ คณะกรรมการ ป.ป.ท. วินิจฉัย โดยพยาน ในระหว่างที่รอการวินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ให้อนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ซึ่งถูกคัดค้านระงับ การปฏิบัติหน้าที่ไว้พลางก่อน

มาตรา ๓๖ ในการไต่สวนข้อเท็จจริง ให้แจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และกำหนดระยะเวลาตามสมควรที่ผู้ถูกกล่าวหาจะมาชี้แจงข้อกล่าวหาและแสดงพยาน หลักฐาน หรือนำพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำประกอบการชี้แจง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

ในการชี้แจงข้อกล่าวหาและการให้ถ้อยคำ ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธินำทนายความ หรือ บุคคลซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจงหรือให้ถ้อยคำของตนได้

มาตรา ๓๗ ก่อนที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำการทุจริตในภาครัฐ ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา ยังอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ต่อไป จะเป็นอุปสรรคต่อการไต่สวนข้อเท็จจริง สมควรสั่งพัก ราชการ พักงานหรือให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา นั้น ไว้ก่อน ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการ สั่งพักราชการ พักงานหรือให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่แล้วแต่กรณี ตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลที่ใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา นั้น

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เห็นด้วยกับมติของ คณะกรรมการ ป.ป.ท. ตามวรรคหนึ่ง ให้เสนอเรื่องต่อนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้า รัฐบาลเพื่อพิจารณา เมื่อนายกรัฐมนตรีวินิจฉัยประการใด ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการ ไปตามคำวินิจฉัยนั้น

ในกรณีที่ผลการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่าข้อกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น ไม่มีมูล ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นทราบ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มามีมติ และให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นั้นกลับเข้ารับราชการหรือกลับเข้าทำงานตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ใช้ บังคับแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้กรรมการ อนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. กระทำการใด ๆ อันเป็นการล่อลวงหรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญากับผู้ถูกกล่าวหา หรือพยาน เพื่อจูงใจให้ผู้นั้นให้ถ้อยคำใด ๆ ในเรื่องที่ไต่สวนข้อเท็จจริง

ถ้อยคำใดที่ได้มาโดยฝ่าฝืนวรรคหนึ่งไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา ๓๙ เมื่อดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงเสร็จแล้ว ให้จัดทำสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงเสนอต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

เพื่อประโยชน์แห่งความเป็นธรรม คณะกรรมการ ป.ป.ท. จะสั่งให้มีการไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมหรือตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อไต่สวนข้อเท็จจริงใหม่ก็ได้

มาตรา ๔๐ เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำการทุจริตในภาครัฐ และเป็นกรณีมีมูลความผิดทางวินัย ให้ประธานกรรมการส่งรายงาน และเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน ผู้ถูกกล่าวหาผู้นั้น เพื่อพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ได้มีมติโดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก ในการพิจารณาโทษทางวินัย แก่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ถือว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนวินัย ตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ แล้วแต่กรณี

สำหรับผู้ถูกกล่าวหาซึ่งไม่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับวินัย เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวได้กระทำความผิดในเรื่องที่ถูกกล่าวหา ให้ประธานกรรมการส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเพื่อดำเนินการตามอำนาจ หน้าที่ต่อไป

มาตรา ๔๑ เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา ๔๐ ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจ แต่งตั้ง ถอดถอนพิจารณาลงโทษภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องและให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจ แต่งตั้งถอดถอนส่งสำเนาคำสั่งลงโทษดังกล่าวไปให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ออกคำสั่ง

มาตรา ๔๒ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ใดละเลยไม่ดำเนินการ ตามมาตรา ๔๑ ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือ กฎหมายตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงาน บุคคลของผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาไม่ดำเนินการทางวินัย ตามมาตรา ๔๑ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นว่าการดำเนินการทางวินัยของผู้บังคับบัญชาตามมาตรา ๔๑ ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. เสนอความเห็นไปยังนายกรัฐมนตรี และให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการตามที่เห็นสมควรหรือใน กรณีที่จำเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ท. จะส่งเรื่องให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนตาม กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือ คณะกรรมการอื่นซึ่งมีหน้าที่ควบคุม ดูแลการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการ บริหารงานบุคคล สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารรัฐวิสาหกิจ หรือผู้สั่ง แต่งตั้งกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่ กรณี พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้มีการดำเนินการที่ถูกต้อง เหมาะสมต่อไปก็ได้

มาตรา ๔๔ ผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกลงโทษตามมาตรา ๔๑ จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ดุลพินิจในการ กำหนดโทษของผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล สำหรับผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ ก็ได้ ทั้งนี้ ต้องใช้สิทธิดังกล่าว ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบ คำสั่งดังกล่าว

มาตรา ๔๕ ในกรณีที่การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๔๐ เป็นความผิด ทางอาญาด้วย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่งเรื่องพร้อมทั้งสำนวนการ ไต่สวนข้อเท็จจริง รายงาน เอกสาร และความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ให้ พนักงานอัยการดำเนินคดีต่อไป โดยให้ถือว่า การดำเนินการและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นการสอบสวนและ สำนวนการสอบสวนของ พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่พนักงานอัยการมีความเห็นว่าข้อเท็จจริง รายงาน เอกสาร หรือความเห็น ของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ที่ได้รับยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ให้พนักงานอัยการแจ้งให้ คณะกรรมการ ป.ป.ท. ทราบเพื่อไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดย ให้ระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วน ในคราวเดียวกัน ในกรณีจำเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ท. จะร่วมกับอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานร่วมกัน เพื่อไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง แต่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติ ยืนยัน ให้ฟ้องให้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดวินิจฉัย คำวินิจฉัยของอัยการสูงสุดให้เป็นที่สุด

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้นำมาใช้บังคับในกรณีที่พนักงานอัยการยื่นอุทธรณ์ ฎีกา หรือ ถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ ถอนฎีกา โดยอนุโลม

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและจำเป็นต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปศาลให้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาพบพนักงานอัยการตามเวลาที่กำหนดและในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจับตัวผู้ถูกกล่าวหา ให้พนักงานอัยการแจ้งพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่ผู้ถูกกล่าวหา มีภูมิลำเนาหรือที่อยู่เป็นผู้ดำเนินการ และเพื่อการนี้ให้ผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดังกล่าว มีอำนาจร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้นให้ออกหมายจับได้ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติเรื่องการจับ การขัง และการปล่อยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ

ในกรณีที่มีการจับกุม ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้ถูกจับพร้อม ทั้งบันทึกการจับไปยังศาลแล้วแจ้งให้พนักงานอัยการทราบภายในสี่สิบแปดชั่วโมง

มาตรา ๔๗ กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ในการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๖ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการทหารในกรณีเช่นนั้นอำนาจของอัยการสูงสุดตามมาตรา ๔๕ วรรคสาม ให้เป็นอำนาจของ เจ้ากรมพระธรรมนูญ

มาตรา ๔๘ ในการไต่สวนข้อเท็จจริง ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นควรตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา และเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ ของรัฐผู้นั้นต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้ว ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้ส่งบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นไว้มาให้ตรวจสอบได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้เป็นผู้ที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้ต่อ คณะ กรรมการ ป.ป.ช. ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อ คณะกรรมการ ป.ป.ท. ตามรายการและภายในเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนดได้

ในการไต่สวนตามวรรคหนึ่งหรือในกรณีอื่นใดที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีเหตุ อันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ปกติให้ส่งเรื่องทั้งหมดพร้อมทั้งสำนวนการไต่สวนและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ในกรณีเช่นนั้นคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะถือเอาสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นสำนวน การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยจะไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมด้วย หรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนแล้วเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นมิได้ ร่ำรวยผิดปกติหรือมิได้มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ แต่มีกรณีต้องดำเนินการเกี่ยวกับการทุจริตในภาครัฐ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะส่งเรื่องคืนให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ดำเนิน การตามอำนาจหน้าที่ หรือจะไต่สวนและชี้มูลตามอำนาจหน้าที่ของตนต่อไปก็ได้

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าข้อกล่าวหาใดมีมูล นอกจากดำเนินการตามมาตรา ๔๐ หรือมาตรา ๔๕ แล้ว หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของ รัฐผู้ถูกกล่าวหาได้อนุมัติ อนุญาต ออกเอกสารสิทธิ ให้สิทธิประโยชน์หรือการส่งการใด ๆ แก่บุคคลใดโดยมิชอบ หรืออาจเป็นเหตุให้เสียหายแก่ทางราชการ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. แจ้งให้หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

พิจารณาดำเนินการสั่งยกเลิกหรือเพิกถอน การอนุมัติ อนุญาต ออกเอกสารสิทธิ ให้สิทธิประโยชน์ หรือการสั่งการใด ๆ นั้น ต่อไปด้วย

มาตรา ๕๐ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำการทุจริตในภาครัฐ และ คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติรับไว้พิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ แม้ภายหลัง เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะ พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปแล้วด้วยเหตุอื่นไม่เกินห้าปี นอกจากตาย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีอำนาจดำเนินการต่อไปได้ แต่ต้องดำเนินการ ให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันที่ผู้ถูกกล่าวหา นั้น พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือวันที่มีการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น

ในกรณีที่มีการกล่าวหาเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณี ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาตามวรรคหนึ่งกระทำการทุจริตในภาครัฐ ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่ต่อไปได้ เสมือนว่าผู้นั้นยังเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในกรณีที่การกระทำ ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดทาง อาญาด้วย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ดำเนินการ ตามมาตรา ๔๕

หมวด ๓

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

มาตรา ๕๑ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือ ทบวง โดยมีเลขาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ควบคุมดูแล และรับผิดชอบการปฏิบัติราชการ ของสำนักงานต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. และเป็น ผู้บังคับบัญชาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน โดยมีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วย สั่งและปฏิบัติราชการ๑๗

สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการ ป.ป.ท. รวมตลอดทั้งสนับสนุนและ อำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ

(๒) ประสานงานและให้ความร่วมมือกับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต

(๓) ประสานงานและให้ความร่วมมือระหว่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต

(๔) รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต

(๕) จัดให้มีหรือให้ความร่วมมือกับองค์กรอื่นในการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต

(๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น หรือตาม ที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มอบหมาย

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ใน (๓) ให้สำนักงานหารือ และทำความเข้าใจ ร่วมกันกับสำนักงาน ป.ป.ช.

มาตรา ๕๑/๑๑ ให้เลขาธิการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งนายกรัฐมนตรี นำความกราบบังคมทูลเพื่อโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ตามผลการคัดเลือกของคณะกรรมการ ป.ป.ท. โดยความเห็นชอบของวุฒิสภา

ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นผู้คัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งเลขาธิการ แล้วเสนอนายกรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

ในการคัดเลือกตามวรรคสอง ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือกับ คณะกรรมการ ป.ป.ช.

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสำนักงาน ให้สำนักงานมีคณะอนุกรรมการ สามัญประจำกระทรวง โดยให้ถือว่าประธานกรรมการมีฐานะเป็นประธานอนุกรรมการ สามัญประจำกระทรวง และเลขาธิการมีฐานะเป็นรองประธานอนุกรรมการสามัญประจำ กระทรวง

มาตรา ๕๒ ให้พนักงาน ป.ป.ท. เจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. และข้าราชการใน สำนักงานเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ พลเรือน

ให้พนักงาน ป.ป.ท. และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งใน ทำนองเดียวกันกับค่าตอบแทนพิเศษประจำตำแหน่งพนักงานได้ส่วนและผู้ช่วยพนักงาน ได้ส่วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ ทูจจริต ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนดโดยความเห็นชอบของ กระทรวงการคลัง

มาตรา ๕๒/๑ การแต่งตั้งพนักงาน ป.ป.ท. ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนในสังกัดสำนักงาน ซึ่งดำรงตำแหน่งในระดับไม่ต่ำกว่าชำนาญ การหรือเทียบเท่าขึ้นไป และมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายและสอบไล่ได้เป็น เนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และเป็น ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการสอบสวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยคดี หรือการให้ ความเห็นทางกฎหมายไม่น้อยกว่าหกปี

(๒) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมายและสอบไล่ได้เป็นเนติ บัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และเป็นผู้ที่ มีความรู้และประสบการณ์ในการสอบสวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยคดี หรือการให้ความ เห็นทางกฎหมายไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๓) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางกฎหมาย และเป็นผู้ที่มีความรู้และ ประสบการณ์ในการสอบสวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยคดี หรือการให้ความเห็นทาง กฎหมายไม่น้อยกว่าสองปี แต่ถ้าสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรม ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาด้วย ระยะเวลาสองปีให้ลดเหลือหนึ่งปี

(๔) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย หรือสำเร็จการศึกษาระดับ ปริญญาตรีอย่างน้อยสองสาขา หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และเป็นผู้ที่มี ความรู้และประสบการณ์ในการสอบสวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยคดี หรือการให้ ความเห็นทางกฎหมายไม่น้อยกว่าแปดปี

(๕) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลนและจะยัง ประโยชน์ต่อการดำเนินการได้ส่วนของสำนักงานเป็นอย่างยิ่ง และผ่านการอบรม หลักสูตรการได้ส่วน ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด และรับราชการใน สำนักงานหรือสำนักงาน ป.ป.ช. มาแล้วไม่น้อยกว่าระยะเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสี่ปี

มาตรา ๕๓ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ สำนักงานอาจ จัดให้มี มาตรการคุ้มครองเบื้องต้นสำหรับผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์ กล่าวโทษ ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลใดเกี่ยวกับการทุจริตในภาครัฐ หรือข้อมูลอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อ การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

มาตรา ๕๔ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นว่าคดีใดสมควรให้จัดให้มีมาตรการ คุ้มครองช่วยเหลือแก่บุคคลตามมาตรา ๕๓ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. แจ้งให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยาน ที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการ คุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. เสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไป หรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการ คุ้มครองพยานในคดี อาญาสำหรับบุคคลดังกล่าวด้วย

ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบ สันดาน หรือบุคคลอื่นที่มี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว เพราะมีการกระทำผิด อาญาโดยเจตนา เนื่องจากการ ดำเนินการหรือการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแส หรือ ข้อมูลต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. ให้บุคคลนั้นมี สิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อขอรับค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมาย ว่าด้วยการคุ้มครองพยาน ในคดีอาญาด้วย

มาตรา ๕๕ คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจจัดให้มีรางวัลตอบแทนหรือประโยชน์ อื่นใดแก่ บุคคลตามมาตรา ๕๓ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

มาตรา ๕๖ ในกรณีบุคคลตามมาตรา ๕๓ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและคณะ กรรมการ ป.ป.ท. เห็นว่าการดำเนินการหรือให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลของ บุคคลดังกล่าวเป็น ประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างยิ่ง และ สมควรได้รับการยกย่องให้เป็น แบบอย่างแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนโดยทั่วไป คณะกรรมการ ป.ป.ท. อาจเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน และ ระดับตำแหน่งให้แก่บุคคลนั้นเป็นกรณีพิเศษก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและ เงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด โดยความเห็นชอบของ คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๕๗ ในกรณีบุคคลตามมาตรา ๕๓ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเมื่อบุคคลนั้น ร้องขอต่อ คณะกรรมการ ป.ป.ท. ว่าหากยังคงปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดเดิมต่อไป อาจถูก กลั่นแกล้งหรือได้รับ การปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเนื่องจากการกล่าวหาหรือการให้ ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือ ข้อมูลนั้น และคณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาแล้วเห็น ว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าน่าจะมีเหตุดังกล่าว ให้เสนอต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่ง การให้ได้รับความคุ้มครองหรือมีมาตรการอื่นใด ตามที่เห็นสมควรต่อไป

มาตรา ๕๘ บุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหารายใดซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำ ผิดกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหารายอื่น หากได้ให้ถ้อยคำหรือแจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็น สารสำคัญในการที่จะใช้เป็นพยานในการวินิจฉัยชี้มูลการกระทำผิด ของเจ้าหน้าที่ของรัฐรายอื่นนั้น หากคณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นสมควรจะกักผู้ผู้นั้นไว้ เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดีก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

หมวด ๓/๑

มาตรการป้องกันการทุจริตในภาครัฐ

มาตรา ๕๘/๑ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาดำเนิน การตาม
มาตรา ๑๗ (๒) โดยเร็ว

(๑) เมื่อปรากฏว่ากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือมาตรการใดล่าสมัย ขาดประสิทธิภาพ
หรือขาดการบังคับใช้อย่างทั่วถึง เป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการทุจริตในภาครัฐ หรือ
เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิด ผลดีต่อราชการได้

(๒) เมื่อปรากฏว่าการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐไม่บรรลุผล
เพราะไม่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับวินัย หรือมาตรการ ที่จำเป็น

มาตรา ๕๘/๒ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นว่า หน่วยงานของรัฐใด มีวิธีปฏิบัติ
หรือการดำเนินงานที่เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้บริการหรือ ประชาชน และส่อไปในทาง
ทุจริตในภาครัฐ หรือเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทาง ราชการอย่างร้ายแรง ให้สำนักงานแจ้ง
ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นทราบ

เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง หัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องสั่งการให้มีการ
ตรวจสอบและดำเนินการ แล้วแจ้งผลการดำเนินการให้สำนักงานทราบภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่
ได้รับแจ้ง หากจะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต้องกำหนดระยะเวลา เวลาที่จะดำเนินการแล้วเสร็จ
ให้สำนักงานทราบด้วย ในกรณีที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ นั้นตั้งใจไม่ดำเนินการหรือดำเนินการ
ไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวโดยไม่มี เหตุอันสมควร ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. รายงาน
ให้คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

มาตรา ๕๘/๓ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือสำนักงานพบว่า การ ดำเนิน
โครงการใดมีการกำหนดวงเงินสูงเกินที่เป็นจริงหรือไม่คุ้มค่า ให้แจ้งให้สำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน
เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

หมวด ๔

เบ็ดเตล็ด

มาตรา ๕๙ ให้สำนักงานจัดทำบัญชีเรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่คณะ กรรมการ
ป.ป.ท. รับไว้พิจารณาและผลการดำเนินการ เพื่อส่งให้สำนักงาน ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทราบ เพื่อเป็นการประสานงาน
ตามระยะเวลา วิธีการ และรายการที่ตกลงร่วมกัน

มาตรา ๖๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ
พนักงาน ป.ป.ท. และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. เป็นเจ้าพนักงานตามประมวล กฎหมายอาญา

ในการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ
และพนักงาน ป.ป.ท. เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ท.
เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยให้มีอำนาจตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนด้วย เว้นแต่อำนาจ ในการจับและคุมขัง ให้แจ้งพนักงานฝ่ายปกครอง
หรือตำรวจเป็นผู้ดำเนินการ

มาตรา ๖๑ ค่าใช้จ่ายในเรื่องดังต่อไปนี้ รวมทั้งวิธีการเบิกจ่าย ให้เป็นไป ตามระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรีโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

(๑) การไต่สวนข้อเท็จจริง การแสวงหาข้อมูล และการรวบรวมพยานหลักฐาน

(๒) การมาช่วยปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตาม
มาตรา ๑๘ (๔)

(๓) การดำเนินการอื่นใดอันจำเป็นแก่การป้องกันและปราบปรามการทุจริต
ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๑/๑ ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย
หลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มีให้ับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหา
หรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย
ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มีให้นำบทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายอาญามาตรา ๙๘ มาใช้บังคับ

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๒ ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐานหรือไม่ ดำเนินการใด ๆ
ตามมาตรา ๑๘ (๑) และ (๒) โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ
ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ที่สั่งตามมาตรา ๔๘
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๔ ผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจาก การปฏิบัติ
หน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมิได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ป.ป.ท. และมีใช้การกระทำ
ตามหน้าที่ราชการหรือเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบหรือไต่สวน ข้อเท็จจริง หรือเพื่อประโยชน์
แก่ทางราชการหรือประโยชน์สาธารณะ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน
หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๕ กรรมการ อนุกรรมการ พนักงาน ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ ป.ป.ท. ผู้ใด
กระทำการทุจริตในภาครัฐ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับ ความผิดนั้น

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๖ ให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
ในภาครัฐให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๗ ให้กระทรวงยุติธรรม สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ
สำนักงาน ก.พ.ร. สำนักงาน ก.พ. สำนักงานงบประมาณและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดทำโครงสร้าง
สำนักงาน กรอบอัตรากำลังข้าราชการและพนักงานราชการและกำหนดงบประมาณ รวมถึง
การดำเนินการอื่นใดอันจำเป็น เพื่อรองรับการดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตในภาครัฐตามพระราช บัญญัตินี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้
ใช้บังคับ

ในระยะเริ่มแรก การกำหนดโครงสร้าง อัตรากำลังและงบประมาณตามวรรคหนึ่งต้องรองรับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปราม การทุจริต ในภาครัฐในเขตพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสมด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปในบทที่ ๒ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น การสร้างเครือข่ายภาครัฐและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นการผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาครัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าร่วมเป็นเครือข่ายระดับแกนนำ อันจะนำไปสู่การขยายผลสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อการทุจริตที่มีประสิทธิภาพของแต่ละหน่วยงาน ครอบคลุมเน้นการพัฒนาโลกและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพในทุกหน่วยทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร เพื่อให้สามารถระงับยับยั้งการทุจริตได้อย่างเท่าทัน ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะฯ (๒๕๕๕) ศึกษาเรื่อง “การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. แสวงหาความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง ภูมิหลัง และพัฒนาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารงานบุคคล และการออกใบอนุญาตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปของประเทศไทย

๒. แสวงหาความรู้จากประสบการณ์ในต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การประยุกต์ปรับใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปของประเทศไทย

๓. แสวงหาความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน ตลอดจนรูปแบบ ประเภท และความถี่ของการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปของประเทศไทย

๔. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาทำการวิเคราะห์เพื่อเสนอมาตรการในการป้องกันที่เหมาะสมและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปของประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า หากพิจารณาสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถจำแนกได้เป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนแรก สาเหตุในภาพรวม ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ความด้อยประสิทธิภาพในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานตรวจสอบ การถือปฏิบัติโดยยึดตามบรรทัดฐานจากส่วนกลาง และคุณภาพของคน ส่วนที่สองสาเหตุเฉพาะประเภทการทุจริตคอร์รัปชัน ประกอบด้วย ๑. การทุจริต

คอร์รัปชันในการจัดซื้อ จัดจ้าง และการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานมีสาเหตุมาจากกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง การกำหนดราคากลางที่สูงกว่าสภาพความเป็นจริงการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง ระหว่างผู้ประกอบการกับบุคลากรในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และระหว่างนักการเมืองระดับชาติ องค์กร เจ้าหน้าที่จากราชการส่วนกลางกับผู้บริหาร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งปัจจัยทางด้านการเมือง ตลอดจนปัจจัยจากการขาดความ โปร่งใสในการดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง และเงื่อนไขจากการขาดกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ๒. การทุจริตคอร์รัปชันในเรื่องการบริหารงานบุคคลมีสาเหตุ มาจากกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการบริหารงานบุคคลให้อำนาจในการบริหารงานบุคคลแก่ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมากเกินไป รวมทั้งปัญหาในเชิงองค์กรบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนมากเกินไป อันนำมาซึ่งการทุจริตคอร์รัปชันโดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามมา ๓. การทุจริตคอร์รัปชันในเรื่องการออกใบอนุญาตมีสาเหตุมาจากกฎหมายที่มีหลายฉบับซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการออกใบอนุญาตส่วนหนึ่งไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่าง เจ้าหน้าที่และผู้ขออนุญาต รวมทั้งระบบในการบริหารราชการภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละแห่งที่ไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยต้องดำเนินการด้านการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารงานบุคคล และการออกใบอนุญาตภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหลายฉบับ ซึ่งมีลำดับชั้นที่แตกต่างกันไป โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่วางหลักการโดยภาพรวม จากนั้นมีการบัญญัติกำหนดรายละเอียดไว้ในพระราชบัญญัติ และกฎหมายลำดับรองต่าง ๆ ที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทยหรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ระบบการตรวจสอบซึ่งมีอยู่หลายช่องทาง ได้แก่ การตรวจสอบโดยกลไกทางการเมือง การตรวจสอบโดยองค์กรผู้มีอำนาจกำกับดูแล การตรวจสอบโดยองค์กรที่มีบทบาทในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน การตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ และการตรวจสอบจากภาคประชาชน

ปริญญช วัฒนกุล และธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ (๒๕๖๓) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ๑. รูปแบบของกระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชัน ได้แก่ รูปแบบของการกระตุ้นความสนใจในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีสถาบันการศึกษาเป็น สถาบันที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา อบรมบ่มสร้างนิสัย ให้ความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้าน ปัญญา ประกอบกับมีองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างนิสัยความซื่อสัตย์ สุจริต ๒. ต้นแบบกิจกรรมการส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชันนี้เป็นรูปแบบของ กิจกรรมเชิงวิชาการพร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน โดยเริ่มจากชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย และแสวงหาโอกาสในการ ขยายไปสู่ชุมชนรอบข้างที่กว้างขึ้นในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ตามที่มีปัจจัยเอื้ออำนวย

สมชาย ชูเมือง (๒๕๖๓) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ๑. เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มี ๒ เครือข่าย คือ เครือข่ายที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด และ

เครือข่ายที่เกิดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ๒. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มี ๗ กระบวนการดังนี้ กระบวนการที่ ๑ การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบ กระบวนการที่ ๒ การสร้างอุดมการณ์ผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์ กระบวนการที่ ๓ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน กระบวนการที่ ๔ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้รักความซื่อสัตย์และความยุติธรรม กระบวนการที่ ๕ การวางแผนการป้องกันการทุจริต กระบวนการที่ ๖ การส่งเสริมและดำเนินการเฝ้าระวังการทุจริต กระบวนการที่ ๗ การสรุปบทเรียน ประเมินผล และ ๓. แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ตามแบบ ๗ ส ๒ ๖ ๑ ย มีดังนี้ ๗ ส คือ ส.๑ ส่งเสริมบทบาทของสภา, ส.๒ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน, ส.๓ สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชน, ส.๔ สร้างกลไกเชื่อมประสานองค์กรกลางกับทุกภาคส่วน, ส.๕ สร้างตัวอย่างที่ดี, ส.๖ สร้างสังคมhiriโอต็ปปะ, ส.๗ สนับสนุนการร้องเรียนผ่านระบบ, ๒ ๖ คือ ๖.๑ วางแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต, ๖.๒ วางหลักเกณฑ์การได้มาของผู้บริหาร ๑ ย คือ ยอมรับการตรวจสอบด้วยระบบ

นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะฯ (๒๕๕๕) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการทุจริตเชิงนโยบาย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยรูปแบบ กระบวนการ วิธีการ และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบายผลการศึกษา พบว่า การทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย จะต้องพิจารณาในสองส่วน คือ ๑. การพิจารณาในแง่ขอบเขตของผู้กระทำการทุจริตคอร์รัปชัน และ ๒. การพิจารณาในแง่เนื้อหาของการทุจริตคอร์รัปชัน กล่าวคือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของผู้กระทำการทุจริตคอร์รัปชัน การพิจารณาจะต้องพิจารณาอย่างแคบ โดยพิจารณาเฉพาะแต่การใช้อำนาจของรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี ในลักษณะของการใช้อำนาจทางบริหารตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น โดยไม่รวมไปถึงการทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยทั่วไป หรือการใช้อำนาจของรัฐมนตรีในกรณีเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นผู้มีอำนาจเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการทุจริตคอร์รัปชัน การพิจารณาจะต้องพิจารณาอย่างกว้าง กล่าวคือ การกระทำ (ของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล) ที่ขัดต่อหลักคุณธรรม หรือจริยธรรมของบุคคลสาธารณะที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือบุคคลอื่น โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ หรืออำนาจรัฐ หรืออำนาจที่ได้รับมอบหมายจากอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะนำมาซึ่งประโยชน์ที่เป็นเงินหรือทรัพย์สินหรือไม่ก็ตามหรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของประชาชน โดยส่วนรวมของประเทศ

ทั้งนี้การทุจริตเชิงนโยบายมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากการทุจริตคอร์รัปชันในกรณีทั่วไปใน ๓ ประการ ได้แก่ ๑. เป็นการกระทำทางนโยบายอันเกี่ยวกับการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของรัฐบาล มิใช่การกระทำที่เกิดจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายทั่วไป ๒. องค์กรผู้ใช้อำนาจในการกระทำทางนโยบายเป็นองค์กรทางการเมือง ได้แก่ รัฐบาล คณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีทั้งหลาย และ ๓. การกระทำทางนโยบายเป็นการกำหนดแต่เพียงหลักการอย่างกว้าง ๆ ที่จะนำไปสู่การกระทำอันเป็นการแสวงหาประโยชน์ในขั้นของการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายหรือโครงการนั้นต่อไป ซึ่งการนำมาตราทางกฎหมาย ซึ่งใช้บังคับแก่การทุจริตคอร์รัปชันโดยทั่วไป

มาใช้บังคับแก่การทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบายย่อมนำมาซึ่งข้อจำกัดหลายประการ และไม่อาจใช้บังคับแก่การทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ในต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเกาหลีใต้ พบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ รวมไปถึงการให้ความคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กร นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่สอบสวน และดำเนินคดีเกี่ยวกับการการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประเทศสหรัฐฯ ได้กำหนดให้มืองค์กรที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานดังกล่าวไว้เป็นพิเศษแยกเป็นองค์กรต่างหากจาก อัยการ ที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป เพื่อความเป็นอิสระอย่างเต็มที่ของอัยการ ในการดำเนินการสอบสวน และฟ้องคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักการเมือง ประเทศอังกฤษ ให้อำนาจอัยการ ในการฟ้องคดีหรือตั้งร้องขอต่อศาล โดยเป็นอำนาจดุลพินิจ อย่างไรก็ตาม ประเทศอังกฤษไม่มีอัยการ พิเศษดังเช่นประเทศ สหรัฐฯ อัยการอังกฤษจึงมีบทบาทหน้าที่คล้ายกับอัยการไทย แต่นโยบายของ รัฐบาลอังกฤษมุ่งปลูกฝัง หลักจริยธรรมให้แก่ประชาชน ๗ ประการ ที่เน้นการปลูกฝังค่านิยมให้ ประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม นอกจากนี้ ในส่วนของนักการเมืองยังมี Code of Conduct มากำกับดูแลการประพฤติ ปฏิบัติของนักการเมืองอีกด้วย ประเทศเกาหลีใต้ ได้รับการสนับสนุนการ ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน อย่างจริงจังจากรัฐบาลและภาคประชาชน และมีการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ในทุกระดับชั้นอย่างจริงจัง เห็นได้จากการดำเนินคดีเกี่ยวกับการ ทุจริตคอร์รัปชันกับอดีตประธานาธิบดี รัฐมนตรี ข้าราชการระดับสูง นักธุรกิจต่างๆ นอกจากนี้ ประเทศเกาหลีใต้ให้ความร่วมมือในระดับ ระหว่างประเทศกับหน่วยงานของประเทศต่าง ๆ อย่าง ต่อเนื่อง ทำให้มีการพัฒนาระบบป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันให้เป็นสากลและเกิด ความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำหรับข้อเสนอแนะในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบายมีดังนี้ การป้องกันการ ทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ๑. กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่จะเสนอโครงการในโครงการพัฒนา ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ จัดส่งรายละเอียดของโครงการที่จะเสนอให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติไปยัง สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อหาความเห็นประกอบการพิจารณา ซึ่งหาก เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน จะต้องมีการทบทวนโครงการดังกล่าวตามความเห็นของ สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินโดยทันที ๒. กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ที่จะเสนอให้ออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมาย จัดส่งคำชี้แจงประกอบการเสนอร่างกฎหมาย พร้อมจัดทำ บทวิเคราะห์ ผู้ได้รับประโยชน์จากการออกกฎหมายหรือการแก้ไขกฎหมายนั้น ไปยังสำนักงาน ป.ป.ช. และคณะกรรมการ ปฎิรูปกฎหมายเพื่อหาความเห็นประกอบ ซึ่งหากเป็นกรณี ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต จะต้องมีการทบทวนการออกกฎหมายหรือการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวโดย ทันที การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ๑. การนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมาย อาญาในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการมาบังคับใช้ ๒. การกำหนดมาตรการ ทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปราบปราม การทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย และ ๓. การกำหนดความรับผิดชอบทางการเมืองเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย โดยกำหนด บทลงโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนจริยธรรม หรือเป็นความผิดในทาง บริหาร เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งทาง

การเมืองได้ตระหนักในเรื่องจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่มุ่งหมายจะยกระดับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ และคณะ (๒๕๕๔) ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาลักษณะรูปแบบและความเสี่ยงต่อการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรสาธารณนอกระบบราชการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบและความเสี่ยงต่อการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรสาธารณนอกระบบราชการ และเพื่อเป็นองค์ความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันแห่งชาติ ในการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในกรณีดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โดย “องค์กรสาธารณนอกระบบราชการ” หมายถึง องค์กรมหาชนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือตามพระราชบัญญัติจัดตั้งเฉพาะและหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ ซึ่งต่างถือกำเนิดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐที่จะให้บริการสาธารณะได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐแต่ไม่ใช่ ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ เฉพาะที่กำหนดไว้ได้อย่างคล่องตัว และมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการและการงบประมาณ ของตนเอง

ผลการศึกษา พบว่า แนวโน้มของการทุจริตในองค์กรสาธารณนอกระบบราชการที่จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติองค์กรมหาชน พ. ศ. ๒๕๔๒ หรือพระราชบัญญัติเฉพาะ หรือเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ มีลักษณะของการทุจริตคอร์รัปชันที่คล้ายคลึงกันใน ๓ ประการ ดังนี้ ประการแรก การทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย อาทิ การออกกฎระเบียบใหม่ ปรับปรุง หรือแก้ไขกฎระเบียบที่มีอยู่แล้วในลักษณะที่ไม่สมเหตุสมผลเพื่อรองรับหรือเลือกประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่พวกพ้องของตนเอง ประการที่สอง การทุจริตเชิงโครงสร้าง อาทิ การแต่งตั้งคณะกรรมการโดยมีอัตราส่วนของตัวแทนจากฝ่ายการเมืองในสายต่าง ๆ เกินกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการบริหารทั้งหมด หรือการรับการคัดเลือก การสรรหาบุคลากรเพื่อเข้าทำงานโดยขาดคุณสมบัติที่เหมาะสมแต่อาศัยความเป็นพวกพ้อง และประการสุดท้าย การทุจริตคอร์รัปชันในงานงบประมาณและพัสดุ อาทิ การอาศัยช่องว่างจาก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ต้องการความคล่องตัวมาเป็นตัวแปรในการทุจริต หรือการเร่งใช้เงินตามแผนงาน แต่เป็นการใช้เงินที่แอบแฝงนัยยะในทางการเมืองเพื่อนำไปสนับสนุนองค์กรใดองค์กรหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในหน่วยงานที่มีราคาแพงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป หรือมีคุณภาพที่ไม่สมราคา

รูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชันในปัจจุบันมีความแตกต่างจากรูปแบบในอดีต ดังนี้ ๑. มีความซับซ้อนของกระบวนการและวิธีการในการทุจริตคอร์รัปชันมากกว่าในอดีต ๒. มีผลกระทบและความเสียหายในลักษณะเป็นมหภาค และ ๓. มีระดับความรุนแรงของการทุจริตคอร์รัปชันที่มีความหมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมและความสำนึกอันดีของประชากรในประเทศมากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงค่านิยมทางวัตถุ พฤติกรรมดำรงชีวิตที่ไม่ยึดกับ “ความพอเพียง” และการขาดจิตสำนึกในการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตน เป็นปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการทุจริตทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในขณะที่ปัจจัยภายในองค์กรที่เกิดจาก กฎ ระเบียบ และข้อบังคับขององค์กรก็มีความสำคัญ

ในฐานะที่มีอิทธิพลต่อระดับความเสี่ยงต่อการทุจริตคอร์รัปชันในแต่ละองค์กร ดังนี้ ๑. ปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการจัดโครงสร้างองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ และขอบอำนาจไม่ชัดเจน หรือมีความซับซ้อนจนยากแก่การตรวจสอบถึงขอบอำนาจที่แท้จริง ๒. ปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากขั้นตอน และกระบวนการในการได้มา หรือแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร รวมถึงสัดส่วนของตัวแทนคณะกรรมการที่มาจากฝ่ายการเมืองทั้ง โดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งหากมีจำนวนตัวแทนคณะกรรมการที่มาจากฝ่ายการเมืองเกินกึ่งหนึ่งแล้ว ก็ย่อมมีโอกาสสูงที่จะเกิดความเสี่ยงต่อการทุจริตคอร์รัปชันได้ ๓. ปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการบริหารจัดการ กิจการภายในองค์กร โดยตัวแปรสำคัญของปัจจัยเสี่ยงนี้ คือ ผู้อำนวยการ และขอบอำนาจของผู้อำนวยการ ซึ่งหากการได้มาการแต่งตั้ง หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีช่องว่างให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองได้แล้ว ความเสี่ยงต่อการทุจริตคอร์รัปชันในประเด็นนี้ย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ และมีแนวโน้มของระดับความรุนแรงมาก เพราะเป็นการกระทำการทุจริตของผู้มีอำนาจในฝ่ายบริหาร ๔. ปัจจัยความเสี่ยงในด้าน งบประมาณ และงานพัสดุ ซึ่งแม้ว่าจะไม่ใช่ปัจจัยเสี่ยงใหม่ หากแต่ลักษณะและรูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดจากปัจจัยเสี่ยงนี้ก็กลับมีการพัฒนา และมีความซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจะเกิดจากพฤติกรรมเชิงลบของมนุษย์เองแล้ว “ระบบ การจัดการ” ก็ถือเป็นกลไกหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น ๑. การจัดระบบบริหารจัดการองค์กรทางจากบนลงล่าง หรือในแนวตั้ง และในแนวระนาบที่ขาด ประสิทธิภาพและขาดความเป็นอิสระอย่างแท้จริง ๒. ระบบการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ภายใน องค์กร ซึ่งมีขั้นตอนและผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายเป็นบุคคลคนเดียวกันกับผู้ที่มีอำนาจในฝ่ายบริหาร โดยขาดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน และ ๓. การจัดระบบควบคุมตรวจสอบทั้งจากภายในองค์กรเอง และการตรวจสอบจากภายนอกองค์กรที่ขาดความรัดกุม

มานะ นิมิตรมงคล (๒๕๕๔) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “คอร์รัปชัน : ศึกษากรณีรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันเชิงระบบในรัฐวิสาหกิจ เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการทุจริตคอร์รัปชันเชิงระบบในการเคหะแห่งชาติ และโรงงานยาสูบเพื่อใช้เป็นต้นแบบในการวิเคราะห์ตรวจสอบในรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ และเพื่อหาข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมการทุจริตคอร์รัปชันในเชิงระบบของรัฐวิสาหกิจ ผลการศึกษาพบว่า การทุจริตคอร์รัปชันเชิงระบบและรัฐวิสาหกิจนั้นดำรงอยู่จริงจากการศึกษาผ่านตัวแสดงที่สำคัญ ๓ ตัวคือ ๑. คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย และควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ และได้ใช้บทบาทนั้นไปสร้างเงื่อนไขให้เกิดความชอบธรรมในการทุจริตคอร์รัปชัน ๒. นักการเมืองผู้มีอำนาจในรัฐวิสาหกิจที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง และพวกพ้องทั้งจากการเมืองและทางเศรษฐกิจ และ ๓. นักธุรกิจเอกชนที่ต้องการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ

วรรณภา วามานนท์ (๒๕๕๐) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารการปราบปรามการทุจริตระดับชาติของประเทศไทย : การศึกษาบทบาท ระบบ และการบริหาร ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พบว่าต้องใช้เทคโนโลยีเพิ่มเติม เช่น การเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการปรับปรุงระบบราชการภาครัฐให้มีช่องว่างในการเกิดการทุจริตน้อยที่สุด และมีมติทางกฎหมาย เช่น หามาตรการสังคมลงโทษผู้ทุจริตควบคุมไปกับมาตรการทาง

กฎหมาย มีการปฏิรูป วัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมใหม่ สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรังเกียจการทุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม และมีหน่วยงานภาครัฐเป็นองค์กรที่ยึดถือแนวทางธรรมาภิบาลให้เข้มข้นขึ้น

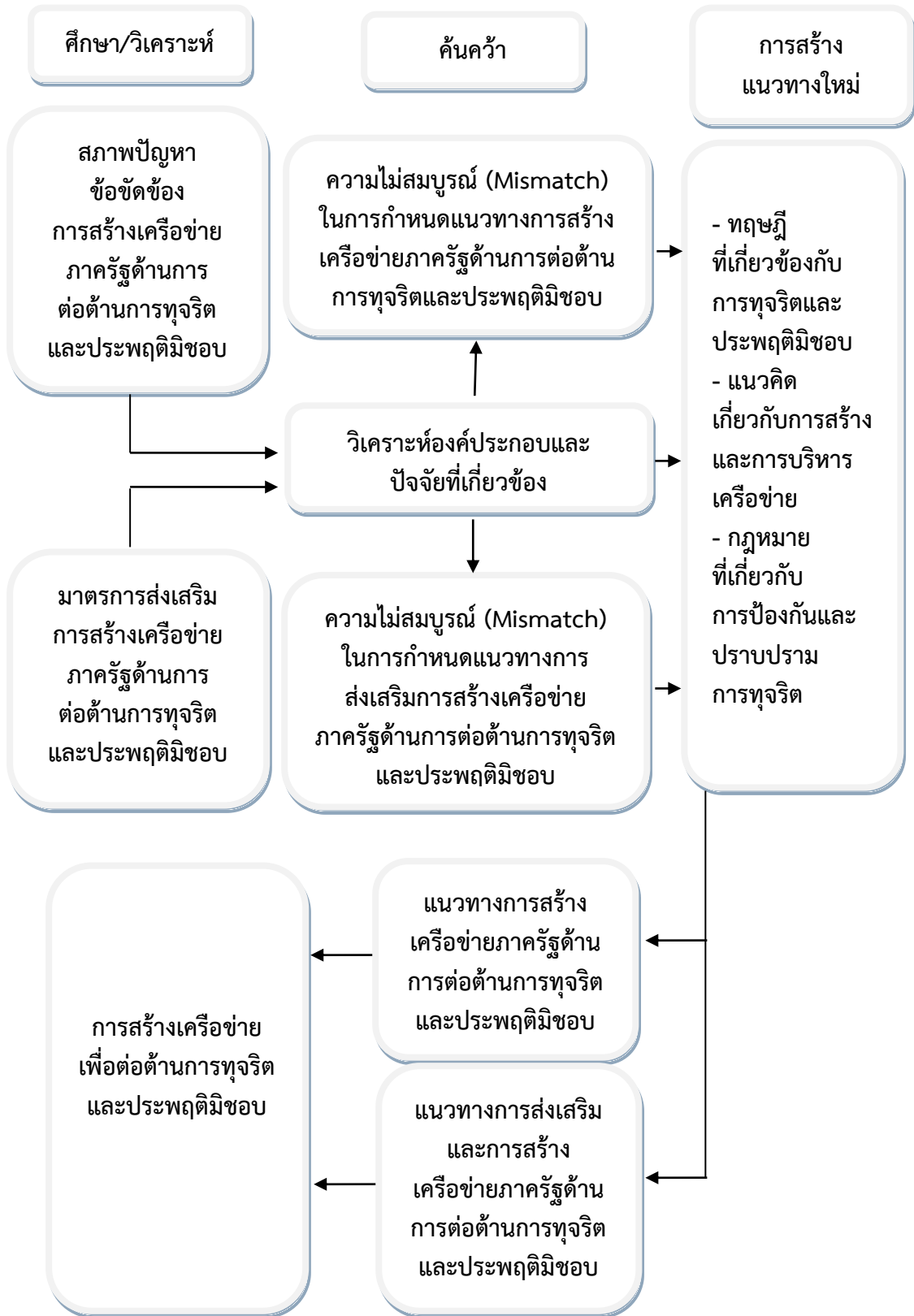
ฐากร ชัยสถาพร (๒๕๖๐) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการสร้างเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษา ระบบทวิภาคีเพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย พบว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคม ของแรงงานไทยเป็นการสร้าง เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาอาชีพซึ่งกันและกัน เพื่อการมี รายได้ที่แน่นอนในการเลี้ยงชีพ และเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีอาชีพเดียวกัน สภาพปัญหาเดียวกัน ที่รวมตัวเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้นควรเริ่มด้วยการพูดคุย เพื่อสร้างความเข้าใจไว้ให้แก่สมาชิก ว่าสมาชิกจะได้ผลประโยชน์อย่างไรบ้าง บอกถึงข้อดี ข้อเสีย ในการสร้างเครือข่ายทางสังคม หลังจากนั้นต้องวางแผนระบบการทำงานอย่างชัดเจน กำหนด วิสัยทัศน์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แบ่งหน้าที่งาน กระจายอำนาจแก่สมาชิก และมีนักการเมือง เข้ามาช่วยประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ให้มาช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่แรงงานไทยและ ในการสร้างเครือข่ายทางสังคม ร่วมกันแก้ปัญหาและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมไปด้วยกัน

Marcia P. Miceli & Near. (1985) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การที่บุคคลจะตัดสินใจออกมา แจ้งเบาะแสหรือไม่นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลเท่านั้นแต่ยังขึ้นกับปัจจัยสถานการณ์ (Situational) ว่า ๑. บุคคลนั้น ๆ มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนหรือไม่ ๒. การกระทำผิดนั้นความรุนแรง และส่งผลเสียหายเป็นวงกว้างหรือไม่ และ ๓. บุคคลนั้น ๆ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการกระทำผิดมาก น้อยเพียงใด ซึ่งงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับระดับความรุนแรงของการทุจริต (Seriousness หรือ severity of wrongdoings) ตามโมเดล POB ของ Miceli และคณะ (๒๐๐๘) ระบุว่า บุคคลมีแนวโน้ม ที่จะออกมาแจ้งเบาะแสมากขึ้นหากความผิดนั้นมีความรุนแรง โดยมีเหตุผลสำคัญ ๒ ประการ คือ ๑. การที่ความผิดมีความรุนแรงจะทำให้บุคคลมีความเล็งใจน้อยลง และ ๒. ผู้รับเรื่องร้องเรียน จะมองว่าความผิดดังกล่าว ‘ควรค่า’ ที่จะเสียเวลาไปแสวงหาข้อเท็จจริงต่อไป

Dworkin and Baucus. (1998) ได้สนับสนุนเรื่องระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร กับการเลือกช่องทางแจ้งเบาะแสระหว่างภายในองค์กรกับภายนอกองค์กร ถ้าคนที่มีระยะเวลาในการ ปฏิบัติงานน้อยจะเลือกแจ้งช่องทางภายนอกมากกว่าคนที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานนานกว่า อาจจะเป็น เพราะคนที่มีอายุการทำงานนานกว่า อาจจะมี ความผูกพันกับองค์กรมากกว่า เป็นต้น

Mansbach and Bachner. (2010) พบว่าไม่ว่าจะเป็นระดับพนักงานทุจริตหรือ ผู้บริหาร พนักงานในองค์กร ก็เลือกแจ้งเบาะแสที่หน่วยงานภายในองค์กรมากกว่าภายนอกองค์กร อาจเป็นเพราะพนักงานกลัวข่าวรั่วไหลทำลายชื่อเสียงบริษัทซึ่งเหตุผลในส่วนนี้ก็สามารถสนับสนุน ความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กรได้เช่นกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การสร้างเครือข่ายเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ

แนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ

แนวทางการส่งเสริมและการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาในบทที่ ๒ สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย และการกำหนดมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ควรมุ่งเน้นที่การพัฒนากลไกและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพในทุกหน่วยทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร ซึ่งมีปัจจัยสำคัญประกอบด้วย

๑. ผู้นำของเครือข่ายในจำนวนสมาชิกของเครือข่ายบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ในการกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของเครือข่าย คือ ผู้นำของเครือข่าย ดังนั้น การกำหนดตัวผู้นำเครือข่ายที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็งสามารถระดมความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งมีความรู้ และประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย มีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของกลุ่ม มีบารมีเป็นที่ ยอมรับเชื่อถือของสมาชิก และที่สำคัญคือสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้ ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มหรือเครือข่าย อาจมิใช่บุคคลเพียงคนเดียว แต่เป็นคณะผู้นำ (collective) ที่ประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลาย ในท้องถิ่นเข้ามาช่วยกัน เครือข่ายจะขับเคลื่อนไปได้อย่างมีพลัง หากคณะผู้นำทำงานประสานกัน อย่างแนบสนิท แต่ถ้าคณะผู้นำแตกแยกก็จะส่งผลทำให้เครือข่ายอ่อนกำลังลง ไม่สามารถขับเคลื่อน ไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ได้

๒. ระบบการติดต่อ สื่อสาร และการมีกิจกรรมร่วมกัน การติดต่อสื่อสารกันอย่าง สม่ำเสมอระหว่างสมาชิก เป็นช่องทางที่สร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย ซึ่งต้องอาศัย ผู้ประสาน การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการติดต่อสื่อสาร การมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ผู้ประสาน เมื่อเครือข่ายขยายตัวอย่างกว้างขวาง มีกิจกรรม โครงการที่ทำอย่างต่อเนื่องร่วมกัน อย่างสม่ำเสมอ อาจต้องมีผู้ประสานซึ่งเป็นตัวบุคคล กลุ่ม องค์กรทำหน้าที่ประสานงานที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการ ในการจัดการงานประจำในลักษณะเช่นนี้ของเครือข่าย ผู้ประสานเป็นผู้เชื่อมโยงและเอื้ออำนวย ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาไปด้วยกัน เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้สร้าง เสริมให้เกิดความ เป็นเครือข่ายต่อกัน กระบวนการสื่อสารเป็นกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่าย เข้าหากัน ช่วยสร้างความเข้าใจ ในภารกิจของเครือข่ายให้กับสมาชิก ช่วยแพร่กระจายความรู้หรือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกระดับความตระหนักในปัญหาของสมาชิก การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการติดต่อ สื่อสาร กระบวนการสื่อสารที่ทันสมัยผ่านอินเทอร์เน็ตหรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ ที่พัฒนาขึ้น ช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเป็นไปได้อย่าง สะดวก สบาย รวดเร็ว สม่ำเสมอ และทั่วถึง ทั้งในช่วงเวลาปกติ และช่วงที่มีภาวะวิกฤติแบบแผนการมีกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมที่จัดขึ้นอย่าง สม่ำเสมอให้สมาชิกของเครือข่ายได้กระทำร่วมกัน เป็นกลไกสำคัญที่จะดึงสมาชิกของเครือข่าย ให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สร้างความมั่นใจในการคงอยู่ ของเครือข่ายให้กับสมาชิกเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องที่สร้างความยั่งยืนของเครือข่ายควรถูก พัฒนาจนกลายเป็นแบบแผน (Pattern) ของการกระทำที่สมาชิกเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน มีการกำหนดโครงสร้างของกิจกรรม ที่น่าสนใจและสามารถตอบสนองกับความต้องการของกลุ่มสมาชิกย่อย กิจกรรมมีความ หลากหลาย เพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมได้ตามความสมัครใจ มีการกำหนดตารางกิจกรรมไว้ชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และกิจกรรมเหล่านี้ยังคงอยู่ในทิศทางที่จะสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย ของเครือข่าย กิจกรรมอาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกันการพบปะ

เพื่อประเมินผล ร่วมกันทุกเดือน หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น กีฬาสันทนาการระหว่างสมาชิก งานประเพณีท้องถิ่น ร่วมกันเป็นต้น กรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางมาก ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไป เพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวกและทั่วถึง

๓. การจัดระบบสารสนเทศ ในการจัดการเครือข่ายควรมีหน่วยงานที่เป็นแกนกลาง ทำหน้าที่จัดระบบฐานข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย รูปแบบ วิธีการ ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งผลการวิจัย ทฤษฎี โครงการ ประสบการณ์ ภาคปฏิบัติเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศต้องใช้งานได้ง่าย (User Friendly) ทุกคนเข้าถึงได้ง่าย (Accessible) และเผยแพร่ ให้กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง เครือข่ายฐานข้อมูลที่ดี จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนและ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ต่อยอดทางปัญญาระหว่างเครือข่าย ช่วยลดความสูญเสียสิ้นเปลืองทรัพยากรและเวลา จากการทำงานซ้ำซ้อนและการลองผิดลองถูก

๔. ทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ เงินทุนในการดำเนินงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินงานที่มีความยั่งยืนของเครือข่าย เครือข่ายต้องมีงบประมาณเพื่อใช้สำหรับการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และช่วยให้คนเข้ามามีส่วนร่วม งบประมาณที่นำมาใช้ต้องเป็นจำนวนไม่มาก และต้องระมัดระวัง รวมทั้งไวต่อผลกระทบของเงินต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่เป็นทางการ หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ

๕. ระบบการเรียนรู้ร่วมกัน เครือข่ายจะแข็งแกร่งก้าวหน้าไปได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกของเครือข่าย การสร้างองค์ความรู้เฉพาะของกลุ่มเป็นสิ่งจำเป็นเพราะแต่ละกลุ่มอยู่ในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทั้งในเชิงของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม ความเชื่อ สถานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ การทำให้เครือข่ายแข็งแกร่ง จึงต้องอาศัยระบบการพัฒนาสมาชิกของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Interactive Action Learning) การเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติทั้งการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน จะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ในการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง ดังนั้น การจัดระบบการเรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่อง จะช่วยสร้างและสะสมองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้และเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา

บทที่ ๓

วิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องและแนวทางการสร้างเครือข่าย ภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายภาครัฐและการพัฒนาเครือข่ายภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้บริหารงานภาครัฐ เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายภาครัฐและการพัฒนาเครือข่ายภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลงานทางวิชาการด้านการสร้างเครือข่ายภาครัฐและการพัฒนาเครือข่ายภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมถึงประสบการณ์ตรงของคณะนักศึกษาลัทธิสุตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ โดยมีรายชื่อดังนี้

๑. นายบุญช่วย หอมยามเย็น รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
๒. นางพงษ์ศิริ วรรณศรี ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
๓. นางนิชา หิรัญบุรณะ อัครธรรม รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
๔. พลโท ธนพล เป็อรุณ หัวหน้าสำนักงานประสานภารกิจทางทหารกับ
สภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนโยบายและแผน
กลาโหม
๕. พลตำรวจตรี ธนิต จิรนนท์ธวัช นายแพทย์ (สบ.๖) โรงพยาบาลตำรวจ
๖. นายวัชรพงษ์ เลิศวุฒิ ตุลาการหัวหน้าศาลปกครองยะลา ศาลปกครอง
๗. นายธนพล โกมารกุล ณ นคร รองผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน
สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
๘. นางสาววรรณ พลิกามิน ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ (สศช.)
๙. นายศักดิ์ดา วัตธรรม รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๔ ศาลอาญาภาค ๔
๑๐. นาวาเอก ศิริพงษ์ ภูมิบุตร ผู้อำนวยการกองตรวจสอบและประเมินผล
สำนักงบประมาณ สำนักปลัดบัญชีทหารเรือ

สภาพปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดการทุจริตและประพฤตินิชอบ

สภาพปัญหาระดับบุคคลที่ก่อให้เกิดการทุจริตและประพฤตินิชอบ ประกอบด้วย

๑. เกิดจากความโลภ (Greed)

๑.๑ เป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขาดหลักยึดด้านคุณธรรม จนกลายเป็นคนที่เห็นแก่ได้ มีความอยากและความไม่รู้จักเพียงพอ

๑.๒ การขาดปทัสฐาน (Norm) ของความเป็นบุคคลสาธารณะ (Public Persons) ที่ต้องยึดหลักความเป็นกลาง และความเป็นธรรมเป็นที่ตั้งซึ่งเป็นอุดมการณ์ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐสมัยใหม่

๒. เกิดจากมีโอกาสด้าน (Opportunities) และระบบการทำงานมีช่องว่าง

๒.๑ การขาดความรู้ ความเข้าใจผิด หรือถูกใช้

๒.๒ ความเคยชินของเจ้าหน้าที่ที่คุ้นเคยกับการที่จะได้ ค่าน้ำร้อนน้ำชา

๒.๓ การถูกบังคับให้รับตามบรรทัดฐานของกลุ่ม

๒.๔ อาศัยช่องว่างของระเบียบและตามกฎหมาย

๒.๕ ไม่ปฏิบัติตามกฎและระเบียบ

๒.๖ การทุจริตตามระบบ (Systemic) ด้านงบประมาณ การเงินการคลังและการจัดซื้อจัดจ้าง

๒.๗ เกิดจากการใช้อำนาจ บารมี อิทธิพล หรือตำแหน่งหน้าที่ราชการที่มีอำนาจในการวินิจฉัย

๒.๘ โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่อ่อนแอ

๒.๙ โครงสร้างทางเศรษฐกิจมีการผูกขาดกลุ่มทุนขนาดใหญ่

๒.๑๐ โครงสร้างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นแบบอุปถัมภ์ค้ำนิยามที่ยกย่องคนมีฐานะร่ำรวย

๒.๑๑ โครงสร้างทางการเมืองที่ต้องอาศัยเงินเป็นใหญ่ การจ่ายเงินเพื่อซื้อเสียงทำงานทางการเมือง

๒.๑๒ กระแสทุนทางการเมือง อาทิ โครงการเมกะโปรเจกต์ถือเป็นการคอร์รัปชันเชิงบูรณาการที่ต้องใช้ทุนในการบริหารจัดการ จัดจ้างที่ปรึกษา วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีคนรอบรู้ในเรื่องเหล่านี้อยู่เพียงวงจำกัดทำให้การทุจริตประพฤตินิชอบเป็นไปได้ง่าย

๒.๑๓ ความไม่เข้มแข็งขององค์กรตรวจสอบ ปรามปรามของรัฐ

๒.๑๔ เกิดจากการเปิดเสรีภาพการค้าและการลงทุน ที่มีแข่งขันแย่งการจ่ายส่วยหรือสินบน เพื่อให้ได้รับอนุมัติให้นำเข้า หรือได้มาซึ่งใบอนุญาตต่อการได้รับสิทธิต่อโครงการต่าง ๆ

๒.๑๕ กฎหมายขาดความสมบูรณ์ในการดำเนินงาน

๒.๑๖ การบังคับใช้กฎหมายไทยยังไม่เคร่งครัด และมีช่องโหว่ให้ผู้ใช้กฎหมายดำเนินการแบบสองมาตรฐาน และการขาดความเชื่อมั่นต่อการเข้าร้องเรียนและฟ้องร้อง

๓. เกิดจากการขาดจริยธรรม (Ethics)

๓.๑ การขาดคุณธรรม จริยธรรม

๓.๒ การขาดเจตนาจำนงที่แน่วแน่ของฝ่ายการเมืองในการแก้ไขปัญหา และภาคการเมืองขาดความมั่นคงและต่อเนื่อง

๔. เกิดจากการประเมินความเสี่ยงที่จะถูกลงโทษ (Risk)

๔.๑ การขาดระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง ขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนรวมถึงการทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐ

๔.๒ ขาดการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบ

๔.๓ ประชาชนส่วนใหญ่มักจะไม่พอใจในหน่วยงาน วางเฉย ไม่มีปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมกรมการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้ทุจริตมีแรงจูงใจและรู้เห็นว่า ผลตอบแทนที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงนั้น คຸ່ມคຸ່ມ จึงแสวงหาและพัฒนาแนวทางการทุจริตที่มีรูปแบบแปลกใหม่

๔.๔ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานด้านกฎหมาย และขั้นตอนการอำนวยความสะดวก รวมถึงความล่าช้าในการให้บริการและขาดความโปร่งใสของกระบวนการทำให้ประชาชนรู้สึกไม่พอใจและขาดความศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม

๔.๕ ประชาชนขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน

๔.๖ องค์กรภาคประชาชนขาดความเข้มแข็ง

สภาพปัญหาระดับองค์กรหรือเครือข่ายที่ก่อให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบประกอบด้วย

๑. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างรุนแรงเมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้ “สร้างคน” ขึ้นมา接班ไม่ผลัดต่อจากคนรุ่นก่อนเพื่อสานต่อภารกิจของเครือข่าย จำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย ที่สำคัญคือเป็นที่ยอมรับนับถือ และสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลักเพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

๒. ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ ของกลุ่มเครือข่ายที่ไม่เท่ากัน

๓. วินัย และความรับผิดชอบที่ไม่เท่ากัน

๔. เวลาที่ให้กับงานไม่เท่ากัน

๕. เครื่องมือ เครื่องจักร มีความพร้อมไม่เท่ากัน

๖. สมาชิกไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของหน่วยงาน อาทิเช่น การส่งเสริมให้ประชาชนและข้าราชการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต และการเสริมสร้างความสุจริตโปร่งใสในการปฏิบัติงานของข้าราชการในหน่วยงานภาครัฐ

๗. การไม่ไว้วางใจว่าการสร้างเครือข่ายจะมีผลอย่างไร

๘. การจำกัดของแหล่งทุนในการรวบรวมศูนย์ข้อมูลและการเก็บรักษาข้อมูลทุกประเภท จากทุกหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบ อาทิเช่น การสลายกำแพงกันด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ หรือ (data silos) เพื่อตรวจจับการทุจริตด้านภาษี การคาดการณ์การก่อตัวของ การประพฤติที่มีชอบ การตรวจจับ พฤติกรรมผิดปกติต่าง ๆ และการขจัดโอกาสการเกิดอาชญากรรมและการกระทำผิดทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

๙. สมาชิกรับรู้ข้อมูลข่าวสารแบบผิด ๆ หรือได้รับข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน หมายถึง เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐมิได้มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบ อาทิเช่น กฎ ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย ที่มีผลบังคับเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติ มิชอบ เป็นต้น

๑๐. สมาชิกบางส่วนอาจไม่เข้าใจการทำงานของเครือข่าย

๑๑. สมาชิกไม่เกิดแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมจนเกิดผลลัพธ์ที่ดี

๑๒. การคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ของการเป็น “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

ทำให้เครือข่ายภาครัฐสามารถพัฒนาแนวทางการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกัน การทุจริตและประพฤติมิชอบ ในการแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของหน่วยงานต่อการต่อต้านการ ทุจริตและประพฤติมิชอบให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและการยกระดับการดำเนินการต่อต้านการ ทุจริตและประพฤติมิชอบให้มีความทัดเทียมกับนานาประเทศ ด้วยการทำงานร่วมกันในเชิงรุก รวมทั้ง การเพิ่มบทบาทการทำงานร่วมกันกับองค์กรอื่น ๆ

๑๓. การให้ความคุ้มครองบุคคล “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ที่มีสถานะเป็น ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์ กล่าวโทษ ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้แจ้งเบาะแส

๑๔. การรักษาเครือข่าย ครอบคลุมถึงการที่ภารกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จย่อมมีความจำเป็น ที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ ประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และบางกรณี หลังจากเครือข่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้

การสร้างเครือข่ายภาครัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ปัจจัยสำคัญที่จะสร้างเครือข่ายภาครัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศที่นักศึกษาลัทธิการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ปฏิบัติงานในปัจจุบัน ควรประกอบด้วย

๑. สร้างกระบวนการปรับเปลี่ยนหลักคิด ประการแรก คือ การสร้างคนด้วยการสร้าง หลักคิด แล้วนำไปสู่หลักการปฏิบัติเพื่อให้เกิดหลักความยั่งยืน ประการที่สองการบริหารงบประมาณ โปร่งใส และมีความต่อเนื่อง ประการที่สามการพัฒนาที่ตรงความต้องการ และประการสุดท้ายการ สร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน

๒. สร้างเครือข่ายโดยการพัฒนากลุ่มทางสังคมได้ใช้ระบบขนบธรรมเนียมประเพณี ในการสร้างวิถีชีวิต และวิถีความเป็นอยู่ด้วยความเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ ความเกื้อกูลกันในสังคม และ การมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยวิธีการสร้างกลุ่มองค์กรเครือข่ายมีขั้นตอน ได้แก่ ๑. ผู้ริเริ่ม ๒. การหา

แนวร่วม ๓. การประสานงาน ๔. คณะกรรมการ ๕. วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ๖. กติกา ๗. พუნ ๘. การบริหารจัดการ ๙. กิจกรรมกลุ่ม ๑๐. การประชาสัมพันธ์ ๑๑. การขยายผล และ ๑๒. การติดตามประเมินผล

๓. สร้างระดับความสัมพันธ์ของเครือข่าย จำแนกได้ ๔ ระดับ คือ ๑. ระดับความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล (Individual Relations) โดยแต่ละคนจะสร้างจุดเชื่อมกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อน คนคุ้นเคย เพื่อนบ้าน และอื่นๆ ระดับนี้จะได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของสื่อและอินเทอร์เน็ต ๒. ระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มและองค์กร เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มถาวร และชั่วคราว โดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม (Group and Organizational relations) ๓. ระดับความสัมพันธ์ของสังคม (Societal Relations) เป็นระดับความสัมพันธ์ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรที่ทำให้เกิดสังคมที่มีการเชื่อมโยงโดยใช้เครือข่ายของสื่อ ความสัมพันธ์ของระดับนี้ทำให้เกิดเศรษฐกิจเครือข่าย หรือเศรษฐกิจใหม่ และ ๔. ระดับความสัมพันธ์ของโลก (Global Relations) เป็นระดับความสัมพันธ์ ของสังคมทั่วโลกและองค์การระหว่างประเทศ

๔. สร้างเครือข่ายภาคประชาสังคมให้มีความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้ความสามารถของสื่อในการรายงานข่าวทุจริตและประพฤติมิชอบ ความเข้มแข็งของการบังคับใช้กฎหมายในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ กระบวนการควบคุมและติดตามเพื่อสร้างความโปร่งใส และสถานการณ์ทุจริตและประพฤติมิชอบในประเทศ ทำให้ประชาชนตระหนักถึงพฤติกรรมทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งกดดันให้เกิดการตรวจสอบ รวมถึงร่วมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการฟ้องร้องในฐานะตัวแทนที่ได้รับความเสียหาย ยิ่งสื่อมีความสามารถในการรายงานข่าวสารด้านทุจริตและประพฤติมิชอบมากเท่าใด องค์กรภาคประชาสังคมย่อมมีทางเลือกที่จะเข้าถึงข้อมูลทุจริตและประพฤติมิชอบได้รวดเร็วขึ้น ทำให้สามารถกำหนดทิศทางหรือกิจกรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบได้มากขึ้น

๕. สร้างความเข้มแข็งของการบังคับใช้กฎหมายในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ กระบวนการควบคุมและติดตามเพื่อสร้างความโปร่งใสสถานการณ์ทุจริตและประพฤติมิชอบในประเทศ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้มแข็ง ก็เพราะปัจจัยเหล่านี้ทำให้องค์กรภาคประชาสังคมเกิดความมั่นใจว่า หากรัฐเปิดโอกาสและมีการติดตามตรวจสอบจนกระทั่งสามารถหาผู้รับผิดชอบได้แล้ว กระบวนการทางกฎหมายสามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้จริง ไม่ได้ลงแรงไปโดยเปล่าประโยชน์ และยังในประเทศมีการทุจริตและประพฤติมิชอบที่รุนแรงก็เป็นอีกหนึ่งแรงกระตุ้นที่ประชาชนเกาะกลุ่มกันเหนียวแน่นเพื่อรักษาสิทธิ

โดยองค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายที่ควรมี คือ

๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) หมายถึง การที่สมาชิก ที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์การเข้าร่วมเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหามีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนิน กิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ปัญหาคความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) หมายถึง การมองเห็นจุดมุ่งหมาย ในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมาย

ที่จะดำเนินไปด้วยกัน จะช่วยให้ขบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างกันไป

๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefit) หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งผลประโยชน์และความต้องการดังกล่าวไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมกันเป็นเครือข่าย

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholder Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ ในลักษณะของความเท่าเทียมกัน และในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ ในแนวราบ

๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างต้องการเสริมสร้างกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยที่ใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสาน ผลประโยชน์ร่วมกัน การเสริมสร้างต่อกันนั้นเกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย ซึ่งมีผลดีมากกว่า การไม่ร่วมเป็นเครือข่าย

๖. การพึ่งพิงร่วมกัน (Interdependence) เป็นการเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่าย เนื่องจากทุกฝ่ายต่างมีข้อจำกัดในกระบวนการทำงาน และมีความรู้ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) เป็นการที่สมาชิกในเครือข่าย มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย

ซึ่งแนวทางในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ควรมี ๓ แนวทาง คือ

๑. สร้างการคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ของการเป็น “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ในฐานะที่สร้างคุณประโยชน์และช่วยกันสอดส่องดูแลตามบทบาทหน้าที่

๑.๑ การแต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการ เพื่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตอาจได้รับการพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการเพื่อการปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ เช่น คณะอนุกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง อนุกรรมการด้านการป้องกันการทุจริต เป็นต้น (มาตรา ๑๗ และมาตรา ๓๒ ตาม พ.ร.บ.) โดยผู้เป็นคณะอนุกรรมการมีสิทธิได้รับค่าเบี้ยประชุมเป็นรายครั้ง (ตามระเบียบว่าด้วยเบี้ยประชุมของอนุกรรมการ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการ ป.ป.ท. พ.ศ. ๒๕๕๕)

๑.๒ การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนและระดับตำแหน่งเป็นกรณีพิเศษ เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตที่ได้ดำเนินการหรือให้ถ้อยคำหรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็น ประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างยิ่ง สมควรได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่าง

แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนโดยทั่วไป มีสิทธิได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเงินเดือนและระดับตำแหน่งเป็นกรณีพิเศษก็ได้ (มาตรา ๕๖ ตาม พ.ร.บ. มาตรการของฝ่ายบริหารฯ พ.ศ. ๒๕๕๑)

๑.๓ การพิจารณาให้รางวัลเชิดชูเกียรติ เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตที่เป็นผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ ผู้ให้ ถ้อยคำ หรือผู้แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และ บุคคลที่ได้เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ มีสิทธิ ได้รับการพิจารณาให้ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ และเงินรางวัล (ตามมาตรา ๕๕ พ.ร.บ. มาตรการของฝ่ายบริหารฯ พ.ศ. ๒๕๕๑) ประกอบระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการให้รางวัลตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๕๔)

๒. กำหนดมาตรการคุ้มครอง “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

๒.๑ การคุ้มครองบุคคล “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ที่มีสถานะเป็นผู้กล่าวหาผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์ กล่าวโทษ ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลใดเกี่ยวกับการทุจริตในภาครัฐ หรือข้อมูลอื่นอันเป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งถือว่าบุคคลดังกล่าวข้างต้นมีฐานะเป็น “พยาน” ตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว ซึ่งจะได้รับการ คุ้มครองความปลอดภัยหากมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยหรือถูกข่มขู่คุกคาม ก่อน ขณะ หรือหลังจากที่ให้ถ้อยคำ แจ้งเบาะแส หรือให้ข้อมูล โดยสามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองพยานได้ที่สำนักงาน ป.ป.ท. ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๒.๒ การรักษาข้อมูลต่าง ๆ ของผู้แจ้งเบาะแสเป็นความลับ สำนักงาน ป.ป.ท. ไม่สามารถอ้างอิงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของผู้แจ้งเบาะแส หากไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ แจ้งเบาะแส (ข้อมูลของ “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ผู้แจ้งเบาะแสจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ) โดย ป.ป.ท. มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรักษาความลับดังนี้

๒.๒.๑ ผู้รายงาน ผู้ร้องเรียน หรือผู้ที่ให้ความร่วมมือสามารถเลือกที่จะไม่เปิดเผยตนเองได้ หากเห็นว่าการเปิดเผยนั้นจะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย หรือเกิดความเสียหายใด ๆ แต่หากมีการเปิดเผยตนเอง ก็อาจจะทำให้สามารถรายงานความคืบหน้า ชี้แจงข้อเท็จจริงให้ทราบ หรือบรรเทาความเสียหายได้สะดวก รวดเร็วขึ้น

๒.๒.๒ หน่วยงานต้องถือว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นความลับ และจะเปิดเผยเท่าที่จำเป็นโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเสียหายผู้รายงาน แหล่งที่มาของข้อมูล หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายด้วยกระบวนการที่เหมาะสมเป็น ธรรม แต่กรณีที่มีการร้องเรียนเท็จหรือเพ้อถ้อแก่งแย่งใส่ร้าย ผู้ร้องเรียนอาจมีความผิดทางวินัยเช่นกัน

๓. กำหนดแนวทางการจัดการการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๓.๑ การแบ่งแยกหน้าที่การดูแลรักษาทรัพย์สิน เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่นำทรัพย์สินเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ตลอดจนเพื่อทราบปริมาณทรัพย์สินที่อยู่ในความรับผิดชอบ

๓.๒ การแบ่งแยกความรับผิดชอบ ควรกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคนให้ชัดเจนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่ปิดความรับผิดชอบไปยังผู้อื่น เมื่อมีการกำหนดความรับผิดชอบแน่นอนแล้ว เจ้าหน้าที่แต่ละคนย่อมใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานของตน

๓.๓ วิธีปฏิบัติงานที่ดี เมื่อได้มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบแล้ว วิธีปฏิบัติงานที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณา คือ จะต้องดูว่าได้มีการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายดีเพียงไรหรือไม่ เช่น พนักงานพัสดุ เมื่อได้รับหรือจ่ายพัสดุแล้วจะต้องลงนามในเอกสารประกอบ และทะเบียนคุมต่าง ๆ นอกจากนั้น ควรมีการสอบทานงานที่ทำโดยอีกบุคคลหนึ่งเป็นประจำเพื่อเป็นการยืนยันว่าได้มีการปฏิบัติงาน แล้วโดยถูกต้อง

๓.๔ การดูแลรักษาทรัพย์สินอย่างเหมาะสม มีการป้องกันการโจรกรรม การยกยอกไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว การรักษาทรัพย์สินไม่ให้เกิดความเสียหาย ก่อนเวลาอันควร และการประกันภัยทรัพย์สินมีค่า

๓.๕ การใช้เจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องพิจารณามอบหมายหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน จะทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพ

๓.๖ การกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์หรือคุณสมบัติต้องห้าม (Qualification and disqualification from office)

๓.๗ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจของครอบครัวให้สาธารณชนทราบ (Disclosure of personal interests)

๓.๘ การกำหนดข้อพึงปฏิบัติทางจริยธรรม (Code of conduct)

๓.๙ ข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำงานหลังพ้นตำแหน่งในหน้าที่ทางราชการ (Post-office employment restriction)

สรุป

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องและแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศที่นักศึกษาลึกสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ปฏิบัติราชการในปัจจุบัน สรุปได้ว่า

๑. มิได้มีการสานต่อระหว่างผู้นำและสมาชิกในกลุ่มเครือข่าย ซึ่งการการสร้างเครือข่ายควรเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุม เพื่ออธิบายให้สมาชิกเข้าใจว่าการสร้างเครือข่ายนั้น ทำแล้วสมาชิกจะได้ผลประโยชน์อย่างไร บอกถึงข้อดี ข้อเสียในการสร้างเครือข่าย หลังจากนั้นต้องวางแผนระบบการทำงานอย่างชัดเจน กำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แบ่งหน้าที่งาน กระจายอำนาจแก่สมาชิก การพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใด ๆ ที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายใน กลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์กรเดียวกัน จะมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศ

ที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือ สิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลานานมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานและไม่อาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ ซึ่งการสร้าง “เครือข่าย” สามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันเสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

๒. การพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบนั้น เป็นการสร้างเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาอาชีพซึ่งกันและกัน และเป็นการรวมกลุ่มคนที่มีปฏิบัติงานในหน่วยงานของภาครัฐ ที่มีลักษณะสภาพปัญหาเดียวกันและรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ประกอบด้วยแนวทางสำคัญดังนี้

๒.๑ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตน

๒.๒ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน

๒.๓ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน

๒.๔ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อตัวเองมีประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมนั้นมาแล้ว

๒.๕ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตัวเองคาดหวังเอาไว้

๒.๖ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่

๒.๗ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ เป็นไปโดยการบีบบังคับไม่ได้

๒.๘ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี

๒.๙ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่เอื้ออำนวย

๒.๑๐ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ

๒.๑๑ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น ยั่วยุ และจงใจให้เกิดขึ้น

บทที่ ๔

การกำหนดมาตรการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐ ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

แนวโน้มการทุจริตในอนาคต อาทิเช่น การทุจริตในโครงการที่เป็นงบประมาณของรัฐ ยังเป็นศูนย์กลางของปัญหาการทุจริตทั้งปวง เนื่องจากขนาดของงบประมาณโตขึ้นเรื่อย ๆ เสริมด้วยการทุจริตข้ามชาติ การทุจริตด้วยการออกนโยบายกฎหมายและแก้ไขระเบียบเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพรรคพวก (Systematic Corruption) การทุจริตโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายระหว่างประเทศในการทำธุรกรรมทางการเงินอย่างไม่ถูกต้อง

จากการศึกษาพบว่า ภาครัฐควรกำหนดมาตรการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย

๑. มาตรการสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานภาครัฐ

๑.๑ การคัดสรรบุคลากรที่มีคุณวุฒิสูง มีทักษะ การศึกษา ประสบการณ์ และการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม และมีความสามารถที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง

๑.๒ บุคลากรมีความสามารถและมีความรับผิดชอบที่จะทำงานร่วมกับภาคประชาชน สื่อ นักวิชาการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ของสังคม

๑.๓ มีงบประมาณอย่างเหมาะสม และเป็นอิสระจากอิทธิพลนอกกฎหมาย

๑.๔ มีทรัพยากร เครื่องไม้ เครื่องมือ ที่เหมาะสมเทียบเคียงกับประเทศที่ประสบผลสำเร็จ หรือสามารถขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้

๑.๕ ระบบการบริการงานที่มีโครงการไม่ซับซ้อน

๑.๖ นำเอากฎหมายที่ต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบมาใช้อย่างกว้างขวาง และบังคับใช้โดยยึดถือหลักนิติธรรมโดยมีการปฏิบัติงานที่เข้มแข็งและเป็นอิสระ

๑.๗ ต้องยึดถือหลักการเรื่องประสิทธิภาพและความโปร่งใส และอยู่บนพื้นฐานของความมีคุณธรรม ความเป็นวิชาชีพ

๑.๘ สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นได้โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ทั้งสิ้น รวมทั้ง ต้องมีกลไกและเครื่องมือที่จะปกป้องบุคคลที่ให้ความร่วมมือในการต่อสู้กับการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๑.๙ มีช่องทางให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา และสามารถสื่อสารกันได้อย่างเป็นอิสระ

๑.๑๐ สามารถดำเนินการให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในระดับชาติ ระดับข้ามชาติ และระดับนานาชาติ

๑.๑๑ มีระบบที่ปรึกษา การติดตาม และประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง

๒. มาตรการสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบตรวจสอบระดับประเทศ

- ๒.๑ การจัดตั้งระบบพิทักษ์คุณธรรมในระดับชาติ (National Integrity System)
- ๒.๒ สร้างวาระแห่งชาติในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- ๒.๓ สร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบระดับชาติ
- ๒.๔ สร้างกลยุทธ์ที่เน้นทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะมีความเกี่ยวเนื่องกัน
- ๒.๕ สร้างมาตรการป้องกัน และปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อลดคดียุติธรรม
- ๒.๖ ฝึกระวัง ป้องปราม กรณีที่มีแนวโน้มการทุจริต
- ๒.๗ การใช้มาตรการเชือดไก่ให้ลิงดูโดยสามารถเอาผิดกับกรณีที่สูงผลกระทบสูง

ได้สำเร็จ

๓. มาตรการสร้างความเข้าใจการทุจริตและประพฤติมิชอบติดตามความ

เคลื่อนไหว

- ๓.๑ มีการสำรวจสภาพการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างต่อเนื่อง
- ๓.๒ การจัดทำการสำรวจการรับรู้ของสาธารณะ
- ๓.๓ การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- ๓.๔ การให้ความรู้และให้คำปรึกษาแนะนำ โดยการจัดประชุมมอบนโยบาย การประกาศเจตจำนงของเครือข่าย เพื่อชี้แจงแนวทางการประเมินผลการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐภายในเครือข่าย
- ๓.๕ การจัดสัมมนา อภิปรายเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อรับทราบ จุดแข็ง จุดอ่อนของเครือข่าย พร้อมทั้งเป็นการติดตามผลการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อทำการ ประเมินผลในภาพรวมของเครือข่าย

๔. มาตรการเสริมสร้างจริยธรรมระดับบุคลากรและระดับองค์กร

- ๔.๑ หน่วยงานของรัฐต้องมีประมวลจริยธรรมที่สามารถปฏิบัติและวัดผลได้
- ๔.๒ การมีประมวลจริยธรรมและข้อบังคับเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนในคู่มือข้าราชการ
- ๔.๓ การฝึกอบรมข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อปลูกฝังค่านิยมให้มีคุณธรรมสูง

๕. มาตรการส่งเสริมปัจจัยสนับสนุนการป้องกันและปราบปราม

- ๕.๑ การบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด
- ๕.๒ ทบทวนระเบียบวิธีการปฏิบัติของกฎหมายและเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพิ่มเติม เพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถยับยั้งการทุจริตและประพฤติมิชอบได้จริง อาทิเช่น
 - ๕.๒.๑ กฎหมายป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน
 - ๕.๒.๒ กฎหมายที่สามารถคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสได้จริง
 - ๕.๒.๓ กฎหมายว่าด้วยระบบการตัดสินใจของภาครัฐที่โปร่งใส ลดดุลยพินิจ
 - ๕.๒.๔ กฎหมายครอบคลุมเจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับ เอาผิดทั้งผู้ให้สินบน ผู้สัญญาหรือผู้เสนอว่าจะให้สินบน

๕.๒.๕ กฎหมายการเอาผิดกับทั้งผู้รับรู้การทุจริตที่ไม่แจ้งความ และผู้รับ
สินบนแทนผู้อื่น

๕.๓ การปฏิรูประบบราชการ ลดขั้นตอนการทำงาน และปรับปรุงกฎหมาย อาทิเช่น
มาตรการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจ (การวินิจฉัยที่สมควรหรือการพิจารณาด้วยความเที่ยงธรรม) ตามเกณฑ์
การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยกำหนดตัวชี้วัด
การปฏิบัติหน้าที่และตัวชี้วัดการใช้อำนาจ โดยให้ส่วนราชการกำหนดมาตรการหรือแนวทาง
การปฏิบัติของหน่วยงานในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ และเพื่อเป็น
การลดการใช้ดุลพินิจ มีมาตรฐานและความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานให้บริการที่เป็นรูปธรรม
ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้รับบริการ

๖. มาตรการเสริมสร้างความโปร่งใสขององค์กรภาครัฐและปัจเจกบุคคล

- ๖.๑ เปิดเผยข้อมูลทรัพย์สินของข้าราชการตามระดับที่เหมาะสม
- ๖.๒ การปรับเปลี่ยนระบบการจัดซื้อจัดจ้างและการเปิดเผยข้อมูลทุกขั้นตอน
- ๖.๓ กำหนดให้รายได้ของทุกคนในประเทศถือเป็นข้อมูลสาธารณะ
- ๖.๔ มาตรการการส่งเสริมการบริหารงานภาครัฐอย่างโปร่งใสและเปิดเผย
- ๖.๕ การทำสัญญากับรัฐที่แสดงความซื่อสัตย์

๗. มาตรการส่งเสริมการบูรณาการระหว่างหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ

- ๗.๑ การสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นอย่าง
ครอบคลุม
- ๗.๒ การร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน
- ๗.๓ การสร้างเครือข่ายกับต่างประเทศ
- ๗.๔ การสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม
- ๗.๕ แสวงหาความร่วมมืออย่างกว้างขวางในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติ
มิชอบ โดยลดการเผชิญหน้าและการโต้แย้งทางการเมือง

๘. มาตรการส่งเสริมภาคประชาสังคมในการป้องกันและปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบ

๘.๑ การส่งเสริมบทบาทและเพิ่มอำนาจให้แก่ภาคประชาชนในการต่อสู้กับ
การทุจริตและประพฤติมิชอบ และที่สำคัญกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสำนึกว่าการทุจริตและ
ประพฤติมิชอบเกิดขึ้นได้อย่างไร

- ๘.๒ การปกป้องผู้ให้ข้อมูลและให้รางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแส โดยอาจใช้เทคโนโลยีด้วย
- ๘.๓ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการตรวจสอบบัญชีหรือการทำงานของหน่วยงาน
ภาครัฐได้

๘.๔ กฎหมายข้อมูลข่าวสาร มีหลักว่าประชาชนต้องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ
ได้แท้จริง

๘.๕ การเน้นเสรีภาพของสื่ออย่างต่อเนื่อง สื่อมีอิสระในการเปิดเผยข้อมูลของ
ทางราชการ

- ๘.๖ การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินคดีของ ป.ป.ท. ทุกคดีให้สื่อมวลชน
- ๘.๗ สามารถเปิดเผยถึงกรณีการทุจริตและประพฤติมิชอบที่สำคัญ เพื่อเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน
- ๘.๘ ส่งเสริมมาตรการการลงโทษทางสังคม (Social sanction)

๙. มาตรการเสริมสร้างปทัสฐานที่ดีให้กับสังคม

- ๙.๑ ส่งเสริมวัฒนธรรมการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน
- ๙.๒ การให้คำแนะนำและการศึกษาแก่พลเมืองทุกกลุ่ม
- ๙.๓ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ประชาชนตระหนักถึงความเลวร้ายของการทุจริตและประพฤติมิชอบ และแสวงหาการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากพลเมือง
- ๙.๔ การอบรมข้าราชการใหม่ทุกคนเรื่องการทุจริตและประพฤติมิชอบ ค่านิยมและจริยธรรมที่ถูกต้อง
- ๙.๕ การให้คำมั่นสัญญาที่ชัดเจนและพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ของผู้นำทางการเมืองที่จะซื่อตรงถนอมโคนการทุจริตและประพฤติมิชอบไม่ว่าจะมาจากแหล่งใดก็ตาม
- ๙.๖ กิจกรรมที่ต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบจะต้องถูกนำมาแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัด และจะต้องมีการทบทวนระเบียบวิธีการปฏิบัติของทางราชการให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา
- ๙.๗ ส่งเสริมให้สังคมเห็นชอบต้องปกป้อง ไม่ยอมรับคนโกง มิใช่ปล่อยให้เป็นที่ของผู้มีอำนาจแต่ฝ่ายเดียว

๑๐. การสร้างกลยุทธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวในการป้องกันและปราบปราม

- ๑๐.๑ การกำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับนโยบาย และบริบททางสังคม
- ๑๐.๒ จัดลำดับความสำคัญของมาตรการ แผนงานและโครงการ
- ๑๐.๓ การกำหนดเป้าหมายและการวัดผล

สรุป

จากการศึกษาพบว่า เพื่อเป็นการกำหนดมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาครัฐควรมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปลอดภัยการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยใช้หลักการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ ขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนา แล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในปี ๒๕๘๐ ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมี

เป้าหมายหลัก เพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยและประพหุติมิชอบ ผ่านการพัฒนาคน และการพัฒนาระบบ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพหุติมิชอบ โดยให้ความสำคัญกับการปรับและ หล่อหลอมพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่ม ในสังคมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และการส่งเสริม การพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสม กับบริบท สภาพปัญหา และพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานของกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปราม การทุจริต แผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพหุติมิชอบ ประกอบด้วย

๑. การสร้างประชาธิปไตยแบบหนาหรือเข้มข้น (Thick Democracy) เป็นวิธีการ ยกระดับการป้องกันการทุจริตได้โดยมีแนวทางว่า ประชาชนควรมีบทบาทและใช้กระบวนการทาง กฎหมายเอาผิดรัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูงจนกระทั่งนำไปสู่การลงโทษ ประชาชนจะต่อสู้กับ คอร์รัปชันได้ก็ต่อเมื่อทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการและมีอำนาจทางการเมืองมากขึ้น นั่นคือสามารถกำกับรัฐบาลได้ผ่านสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพของสื่อ และ ครอบงำแบบกฎหมายในมุมใหม่ ๆ เช่น แนวคิดที่เรียกว่า focal point ปัญหาของเมืองไทยคือ มีกฎหมายออกมาเยอะแต่ไม่ถูกบังคับใช้

๒. การลดการผูกขาด ระบบที่มีการผูกขาดทำให้มีแรงจูงใจที่จะแย่งชิง “กำไรส่วนเกิน” ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้จัดการกับกำไรส่วนเกินคือ การประมูล ซึ่งจะมีปัจจัยเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ที่หลากหลาย แต่ในปัจจุบันการให้คะแนนไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนประกอบกับไม่มีบุคคลภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงเสนอให้จัดการประมูลโดยกำหนดปัจจัยการให้คะแนนที่ชัดเจน และต้องมี บุคคลภายนอกเข้าร่วมด้วย

๓. ลดการใช้ดุลพินิจ ทำลายการรับผิดให้สั้นลง (cut down the red tape) และ ลดการใช้ดุลพินิจ กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจมีอยู่สองประเภท ประเภทแรก คือการใช้ดุลพินิจโดยเสรี หรือเด็ดขาด (Absolute Discretion) กล่าวคือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยอาศัยมาตรฐานส่วนตัว (Subjective) ของผู้ใช้ดุลพินิจ ซึ่งเป็นช่องทางในการทุจริต ประเภทที่สองเป็นการใช้ดุลพินิจ ที่มีหลักเกณฑ์กำกับการใช้ (Structured Discretion) กล่าวคือการใช้ ดุลพินิจต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ที่กำหนดไว้จะใช้ดุลพินิจอย่างเสรีไม่ได้ แต่ข้อเสียของ Structured Discretion คือไม่มีความยืดหยุ่น (Rigid) เช่น บางกรณีควรตัดสินใจไปในทางหนึ่งเพื่อความยุติธรรมแต่ทำไม่ได้เพราะไม่เข้า หลักเกณฑ์ การจะกำหนดให้ใช้ดุลพินิจประเภทใดหรือทั้งสองประเภทผสมกันอย่างไรนั้น ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป สิ่งที่ต้องระวังอีกประการหนึ่งคือ การออกกฎหมายแม่บท โดยทิ้ง รายละเอียดไว้ให้ฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไปใช้ดุลพินิจออกเป็นกฎกระทรวงหรือ ประกาศกระทรวง เพราะถ้าให้ดุลพินิจมากก็จะเป็นการเปิดช่องให้มีการทุจริต หรือในบางกรณี ฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไม่ชอบกฎหมายฉบับนั้นก็จะไม่ออกกฎกระทรวงหรือ กฎหมายลูกเพื่อกำหนดรายละเอียดให้ปฏิบัติตาม ทำให้กฎหมายฉบับนั้นเป็นหมันไป

การป้องกันการทุจริตและประพหุติมิชอบ ที่มุ่งการพัฒนาคนและการพัฒนาระบบ ใน ส่วนการพัฒนาคน เน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคม โดยกลุ่มเด็กและเยาวชน เน้นการ ปลุกฝัง และหล่อหลอมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตผ่านหลักสูตร การศึกษาภาคบังคับ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา กลุ่มประชาชนทั่วไป

เน้นการสร้างวัฒนธรรม และพฤติกรรมสุจริต ควบคู่กับส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต และประพฤตินิชอบ กลุ่มข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน รู้จักแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่ การงาน พร้อมกับสร้างจิตสำนึกและค่านิยมของบุคลากรในการต่อต้านการทุจริต สนับสนุนการมีส่วนร่วมเป็น เครือข่ายเฝ้าระวัง สอดส่อง และแจ้งเบาะแสการทุจริต พร้อมทั้งจัดให้มีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส กลุ่มนักการเมือง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและยกระดับการมีจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งระดับประเทศและท้องถิ่นให้มีเจตนาธรรมที่แน่วแน่ ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการกำกับจริยธรรมภายในพรรคการเมืองอย่างเข้มข้นในส่วนของการพัฒนา “ระบบ” จะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้าน การทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบทสภาพปัญหา และพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือ และมาตรการเพื่อสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และปิดโอกาสในการกระทำการทุจริต ทำให้การทุจริตคอร์รัปชันทำได้ยากและมีโอกาสสูงที่จะถูกตรวจพบ และลงโทษ พร้อมทั้งการสร้างควมไว้วางใจของประชาชนต่อภาครัฐ โดยการเพิ่มโทษให้หนัก และการตัดสิน คดีที่มีความรวดเร็วเด็ดขาด เพื่อให้การกระทำการทุจริตเป็นสิ่งที่ “ได้” ไม่คุ้ม “เสีย” ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามแนวทางของแผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบมีเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการ คือ ประชาชนคนไทยมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต และคดีทุจริตลดลงทั้งในส่วนคดีของหน่วยงาน และคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง โดยมีโครงการสำคัญที่ทุกหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันขับเคลื่อน คือ โครงการปลูกฝังวิถีคิด สร้างจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต และการแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม และโครงการสร้างนวัตกรรมในการต่อต้าน การทุจริตอย่างมีส่วนร่วม

การปราบปรามการทุจริต ที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไก ที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริต ทั้งในขั้นตอนการสืบสวน/ตรวจสอบเบื้องต้น การดำเนินการทางคดี การยึด/อายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด ทั้งทางวินัยและอาญา ให้มีความรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายและตรากฎหมายใหม่เพื่อสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมาย มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การปรับกระบวนการทำงานด้านการปราบปรามการทุจริตเข้าสู่ระบบดิจิทัลการพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลที่สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งรวมถึง การเชื่อมโยงระบบข้อมูลเรื่องร้องเรียนระหว่างหน่วยงาน การบูรณาการงานคดีการพัฒนาและเชื่อมโยง ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินที่ทันสมัย การจัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต การพัฒนาสมรรถนะและองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการปราบปรามการทุจริต และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่อต้าน การทุจริตและองค์กรเอกชนในระดับนานาชาติ การดำเนินการตามแผนย่อยการปราบปรามการทุจริตต้องการ บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ การดำเนินคดีทุจริตมีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ โครงการ สำคัญที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อน คือ โครงการสร้างนวัตกรรมการปราบปรามการทุจริตเชิงรุก

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินการศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ครั้งนี้ บทนี้เป็นการสรุปผลการศึกษาที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อกำหนดมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ สำหรับบทนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. สรุป
๒. ข้อเสนอแนะ

สรุป

ในส่วนของ การสร้างเครือข่ายภาครัฐและการพัฒนาเครือข่ายภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ สำหรับสาเหตุการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น พบว่าสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมแบบไทย ๆ ที่ฝังรากลึกอยู่ในคนไทย เช่น ระบบอาวุโส ระบบอุปถัมภ์ ระบบชนชั้น ระบบไทยเฉย ฯลฯ ที่ต่างล้วนนำไปสู่การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องโดยมิชอบ ความอ่อนแอของระบบการเมืองการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบสื่อมวลชน ประกอบกับกฎหมายไม่อาจถูกบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนกลายเป็นช่องโหว่สำคัญที่ก่อให้เกิดการทุจริตขึ้น บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ยังยึดติดกับระบอบทุนนิยมในการใช้เงินเพื่อสร้างอำนาจอิทธิพลทางสังคม จึงกระทำการทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิชอบด้วยกฎหมายในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นการพัฒนาความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่ามาตรการและแนวทางสำคัญของการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบที่ควรปฏิบัติ คือ

๑. การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต โดยให้ประชาชน เข้ามาช่วยกันตรวจสอบ เฝ้าระวังและสอดส่อง ผ่านระบบการให้คุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ โดยประชาชนควรพลิกบทบาทมาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศด้วยการเข้ามาใช้กลไกผลักดันระบบราชการไปสู่การปฏิบัติโดยการให้ภาครัฐเปิดเผยข้อมูลการจัดทำโครงการต่าง ๆ รัฐควรให้ความรู้กับประชาชนว่าการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐกับระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องเดียวกัน การตรวจสอบจะยั่งยืนได้ก็ต้องมีระบอบประชาธิปไตยเป็นกลไกค้ำจุนสื่อมวลชนเป็นกลไกที่ทรงพลังที่ช่วยเหลือภาคประชาชน จะต้องเรียกร้องให้สื่อมวลชนทำงานตามมาตรฐานและจริยธรรม และสนับสนุนการสร้างองค์กรภาคประชาสังคมและต้องพยายามทำให้องค์กรเหล่านี้มีลักษณะเป็นสถาบันที่มีการศึกษาเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง เพื่อป้องกันการทุจริตได้ในระยะยาวและสร้างวัฒนธรรมของความซื่อสัตย์สุจริตขึ้นในสังคม

๒. การสร้างเครือข่ายในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบนั้นควรเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ดังนั้น จึงควรมีการเปิดโอกาสในการสร้างกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อขจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ เช่น มีการทำงานประสานความร่วมมือกันในการเฝ้าตรวจสอบการทำงานของ หน่วยราชการต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับกระทรวง ทบวง กรม จนถึงองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ซึ่งบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของ “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ” คือ การเฝ้าระวัง สอดส่อง และติดตามการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ แจ้งเบาะแสและข้อมูลการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบให้เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อร่วมกันตรวจสอบ ร่วมกันรณรงค์และส่งเสริมให้เกิดการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ สร้างความเข้มแข็งให้หน่วยงานด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวบรวมองค์ความรู้ด้านปัญหาและประสบการณ์ของการทุจริตและการป้องกันการทุจริต การจัดการความรู้ (KM) ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ทั้งแนวคิด วิธีการ แนวทางการปฏิบัติที่ดีและกลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ) สร้างนวัตกรรมใหม่ในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ร่วมกันปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เชื่อมประสานงานและสร้างความร่วมมือด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบระหว่างหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสร้างมาตรฐานและดำเนินงานเพื่อให้การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบเกิดขึ้นอย่างจริงจังในสังคมไทย เพื่อเป็นที่ปรับทุกข์และเสริมสร้างกำลังใจให้แก่สมาชิกของเครือข่ายและผู้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๓. หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากการบริหารจัดการที่ดีในองค์กรของรัฐนั้น จะต้องมีความโปร่งใสในการทำงานในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลหรือปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช ๒๕๔๐ หน่วยงานราชการต้องเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการปกปิดข้อมูลจากเดิมที่เคยปิดทุกอย่างยกเว้นเรื่องที่มีเหตุผลเพียงพอในการเปิดเผย โดยหันมาใช้หลักที่ว่าข้อมูลทุกอย่างเปิดเผยได้หมด และหากมีข้อมูลใดที่ไม่สามารถเปิดเผยได้จะต้องมีเหตุผลสนับสนุนการปกปิดที่เพียงพอ การจัดตั้งหน่วยข่าวที่รับแจ้งเบาะแส โดยเฉพาะภาคประชาชนควรร่วมกันจัดตั้งระบบแจ้งงานข่าวที่เกี่ยวกับระบบราชการ ให้เป็นศูนย์กลางของงานข่าวที่มีข้อมูลแม่นยำและเชื่อถือได้ เช่น มีการประสานกับเครือข่ายต่าง ๆ ในการรับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการกระทำผิดของหน่วยงานราชการและเปิดเป็นสายตรง เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบหรือส่งข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งจะทำให้หน่วยงานของรัฐที่ถูกพาดพิงต้องระมัดระวังในการใช้อำนาจหน้าที่

๔. การพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนนั้น สมาชิกที่เข้าร่วมต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกันโดยการเน้นกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ มีการสื่อสารระหว่างกันและสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่มและทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้และการสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่ายให้แน่นแฟ้นเพื่อเชื่อมต่อคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหา

การทุจริตอย่างยั่งยืนต้องเริ่มต้นแก้ไขที่ตัวบุคคล โดยการปรับเปลี่ยนระบบการคิดของคนในสังคม แยกแยะให้ได้ว่า “เรื่องใดเป็นประโยชน์ส่วนตัวเรื่องใดเป็นประโยชน์ส่วนรวม” ต้องแยกออกจากกัน ให้ได้อย่างเด็ดขาด ไม่นำมาปะปนกัน ไม่เอาประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นประโยชน์ส่วนตัว ไม่เอาผลประโยชน์ส่วนรวมมาทดแทนบุญคุณส่วนตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง เห็นอกว่าประโยชน์ส่วนรวม กรณีเกิดผลประโยชน์ขัดกันต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องกระทำหรือใช้ดุลยพินิจ ในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวม หากปล่อยให้ผลประโยชน์ส่วนตัวหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจแล้ว ย่อมต้องเกิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) ขึ้นแน่นอน และความเสียหายก็จะตกอยู่กับประชาชนและประเทศชาตินั่นเอง

จากการศึกษามีความเห็นเพิ่มเติมว่า สภาพปัญหาและความรุนแรงของการทุจริตและประพฤติมิชอบทำให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการป้องกันและปราบปราม การทุจริตมาโดยตลอด กล่าวคือ ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๗๗ กำหนดให้ “รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงานหรือลูกจ้างอื่น ของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่” ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๗ กำหนดให้รัฐต้อง ดำเนินการตามนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินโดยการ “พัฒนาระบบงานภาครัฐ มุ่งเน้น การพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบ และวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริม ให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ” และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๖๓ กำหนดให้ “รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและขจัดการทุจริต และประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกัน เพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

บทบาทของเครือข่ายภาครัฐที่จัดการในทุกปัญหาหรือการรวมศูนย์การบริหารจัดการ เท่ากับเป็นการรวมทุกปัญหาไว้ที่ภาครัฐ เมื่อภาครัฐมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่ภาค ส่วนสังคม ชุมชน หรือหน่วยงานที่ไม่ใช่ของรัฐ บทบาทภาครัฐจึงปรับเปลี่ยนเป็นสนับสนุนให้มีการ พัฒนามากกว่าที่จะให้บริการแก่ประชาชนทั้งหมด ภาครัฐก็ยังคงมีบทบาทในฐานะที่ต้องสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อประสานงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว การสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย จึงเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญต่อการสร้างความร่วมมือหรือการบูรณาการ ทางการจัดการภาครัฐให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยพื้นฐานความร่วมมือ การร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกันเพื่อตอบสนองในเป้าหมายหรือผลประโยชน์ ของประชาชนร่วมกัน อย่างไรก็ตามการจัดการเครือข่ายไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะเครือข่ายคือความร่วมมือ

ของหน่วยงานที่ต่างก็มีอิสระแยกตัวซึ่งกันและกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความลงตัวของ การสร้างแนวร่วมของการทำงานอย่างลงตัว แนวคิดที่ว่าด้วยการจัดการเครือข่ายจึงเป็นแนวทาง การบริหารให้สามารถจัดการความร่วมมือ เพื่อการจัดการกิจการสาธารณะของภาครัฐ อันเป็นการลด ความเสี่ยงของการจัดการภาครัฐ

การปรับปรุงเชิงทางสถาบันโดยเริ่มจากการปรับปรุงอำนาจหน้าที่ขององค์กรด้านการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งกฎหมายกำหนดและอยู่ภายใต้การกำกับของฝ่ายบริหาร ให้แยกตัวออกจากฝ่ายบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งได้มีการตรา กฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรขึ้นหลายองค์กร ความพยายามในการป้องกันการทุจริตของภาครัฐในยุค ปัจจุบัน คือมีการกำหนดให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการตามนโยบายโดยการจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรม ขึ้นในแต่ละจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ของประชาชนทุกเรื่องในทุกพื้นที่ รวมถึงให้บริการข้อมูล ข่าวสารแก่ประชาชน และเป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชนหรือคนในสังคมได้ตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในทางมิชอบเพิ่มมากขึ้น และสร้างความเท่าเทียมเสรีภาพ ในด้านข้อมูลข่าวสารอันเป็นกลไกในการสร้างความโปร่งใสของภาครัฐ จากภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริต ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหา เกี่ยวกับการทุจริตมิให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น การแก้ปัญหาคอร์รัปชันและ ประพฤติมิชอบต้องคำนึงถึงโครงสร้าง ระบบ และตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในทุกฝ่าย เริ่มตั้งแต่เจ้าหน้าที่ ของรัฐเป็นระดับผู้ปฏิบัติงานให้บริการโดยตรงต่อประชาชนขึ้นไปถึงผู้บริหารระดับกลางและระดับสูง ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชน นักการเมือง ที่เข้ามามีบทบาทและมีส่วนในการกำหนดนโยบาย กำกับดูแลและตรวจสอบการบริหารราชการ และ ท้ายที่สุดคือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การสร้างเครือข่ายภาครัฐเป็นแนวคิดการบริหารจัดการแบบใหม่ (New Governance) ที่มีความแตกต่างจากการบริหารจัดการของภาครัฐในยุคเดิมที่เน้นความสัมพันธ์แบบสายการบังคับ บัญชา (Hierarchy) ซึ่งมีลักษณะของการสั่งการ มีความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจ มีผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งการสร้างเครือข่ายภาครัฐได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบทางอำนาจเป็นรูปแบบ ของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันของตัวกระทำที่หลากหลาย (Diverse Actors) ซึ่งมีคุณลักษณะ ความสัมพันธ์ทั้งในลักษณะที่หลายองค์กรที่มีความแตกต่างกันในทรัพยากรและศักยภาพมาร่วมมือกัน ภายใต้เป้าหมายอย่างเดียวกัน โดยที่แต่ละองค์กรไม่ได้สูญเสียความเป็นอิสระในการจัดการองค์กร ของตนเอง ไม่มีโครงสร้างของสายการบังคับบัญชา ไม่มีการแข่งขันภายในเครือข่ายแต่มีความสัมพันธ์ ในเชิงร่วมมือกัน (Collaboration) ในการตัดสินใจจัดการบางอย่างร่วมกัน

การสร้างเครือข่ายจึงมีความสำคัญในกำหนดนโยบายป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในทิศทางของการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนานโยบายป้องกันและปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งอาจจำแนกประเภทของเครือข่ายได้เป็น ๒ ลักษณะที่สำคัญ คือ

๑. เครือข่ายภาครัฐ (Intergovernmental Networks) หมายถึง ความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรที่เป็นของภาครัฐเท่านั้น ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Administration in implementation) อาจจะมี ความแตกต่างกันในระดับขององค์กรของภาครัฐ เช่น องค์กรของภาครัฐ

ในระดับกลางร่วมกับองค์กรของภาครัฐในระดับภูมิภาค หรือองค์กรของภาครัฐกับองค์กรส่วนท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีการสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทรัพยากรที่แตกต่างกันและศักยภาพที่แตกต่างกัน และสร้างความไว้วางใจเชื่อใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ของนโยบายป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๒. เครือข่ายนโยบาย (Policy Network) เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่แตกต่างกันไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นองค์กรของภาครัฐอย่างเดียว ดังเช่น เครือข่ายภาครัฐแต่เป็นความเชื่อมโยงกันขององค์กรที่มีความหลากหลาย โดยมีประเด็นร่วมกันหรือมีนโยบาย หรือพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจง (Specific Area of Public Policy) หรือมีความสนใจและมีความเชี่ยวชาญพิเศษในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยน ต้องสกัดเอาส่วนดีหรือจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) เรียกว่าเป็น “พลังทวีคูณ” ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายต้องดีกว่าผลรวมที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน ซึ่งควรมีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย ๗ อย่างด้วยกัน คือ

๑. การรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (Common Perception) สมาชิกในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย อาทิเช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ประสบกับปัญหาอย่างเดียวกันหรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิด ความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความต่างต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (Process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึงการที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลังมีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความ คิดเห็นที่แตกต่างกันในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็เริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย ให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

๓. ความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (Need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก อาทิเช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตนเอง (Human Needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขา หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เขามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึง ผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียง ไม่ประดับ เนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่ายแต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (Partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical Relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้อง เปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

๕. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณคือมากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

๖. การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (Interdependence) เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสภาวะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเอง โดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล่มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗. การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถ้ำ แต่ละก้อนก็อยู่ในถ้ำอย่าง เป็นอิสระ ดังนั้น สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในเครือข่ายตามมาด้วย ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (Reciprocal Exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (Unilateral Exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็เกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การ เชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกัน มากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

การทำงานในรูปแบบ “ทีมเครือข่าย” หรือ Virtual Team หากกล่าวถึงเรื่อง “การทำงานเป็นทีม” หรือ (Team Working) สิ่งที่ต้องเข้าใจคือ คนทำงานแต่ละคนต้องมีงานอะไร บางอย่างที่ต้องช่วยกันทำ (Collaborate) ซึ่งหากไม่มีสิ่งที่จะต้องทำร่วมกันก็ต้องใช้ “ทีม” ในการ ทำงาน การร่วมกันทำงานของคนกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่สามารถมาทำงานในที่แห่งเดียวกันได้ แต่จำเป็น ที่จะต้องทำงานร่วมกันให้บังเกิดผลลัพธ์ ดังนั้นจึงต้องอาศัย “ตัวช่วย” ในการทำงานระหว่างหัวหน้า ทีมกับลูกทีม และระหว่างลูกทีมด้วยกันเอง ซึ่ง “ตัวช่วย” ที่นิยมใช้กันมีหลายรูปแบบ อาทิเช่น การใช้การประชุมผ่านวิดีโอทางไกล VDO Conference หรือการใช้ Application ที่ออกแบบมา สำหรับ Mobile, Tablet หรืออุปกรณ์เคลื่อนที่ เป็นต้น การใช้การทำงานในรูปแบบ “ทีมเครือข่าย” หรือ Virtual Team มักพบในองค์กรที่มีการทำงานข้ามพื้นที่ซึ่งอยู่ค่อนข้างไกลกัน ดังนั้น การทำงาน ที่จะต้องมาเจอกันตลอดเวลา ย่อมเป็นไปได้ การประสานงาน สั่งงาน ติดตามงาน และ การประเมิน ผลงาน จึงต้องใช้การสื่อสารกันผ่านการทำงานแบบ “ทีมเครือข่าย” จึงจะทำงานได้รวดเร็วกว่า สมบูรณ์แบบมากกว่า และสำเร็จได้จริง

สิ่งที่ต้องรู้และทำให้เกิดขึ้นเพื่อให้ “ทีมเครือข่าย” ประสบผลสำเร็จนั้น ประกอบด้วย

๑. ผู้นำ (Leader) จะต้องมีภาวะผู้นำ Leadership และการทำงานที่สอดคล้องกับ การทำงานในรูปแบบ “ทีมเครือข่าย”

๒. ความเชื่อ (Trust) ต้องสร้าง “ความเชื่อ” ระหว่างกันทุกระดับ ซึ่งทำได้ยากกว่า การทำงานแบบพบกันหรือเห็นหน้ากัน การทำงานร่วมกันไม่ว่าจะรูปแบบใด “ความเชื่อ” ระหว่างกัน คือสิ่งสำคัญและอาจจะเป็นคำตอบของความสำเร็จในการทำงานเป็นทีม

๓. เครื่องมือที่ช่วยในการทำงานร่วมกัน (Working Tools) ต้องมีการใช้ “เครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพ” ช่วยในการทำงานร่วมกันจากคนที่อยู่ต่างพื้นที่ อาทิเช่น ระบบวิดีโอประชุมทางไกล (VDO Conference), อีเมลล์ทางอินเทอร์เน็ต (E-mail & Internet), ประชุมผ่านเครือข่ายเว็บ (Web Conference), โทรศัพท์, เครือข่ายชุมชนสมัยใหม่ (Social Network) และใช้บล็อก (Blog)

๔. การสื่อสารและการส่งข้อมูลย้อนกลับ (Communication and Feedback) การสื่อสาร และการส่งข้อมูลย้อนกลับ จะต้องทำอย่างมีประสิทธิภาพและต้องมีประสิทธิภาพมากกว่าใน “ทีมเครือข่าย” หรือ Virtual team เพราะบางองค์กรที่ทำงานร่วมกันหลายพื้นที่ แน่ใจว่าแนวคิด/ วิธีคิด วัฒนธรรมแตกต่างกัน ยิ่งต้องทำผ่านเครื่องมือสื่อสารที่อาจขาดประสิทธิภาพด้วยแล้ว การสื่อความก็ย่อมไม่ได้ความสมบูรณ์แบบที่คาดหวัง จึงต้องคำนึงถึง “สิ่งรบกวน” หรือ Noise ของ

การสื่อสารระหว่างกัน โดยเฉพาะในช่วงการใช้เครื่องมือสื่อสารในการประชุมวิธีหนึ่งที่จะช่วยได้ คือ “การตั้งใจ” ในการสื่อสารระหว่างกัน โดยเฉพาะ “การตั้งใจฟัง” (Empathic Listening) ต้องเข้าใจถึงความรู้สึกที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ภาษาที่ต่างกันอาจให้ความเข้าใจกันไปแตกต่างกัน (อาจจะต้องเช็คความเข้าใจระหว่างกันบ่อยๆ ที่เรียกว่า Paraphrasing) สุดท้ายคือ การเสนอแนะย้อนกลับ (Feedback) ต้องเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ให้กำลังใจในระหว่างคนในทีมเครือข่าย และคาดหวังถึงการพัฒนาไปข้างหน้าให้เกิดความสำเร็จร่วมกัน

๕. กระบวนการตัดสินใจ (Decision making) จะมีความแตกต่างกันกับการทำงานแบบอื่น ที่สำคัญ คือ ต้องตัดสินใจให้ “ทันการณ์” (Be timely) เพราะการทำงานในที่ห่างไกลกันนั้น โอกาสจะปรึกษากันได้บ่อย ๆ นั้น ทำได้ยาก การตัดสินใจจึงต้องทันต่อเหตุการณ์ที่กำลังประสบอยู่ และแน่นอนว่าต้อง “ถูกต้อง” ด้วย ไม่ใช่ว่าตัดสินใจรวดเร็วแต่ผิดพลาด สุดท้ายที่สำคัญต่อการตัดสินใจที่ดี คือ “การมีพันธสัญญา” หรือ (Commitment) ในทุกคนของทีมเครือข่าย (Consensus) เพราะหากทุกคนมีพันธสัญญาต่อกันและกันแล้ว การตัดสินใจจะออกมาในแนวทางที่ดีและมีโอกาสที่จะทำงานสำเร็จมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ กำหนดนโยบาย มาตรการ และแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเครือข่าย เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานด้านการป้องกันการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ อาทิเช่น การวางระบบประเมินความเสี่ยงต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงาน

๑.๒ ร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการด้านการป้องกันและต่อต้านการทุจริตกับหน่วยงานภายนอก อาทิเช่น การจัดกิจกรรมรณรงค์ตามมาตรการส่งเสริมความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต

๑.๓ สร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ต่อผู้มีส่วนได้เสียให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานด้วยความโปร่งใส

๑.๔ ยกย่องหน่วยงานไปสู่องค์กรโปร่งใสหรือองค์กรคุณธรรมและเสริมสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นคุณธรรมตามค่านิยมองค์กร

๑.๕ เสริมสร้างเครือข่ายเฝ้าระวัง รวมทั้งรับผิดชอบในการเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งจากภาครัฐและเอกชน

๑.๖ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลัก คือ การเชื่อมโยงกับประชาคมโลกในยุคศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน Thailand ๔.๐ โดยเน้นการปรับเปลี่ยน ๔ ทิศทาง และเน้นการพัฒนาที่สมดุลใน ๔ มิติ มิติที่หยิบยกคือ การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ (Human Wisdom) ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ผ่านการปรับเปลี่ยนระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจ บ่มเพาะ ความคิดสร้างสรรค์ ปลุกฝังจิตสาธารณะ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม

มีความรับผิดชอบ เน้นการสร้างคุณค่าร่วมและค่านิยมที่ดีคือ สังคมที่มีความหวัง (Hope) สังคมที่เปี่ยมสุข (Happiness) และสังคมที่มีความสมานฉันท์ (Harmony)

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๒.๑ การสร้างสังคมด้วยความโปร่งใส (Transparency) สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงแค่วาทกรรมที่จับต้องไม่ได้ ความโปร่งใสที่เป็นรูปธรรมนำมาซึ่งการตรวจสอบ/ถ่วงดุล ความโปร่งใสนำมาซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยสอดส่องดูแลเงินงบประมาณแผ่นดิน ทรัพย์สินของรัฐและท้ายที่สุด ความโปร่งใสทำให้เกิดกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) โดยหลักการแล้วทุกคนรู้ซึ่งและเข้าใจ แต่โดยวิธีการแล้วเป็นอีกเรื่องหนึ่ง การสร้างกลไกความโปร่งใสและต่อต้านทุจริตนั้นไม่มีสูตรสำเร็จรูปตายตัว หากแต่วิธีการขึ้นอยู่กับบริบทแต่ละประเทศ สำหรับในประเทศไทยนั้น ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยใสสะอาดไทยทั้งชาติต้านทุจริต” (Zero Tolerance & Clean Thailand) กำหนดยุทธศาสตร์หลักออกเป็น ๖ ยุทธศาสตร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นกระบวนการปรับสภาพทางสังคมให้เกิดภาวะ “ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการ กล่อมเกลாத่างสังคม สร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสาธารณะ จิตอาสา และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ปลูกฝังความคิดแบบดิจิทัล (Digital Thinking) ให้สามารถคิดแยกแยะระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวม และประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องมือต้านทุจริต การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต เป็นการปรับเปลี่ยนสภาพสังคมให้เกิดภาวะ “ที่ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการกล่อมเกลาท่างสังคมในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นพลเมืองดี มีจิตสาธารณะ ผ่านทางสถาบันหรือกลุ่มตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลาท่างสังคม เพื่อให้เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่เกิดพฤติกรรมที่ละอายต่อการกระทำความผิดการไม่ยอมรับและต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ

๒.๒ เพิ่มการให้ความรู้ในการเกิดสังคมโปร่งใสในลักษณะสื่อประกอบการเรียนการสอนและการฝึกอบรมในสถาบันการศึกษา

๒.๓ มีการประเมินผลคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และการให้คะแนน เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐได้เกิดความตระหนักในการบริหารงานและกำกับดูแล การดำเนินงานให้มีคุณธรรมและให้ความสำคัญกับความโปร่งใสขององค์กรเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะความตื่นตัวในแง่ของการจัดการข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบเพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน

๒.๔ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่หน่วยงานภาครัฐที่มีการพัฒนาด้านคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร จึงควรมีการมอบรางวัล ให้แก่หน่วยงานที่มีผลการประเมินฯ เป็นที่ประจักษ์ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการมอบรางวัล อาทิเช่น โล่รางวัลผลคะแนนสูงสุด โล่รางวัลพัฒนาการสูงสุด และโล่รางวัลสำหรับองค์กรที่มีผลคะแนนบรรลุผลตามเป้าหมายตัวชี้วัดของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- เกียรติศักดิ์ จีระเชียรนารถ. การทุจริตในองค์การและอาชญากรรมธุรกิจ. กรุงเทพฯ : คู่แข่ง, ๒๕๓๙.
- เกียรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา, ๒๕๔๓.
- เกียรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. กลเม็ดเด็ดพิศกอร์รี่ปชั้น. กรุงเทพฯ : บริษัทซัคเซสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๗.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อนการคอร์รัปชัน : สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๙.
- นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธิระพันธ์. สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๖.
- วรรณภา วามานนท์. การบริการการปราบปรามการทุจริตระดับชาติของประเทศไทย : การศึกษาบทบาท ระบบ และการบริหาร ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- สังคิต พิริยะรังสรรค์. ทฤษฎีคอร์รัปชัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙.
- สังคิต พิริยะรังสรรค์. การคอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙.
- สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๕๐.
- เสรี พงศ์พิศ. เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.
- อุษณา ภัทรมนตรี. การตรวจสอบภายในสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๕๒.
- อุดม รัฐอมฤต. การแก้ไขปัญหาการทุจริตในระบบการเมืองและวงราชการไทย. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๔.

วารสารและหนังสือพิมพ์

- สมชาย ชูเมือง. “การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี”, วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์, ๒๕๖๓. หน้า ๑๙๔ – ๒๐๖.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- ขวัญฤทัย ใจทัน. “การให้ความหมายและที่มาของความหมายการทุจริตของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ โรงเรียนราชินีบูรณะ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.
- จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์. “แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย (The Trend of Corruption in Thailand)”. รายงานวิจัย, กลุ่มงานกฎหมาย ๒ สำนักกฎหมาย, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖.
- ฐากร ชัยสถาพร. “แนวทางการสร้างเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษา ระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๖๐.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ และคณะ. “การศึกษาลักษณะ รูปแบบ และความเสี่ยงต่อการทุจริตในองค์กรสาธารณนอกระบบราชการ”. เอกสารวิจัย, คณะอนุกรรมการฝ่ายวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๕๔.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. “คอร์รัปชันในวงราชการ : กรณีศึกษาและยุทธศาสตร์การต่อต้านการคอร์รัปชันในเชิงเศรษฐศาสตร์”. รายงานการวิจัยคอร์รัปชันในประเทศไทย, สำนักงาน ก.พ., ๒๕๕๔.
- นนทวิชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ. “การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการทุจริตเชิงนโยบาย”. เอกสารวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๕๕.
- ปรียานุช วัฒนกุล และธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์. “การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๓.
- มานะ นิमितมงคล. “คอร์รัปชัน : ศึกษากรณีรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย”. ดุษฎีนิพนธ์, สาขาการพัฒนาระบบบริหาร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๔.
- รุ่งโรจน์ เพชรระบูรณิน. “เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖.
- เสาวนีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ. “โครงการประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทย (An Assessment of the Corruption Situation in Thailand)”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), ๒๕๕๓.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. “หลักสูตรคู่มือ และแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”. โครงการข้าราชการไทยไร้ทุจริต. กระทรวงยุติธรรม. ๒๕๕๘.
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “การทุจริตและประพฤตินิยมของสังคมไทย”. รายงานการสำรวจความคิดเห็นของเครือข่ายภาคประชาชน. เอกสารประกอบการสัมมนา. ๒๕๕๗.

สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ. “การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”.
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, สนับสนุนโดยคณะกรรมการฝ่ายวิจัย สำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

ภาษาต่างประเทศ

- Bayley, D. H. The effects corruption in a developing nation. Western Political Quarterly, 19 (4), 1966. pp. 19-32.
- Bevir, Mark., Rhodes, R.A.W. & Weller, Patrick. Traditions of Governance : Interpreting The Changing Role of The Public Sector. Public Administration, 81 (1), 2003. pp. 1-17.
- Bevir, M. Democratic governance. Princeton, N.J. : Princeton University Press, 2010.
- Burke, Adam. “Communications & Development : A Practical Guide”. London:Social Development Division Department for International Development. 1999 pp. 76-79.
- Chhotray and Stoker. Governance Theory and Practise : A Cross-Disciplinary Approach. Great British : Palgrave Macmilian. 2009. pp. 27-32.
- Doody, H. Fraud risk management : A guide to good practice. London, England : Chartered Institute of Management Accountants. 2009.
- Dworkin and Baucus. Internal VS External Whistleblowers : A Comparison of Whistleblowing Processes. Journal of Business Ethics 17, 1998. pp. 1281-1298.
- Mansbach and Bachner, Internal or external Whistleblowing : Nurses’ willingness to report wrongdoing. Nursing Ethics 17, 2010. Pp. 483 - 490.
- Mitchell, J.C.S. Networks in Urban Situation. Manchester: Manchester University Press. 2. 1968.
- Miceli, M. P., & Near, J. P. Characteristics of organizational climate and perceived wrongdoing associated with whistle-blowing decisions. Personnel Psychology, 38 (3), 1985. pp. 525-544.
- Miceli, M. P., Near, J. P., & Dworkin, T. M. Whistle-blowing in organizations : Psychology Press. 2008.
- Starkey,Paul. Networking for Development. London : IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development). 1997. pp. 14.

ภาคผนวก

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ตอนที่ ๑ ปัจจัยด้านบุคคล

ชื่อ สกุล.....

ตำแหน่งปัจจุบัน.....

.....

ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ถึงปี พ.ศ. รวม ปี

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาข้อขัดข้องในการสร้างเครือข่ายภาครัฐ แนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐ และมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐ ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานราชการภายในประเทศ

ข้อ ๒.๑ จากเหตุการณ์ในปัจจุบันปัญหาหนึ่งที่ทำให้กระบวนการพัฒนาของประเทศไทยขาดความสมดุลคือปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ ท่านในฐานะผู้บริหารหน่วยงานได้รับทราบถึงปัญหาภายในหน่วยงานเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบรูปแบบใดบ้าง

ข้อ ๒.๒ ท่านมีมุมมองหรือแนวทางในการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อการต่อต้านปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างไร

- เครือข่ายภาคประชาชน
- เครือข่ายภาครัฐ
- เครือข่ายภาคธุรกิจ (ทั้งในและต่างประเทศ)
- เครือข่ายภาคสื่อมวลชน
- เครือข่ายภาคเยาวชน

ข้อ ๒.๓ หน่วยงานของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และติดตามการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐผ่าน “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ” อย่างไร

ข้อ ๒.๔ หน่วยงานของท่านมีมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐเพื่อการต่อต้านปัญหาการทุจริตและประพฤติ มิชอบอย่างไร

ข้อ ๒.๕ ท่านในฐานะผู้บริหารหน่วยงานคาดการณ์ถึงแนวโน้มการทุจริตและประพฤติมิชอบในอนาคตไว้อย่างไร

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : พลตำรวจตรี ฉัตรชัย สุระเชษฐพงษ์
- วัน เดือน ปีเกิด : ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๙
- การศึกษา : ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
(รุ่น ๔๒)
: อบรมหลักสูตรผู้กำกับการรุ่น ๔๘
: อบรมหลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูง รุ่น ๓๓
- ประวัติการทำงานโดยย่อ : รอง สารวัตรสอบสวน สถานีตำรวจภูธรโพทะเล จังหวัดพิจิตร
: ผู้ช่วย นายเวรหัวหน้าฝ่ายอำนวยการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
: นายเวร ผู้บังคับการกองแผนงาน ๑ สำนักงานนโยบายและแผน
: สารวัตรวิทยาการ จังหวัดลำพูน
: สารวัตรแผนก ๕ กองกำกับสืบสวนนครบาลใต้
: สารวัตรชุดสืบสวน ๑ กองกำกับสืบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
: นายเวร (สบ.๓) ผู้ช่วย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
: รองผู้กำกับการ ด่านตรวจคนเข้าเมืองพัทธยา
: รองผู้กำกับการ ๒ ศูนย์สืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
: ผู้กำกับการ ๓ ศูนย์สืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
: รองผู้บังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
: รองผู้บังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
: ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
: ผู้บังคับการกองตรวจราชการ ๓ สำนักงานจเรตำรวจ
- ตำแหน่งปัจจุบัน : รอง จเรตำรวจ (สบ ๗) สำนักงานจเรตำรวจ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
ผู้วิจัย พล.ต.ต. ฉัตรชัย สุระเชษฐพงษ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔
ตำแหน่ง รองจเรตำรวจ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและความสลับซับซ้อนทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหามากมาย ในยุคที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่การแข่งขันเพื่อยืนหยัดในสังคมโลกอย่างภาคภูมินั้น ประเทศไทย ต้องมีการเตรียมความพร้อมและมีการพัฒนา ปัญหาหนึ่งที่ทำให้กระบวนการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยขาดความสมดุลและก่อให้เกิดสภาพปัญหาที่ต่อเนื่องเกี่ยวพันกันหลายด้านคือ ปัญหาการทุจริตที่สั่งสมติดต่อกันมายาวนาน ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศ รวมถึงภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นต่อสายตาของประชาคมโลก

เนื่องจากความเสียหายในการทุจริตและประพฤติมิชอบ อาทิเช่น ทำให้เกิดการสูญเสียทางทรัพยากร การเมืองขาดเสถียรภาพ และการลดขีดความสามารถในการทำงานของราชการ ดังนั้น เป้าหมายสำคัญของการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ คือ การสร้าง ภาครัฐที่มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะ ประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึก และค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้าน การทุจริต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่าย ภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริต และประพฤติมิชอบ การส่งเสริมและการสนับสนุนเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและ ประพฤติมิชอบ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบและส่งเสริมการสร้าง แนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งหากสามารถ ทำให้หลักธรรมาภิบาลนี้เกิดขึ้นได้จริงในขั้นตอนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ย่อมทำให้เกิด ประโยชน์กับประเทศชาติและสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ระบบบริหารของภาครัฐ มีความ โปร่งใส ยุติธรรม ทำให้ระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการโดยรวมของหน่วยงานภาครัฐ สามารถตรวจสอบได้ เสมอภาค และมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นแก่ ประชาชนและผู้มารับบริการ ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ศรัทธา เชื่อมั่น และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันจะส่งผล ทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อขัดข้องของการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ
๒. เพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ
๓. เพื่อกำหนดมาตรการส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในหน่วยงานราชการภายในประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านข้อมูล

เอกสารวิจัยฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพปัญหาข้อขัดข้องการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ความไม่สมบูรณ์ในการกำหนดแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มาตรการส่งเสริมการเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ความไม่สมบูรณ์ในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ และส่งเสริมการสร้างแนวทางใหม่ในการสร้างเครือข่ายภาครัฐด้านการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่

เอกสารวิจัยฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับ การสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาครอบคลุมหน่วยงานราชการภายในประเทศไทย ที่นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ปฏิบัติราชการในปัจจุบัน

๓. ขอบเขตด้านประชากร

เอกสารวิจัยฉบับนี้นำเสนอข้อมูลแบบเอกสารวิจัยเชิงคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณบดีนักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ที่ปฏิบัติงานในส่วนของหน่วยงานราชการภายในประเทศไทย เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ จำนวน ๑๐ คน

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาเอกสารวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลา ๖ เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๖๔ ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๕

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ จาก สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม ผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และประสบการณ์ตรงของผู้ศึกษาวิจัย

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง และการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๔ ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานภาครัฐและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยตรง

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดระเบียบข้อมูล การจัดกลุ่มข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล การหารูปแบบจากข้อมูล การกำหนดคำสำคัญ (Key Word) ที่ใช้ในการจัดหมวดหมู่ข้อเท็จจริง และการสรุปประเด็นสำคัญเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

๓. การนำเสนอข้อมูล

ดำเนินการนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัย

ในส่วนของการสร้างเครือข่ายภาครัฐและการพัฒนาเครือข่ายภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ สำหรับสาเหตุการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น พบว่าสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมแบบไทย ๆ ที่ฝังรากลึกอยู่ในคนไทย เช่น ระบบอาวุโส ระบบอุปถัมภ์ ระบบชนชั้น ระบบไทยเฉย ฯลฯ ที่ต่างล้วนนำไปสู่การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องโดยมิชอบ ความอ่อนแอของระบบการเมืองการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบสื่อมวลชน ประกอบกับกฎหมายไม่อาจถูกบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพจนกลายเป็นช่องโหว่สำคัญที่ก่อให้เกิดการทุจริตขึ้น บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งยังยึดติดกับระบอบทุนนิยมในการใช้เงินเพื่อสร้างอำนาจอิทธิพลทางสังคม จึงกระทำการทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิชอบด้วยกฎหมายในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นการพัฒนาความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตของประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่ามาตรการและแนวทางสำคัญของการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบที่ควรปฏิบัติ คือ

๑. การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต โดยให้ประชาชนเข้ามาช่วยกันตรวจสอบ เฝ้าระวังและสอดส่อง ผ่านระบบการให้คุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ โดยประชาชนควรพลิกบทบาททำหน้าที่ในการบริหารประเทศด้วย การเข้ามาใช้กลไกผลักดันระบบราชการไปสู่การปฏิบัติโดยการให้ภาครัฐเปิดเผยข้อมูลการจัดทำโครงการต่าง ๆ

รัฐควรให้ความรู้กับประชาชนว่าการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐกับระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องเดียวกัน การตรวจสอบจะยั่งยืนได้ก็ต้องมีระบอบประชาธิปไตยเป็นกลไกค้ำจุน สื่อมวลชนเป็นกลไกที่ทรงพลังที่ช่วยเหลือภาคประชาชน จะต้องเรียกร้องให้สื่อมวลชนทำงานตามมาตรฐานและจริยธรรม และสนับสนุนการสร้างองค์การภาคประชาสังคมและต้องพยายามทำให้องค์กรเหล่านี้มีลักษณะเป็นสถาบันที่มีการศึกษาเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง เพื่อป้องกันการทุจริตได้ในระยะยาว และสร้างวัฒนธรรมของความซื่อสัตย์สุจริตขึ้นในสังคม

๒. การสร้างประชาธิปไตยแบบหนาหรือเข้มข้น (Thick Democracy) เป็นวิธีการยกระดับการป้องกันการทุจริตได้โดยมีแนวทางว่า ประชาชนควรมีบทบาทและใช้กระบวนการทางกฎหมายเอาผิดรัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูงจนกระทั่งนำไปสู่การลงโทษ ประชาชนจะต่อสู้กับคอร์รัปชันได้ก็ต่อเมื่อทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการและมีอำนาจทางการเมืองมากขึ้น นั่นคือสามารถกำกับรัฐบาลได้ผ่านสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพของสื่อ และควรออกแบบกฎหมายในมุมใหม่ ๆ เช่น แนวคิดที่เรียกว่า focal point ปัญหาของเมืองไทยคือ มีกฎหมายออกมาเยอะแต่ไม่ถูกบังคับใช้

๓. การลดการผูกขาด ระบบที่มีการผูกขาดทำให้มีแรงจูงใจที่จะแย่งชิง “กำไรส่วนเกิน” ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้จัดการกับกำไรส่วนเกินคือ การประมูล ซึ่งจะมีปัจจัยเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกที่หลากหลาย แต่ในปัจจุบันการให้คะแนนไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนประกอบกับไม่มีบุคคลภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงเสนอให้จัดการประมูลโดยกำหนดปัจจัยการให้คะแนนที่ชัดเจนและต้องมีบุคคลภายนอกเข้าร่วมด้วย

๔. ลดการใช้ดุลพินิจ ทำสายการรับผิดให้สั้นลง (cut down the red tape) และลดการใช้ดุลพินิจ กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจมีอยู่สองประเภท ประเภทแรก คือการใช้ดุลพินิจโดยเสรีหรือเด็ดขาด (absolute discretion) กล่าวคือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยอาศัยมาตรฐานส่วนตัว (subjective) ของผู้ใช้ดุลพินิจ ซึ่งเป็นช่องทางในการทุจริต ประเภทที่สองเป็นการใช้ดุลพินิจที่มีหลักเกณฑ์กำกับการใช้ (structured discretion) กล่าวคือการใช้ ดุลพินิจต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้จะใช้ดุลพินิจอย่างเสรีไม่ได้ แต่ข้อเสียของ structured discretion คือไม่มีความยืดหยุ่น (rigid) เช่น บางกรณีควรตัดสินใจไปในทางหนึ่งเพื่อความยุติธรรมแต่ทำไม่ได้เพราะไม่เข้าหลักเกณฑ์ การจะกำหนดให้ใช้ดุลพินิจประเภทใดหรือทั้งสองประเภทผสมกันอย่างไรนั้นต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป สิ่งที่ต้องระวังอีกประการหนึ่งคือ การออกกฎหมายแบบทโดยทิ้งรายละเอียดไว้ให้ฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไปใช้ดุลพินิจออกเป็นกฎกระทรวงหรือประกาศกระทรวง เพราะถ้าให้ดุลพินิจมากก็จะเป็นการเปิดช่องให้มีการทุจริต หรือในบางกรณีฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไม่ชอบกฎหมายฉบับนั้นก็จะไม่ออกกฎกระทรวงหรือกฎหมายลูกเพื่อกำหนดรายละเอียดให้ปฏิบัติตาม ทำให้กฎหมายฉบับนั้นเป็นหมันไป

ผู้วิจัย มีความเห็นเพิ่มเติมว่า การสร้างเครือข่ายในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบนั้น ควรเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ดังนั้น จึงควรมีการเปิดโอกาสในการสร้างกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อขจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ เช่น มีการทำงานประสานความร่วมมือกันในการเฝ้าตรวจสอบการทำงานของ หน่วยราชการต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับกระทรวง ทบวง กรม จนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของ “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ” คือ การเฝ้าระวัง สอดส่อง และติดตามการกระทำการ

ทุจริตและประพฤติมิชอบ แจ้งเบาะแสและข้อมูลการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบให้เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อร่วมกันตรวจสอบ ร่วมกันรณรงค์และส่งเสริมให้เกิดการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ สร้างความเข้มแข็งให้หน่วยงานด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวบรวมองค์ความรู้ด้านปัญหาและประสบการณ์ของการทุจริตและการป้องกันการทุจริตการจัดการความรู้ (KM) ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ทั้งแนวคิด วิธีการ แนวทางการปฏิบัติที่ดีและกลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ) สร้างนวัตกรรมใหม่ในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ร่วมกันปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เชื่อมประสานงานและสร้างความร่วมมือด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบระหว่างหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสร้างมาตรฐานและดำเนินงานเพื่อให้การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบเกิดขึ้นอย่างจริงจังในสังคมไทย เพื่อเป็นที่ปรับทุกข์และเสริมสร้างกำลังใจให้แก่สมาชิกของเครือข่ายและผู้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนนั้น สมาชิกที่เข้าร่วมต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกันโดยการเน้นกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ มีการสื่อสารระหว่างกันและสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่มและทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้และการสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่ายให้แน่นแฟ้นเพื่อเชื่อมต่อคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาการทุจริตอย่างยั่งยืนต้องเริ่มต้นแก้ไขที่ตัวบุคคล โดยการปรับเปลี่ยนระบบการคิดของคนในสังคมแยกแยะให้ได้ว่า “เรื่องใดเป็นประโยชน์ส่วนตัวเรื่องใดเป็นประโยชน์ส่วนรวม” ต้องแยกออกจากกันให้ได้อย่างเด็ดขาด ไม่นำมาปะปนกัน ไม่เอาประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นประโยชน์ ส่วนตน ไม่เอาผลประโยชน์ส่วนรวมมาทดแทนบุญคุณส่วนตน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง เห็นอกว่าประโยชน์ส่วนรวม กรณีเกิดผลประโยชน์ขัดกันต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องกระทำการหรือใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวม หากปล่อยให้ผลประโยชน์ส่วนตนหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจแล้ว ย่อมต้องเกิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interests) ขึ้นแน่นอน และความเสียหายก็จะตกอยู่กับประชาชนและประเทศชาตินั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ กำหนดนโยบาย มาตรการ และแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเครือข่าย เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานด้านการป้องกันการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ อาทิเช่น การวางระบบประเมินความเสี่ยงต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงาน

๑.๒ ร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการด้านการป้องกันและต่อต้านการทุจริตกับหน่วยงานภายนอก อาทิเช่น การจัดกิจกรรมรณรงค์ตามมาตรการส่งเสริมความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต

๑.๓ สร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ต่อผู้มีส่วนได้เสียให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานด้วยความโปร่งใส

๑.๔ ยกกระดับหน่วยงานไปสู่องค์กรโปร่งใสหรือองค์กรคุณธรรมและเสริมสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นคุณธรรมตามค่านิยมองค์กร

๑.๕ เสริมสร้างเครือข่ายเฝ้าระวัง รวมทั้งรับผิดชอบในการเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งจากภาครัฐและเอกชน

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๒.๑ การสร้างสังคมด้วยความโปร่งใส (Transparency) สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จริงไม่ใช่เป็นเพียงแค่วาทกรรมที่จับต้องไม่ได้ ความโปร่งใสที่เป็นรูปธรรมนำมาซึ่งการตรวจสอบ/ถ่วงดุลความโปร่งใสนำมาซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยสอดส่องดูแลเงินงบประมาณแผ่นดิน ทรัพย์สินของรัฐและท้ายที่สุด ความโปร่งใสทำให้เกิดกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) โดยหลักการแล้วทุกคนรู้ซึ่งและเข้าใจ แต่โดยวิธีการแล้วเป็นอีกเรื่องหนึ่ง การสร้างกลไกความโปร่งใสและต่อต้านทุจริตนั้นไม่มีสูตรสำเร็จรูปตายตัว หากแต่วิธีการขึ้นอยู่กับบริบทแต่ละประเทศ สำหรับในประเทศไทยนั้น ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยใสสะอาดไทยทั้งชาติต้านทุจริต” (Zero Tolerance & Clean Thailand) กำหนดยุทธศาสตร์หลักออกเป็น ๖ ยุทธศาสตร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นกระบวนการปรับสภาพทางสังคมให้เกิดภาวะ “ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการ กล่อมเกลாத่างสังคม สร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสาธารณะ จิตอาสาและความเสียสละเพื่อส่วนรวม ปลูกฝังความคิดแบบดิจิทัล (Digital Thinking) ให้สามารถคิดแยกแยะ ระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวม และประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตเป็นการปรับเปลี่ยนสภาพสังคมให้เกิดภาวะ “ที่ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการกล่อมเกลาท่างสังคมในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและปลูกฝังความพอเพียงมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นพลเมืองดี มีจิตสาธารณะ ผ่านทางสถาบันหรือกลุ่มตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลาท่างสังคม เพื่อให้เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่เกิดพฤติกรรมที่ละอายต่อการกระทำความผิดที่ไม่ยอมรับและต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ

๒.๒ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลัก คือ การเชื่อมโยงกับประชาคมโลกในยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งจากภายในThailand ๔.๐ โดยเน้นการปรับเปลี่ยน ๔ ทิศทาง และเน้นการพัฒนาที่สมดุลใน ๔ มิติ มิติที่หยิบยกคือ การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ (Human Wisdom) ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ผ่านการปรับเปลี่ยนระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจ บ่มเพาะ ความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังจิตสาธารณะ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อเน้นการสร้างคุณค่าร่วมและค่านิยมที่ดี